

KINNITATUD
Keskkonnaameti
peadirektori 13.06.2018
käskkirjaga nr 1-2/18/8

Nõva looduskaitseala kaitsekorralduskava 2018–2027

Keskkonnaamet 2018

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

1	SISSEJUHATUS.....	6
1.1	Ala iseloomustus	6
1.2	Maakasutus	7
1.3	Huvirühmad.....	10
1.4	Kaitsekord.....	11
1.5	Uuritus.....	14
1.5.1	Läbiviidud inventuurid ja uuringud	14
1.5.2	Riiklik seire.....	15
1.5.3	Inventuuride ja uuringute vajadus.....	16
2	VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	17
2.1	Elustik.....	17
2.1.1	Linnustik	17
2.1.2	Imetajad	29
2.1.3	Kalad.....	32
2.1.4	Roomajad ja kahepaiksed	33
2.1.5	Selgrootud.....	34
2.1.6	Taimestik	35
2.1.7	Seened.....	40
2.2	Kooslused	41
2.2.1	Rannikuelupaigad	43
2.2.2	Avatud luuteelupaigad, liivikud ja nõmmed	45
2.2.3	Mageveekogud.....	50
2.2.4	Sood	52
2.2.5	Metsad.....	57
2.3	Maastik ja üksikobjektid	64
2.3.1	Rannikumaastik	64
2.3.2	Pärandkultuuriobjektid.....	66
3	ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	68
3.1	Lõkkekohad ja telkimisalad	70
3.2	Parkimisalad	72
3.3	Puhkekohad	73
3.4	Õpperajad	74
3.5	Marjataskud	75
3.6	Kaitseala loodusväärtusi ja Nõva puhkeala tutvustavad infotahvlid.....	76
3.7	Sõidukitega sõitmine metsateedel.....	78
3.8	Infomaterjalid ja trükised	79
4	KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	81
4.1	Inventuurid, seired uuringud	81
4.1.1	Linnustiku inventuur.....	81
4.1.2	Nahkhiirte inventuur	81
4.1.3	Vingerja ja jõesilmu inventuur.....	81
4.1.4	Apteeegikaani (kirjukaani) inventuur	81
4.1.5	Kaitsealuste taimeliikide inventuur.....	82
4.1.6	Sammalde ja samblike inventuur	82
4.1.7	Valitud elupaigatüüpide inventuur.....	82
4.1.8	Riiklik seire.....	84
4.1.9	Külastusmahu seire ja külastajauuring.....	84
4.2	Hooldus, taastamine ja ohjamine.....	85
4.2.1	Kurdlehise kibuvitsa leviku ohjamine.....	85

4.2.2	Rand-ogaputke ja rand-seaherne kasvukohtades avatud pindade tekitamine.....	86
4.2.3	Mägimäni leviku ohjamine	87
4.2.4	Peraküla metsade loodusliku struktuuri taastamine	88
4.2.5	Viiandilaane metsade veerežiimi taastamine	88
4.2.6	Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) hooldamine.....	89
4.2.7	Kalade kudetingimuste parandamine Vesikijõel.....	89
4.3	Taristu ja tehnika	90
4.3.1	Olemasoleva külastustaristu hooldus ja remont.....	90
4.3.2	Roosta õpperaja väljaehitamine	94
4.3.3	Uuejõe õpperaja rajamine	94
4.3.4	Soo arengut tutvustava õpperaja rajamine	94
4.3.5	Kalastamistaskutega Allikajärve invamatkaraja rajamine	95
4.3.6	Põõsaspea neemele kivipargi rajamine	95
4.3.7	Kaitseala tutvustavate infotahvlite uuendamine.....	95
4.3.8	Keeldudest teavitavate infotahvlite uuendamine.....	96
4.3.9	Mootorsõidukitega liikumist suunavate märkide paigaldamine.....	97
4.3.10	Parkimisalade laiendamine	98
4.3.11	Kruusateede laiendamine.....	98
4.3.12	Peraküla munakivitee taastamine Allikajärve poolsaare tipuni	99
4.3.13	Piirivalverajatiste korrastamine.....	99
4.3.14	Looduskaitseala välis- ja võõndite piiri tähistamine.....	99
4.4	Kavad, eeskirjad.....	100
4.4.1	Kaitsekorralduskava täitmise vahehindamine ja uue perioodi kaitsekorralduskava koostamine	100
4.5	Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus	101
4.5.1	Nõva looduskaitsealal asuvate maastike kujunemist tutvustav interaktiivne töövahend	101
4.5.2	Õlireostuse kogumise teemaline teabepäev	101
4.5.3	Nõva looduskaitseala kaart-voldik.....	101
4.6	Muu.....	102
4.6.1	Jõesuudmete avamine suurema püsiva üleujutusohu tekkimisel päästetööna.....	102
4.7	Eelarve.....	103
5	KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	110
6	KASUTATUD KIRJANDUS	117
LISA 1. NÕVA LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRI		119
LISA 2. EUROOPA KOMISJONILE ESITATAV NATURA 2000 VÕRGUSTIKU ALADE NIMEKIRI		126
LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL		127
LISA 4. NÕVA LOODUSKAITSEALA METSADE TAASTAMISKAVA		143
LISA 5. ULATUSLIKE LOODUSÕNNETUSTE LIKVIDEERIMINE JA METSAKAHJUSTUSTE LEVIKU TÕKESTAMINE KAITSEALA PIIRANGUVÕÖNDIS		147

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitstava loodusobjekti alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Nõva looduskaitseala kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi ka *ala*) – selle kaitsekorra, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppide ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vms väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamise I etapis viidi läbi kaks kaasamiskoosolekut: 14. septembril ja 15. oktoobril 2010. a Nõva vallamajas. II etapis toimusid kaasamiskoosolekud 29. märtsil 2012. a Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni Haapsalu kontoris ning 19. aprillil 2012. a Nõva Põhikooli saalis. 27. oktoobril 2017. a toimus Nõva vallamajas kaasamiskoosolek piirkonna kaluritele. Töörühmades osalesid ja sisendi andsid Renno Nellis, Marju Erit, Tiit Randla (linnustik), Ilona Lepik, Rita Miller (liigikaitse), Tanel Ehrpais, Jürgen Kusmin, Tõnis Ruber (metsandus), Tiina Selart, Marju Pajumets, Ave Huugen (külastuskorraldus ja loodusharidus), Meelis Kaustel (külastuskorraldus).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Elle Puurmann (tel: 4729430/5174811, e-post: elle.puurmann@keskkonnaamet.ee). Kava koostamise I etapi viisid läbi SA Eestimaa Looduse Fondi eksperdid Kaupo Kohv ja Liis Kuresoo. Kava koostamise II etapi viisid koostöös läbi OÜ Estonian, Latvian & Lithuanian Environment (tel: 611 7690, e-post: elle@environment.ee) ja SIA Estonian, Latvian & Lithuanian Environment (ELLE). Kaitsekorralduskava koostamisel osalesid järgmised ELLE eksperdid: Kaupo Heinma, Pille Antons, Marit Abiline, Luule Sinnisov, Katrin Ritso, Krista Jüriado, Kairi Tänavsuu, Aarne Tuule ja Oskars Beikulis.

KAITSEKORRALDUSKAVA ON VALMINUD „RIIKLIKU STRUKTUURIVAHENDITE KASUTAMISE STRATEEGIA 2007–2013” JA SELLEST TULENEVA „ELUKESKKONNA ARENDAMISE RAKENDUSKAVA” PRIORITEETSE SUUNA „SÄÄSTVA KESKKONNAKASUTUSE INFRASTRUKTUURIDE JA TUGISÜSTEEMIDE ARENDAMINE” MEETME „KAITSEKORRALDUSKAVADE JA LIIKIDE TEGEVUSKAVADE KOOSTAMINE LOODUSE MITMEKESISUSE SÄILITAMISEKS” PROGRAMMI ALUSEL EUROOPA REGIONAALARENGU FONDI VAHENDITEST.

1 SISSEJUHATUS

Kaitsekorralduskavas kasutatakse järgmiseid lühendeid:

KKK – kaitsekorralduskava,

LKA – looduskaitseala,

PEP – püsielupaik,

HA – hoiuala,

skv – sihtkaitsevöönd,

pv – piiranguvöönd,

LoA – loodusala,

LiA – linnuala,

LoD – loodusdirektiiv (Euroopa nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta),

LiD – linnudirektiiv (nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta).

1.1 ALA ISELOOMUSTUS

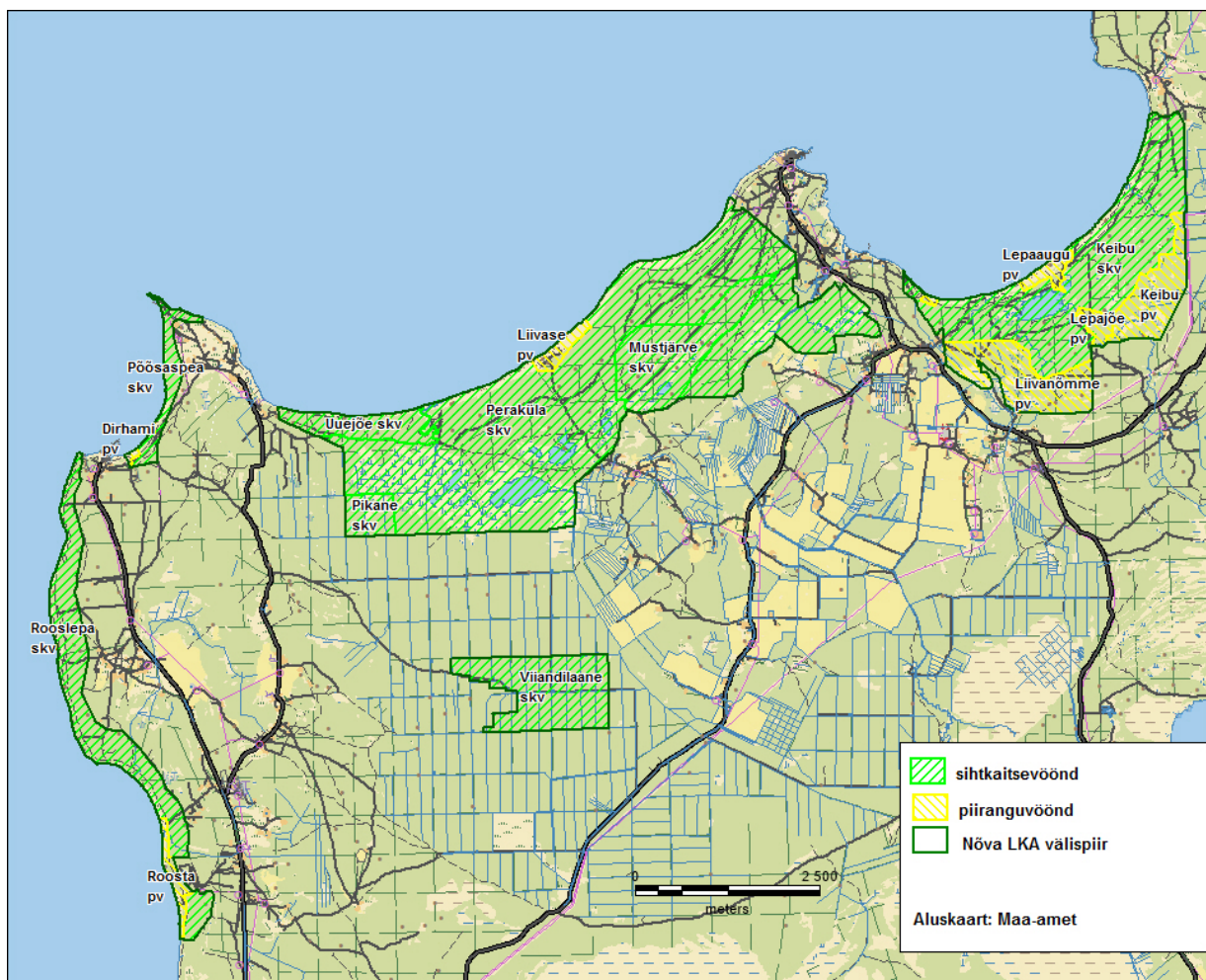
Nõva looduskaitseala paikneb Loode-Eestis Lääne maakonna põhjaosas Lääne-Nigula vallas Dirhami külas / Derhamnis, Elbiku külas / Ölbäckis, Rooslepa külas / Roslepis, Spithami külas / Spithamnis, Tuksi külas / Bergsbys, Peraküla, Rannaküla, Nõva ja Vaisi külas ning Harju maakonna loodepiiril Lääne-Harju vallas Keibu külas. Kaitseala hõlmab 2390 ha ning koosneb viiest lahustükist. Kaitseala põhja- ja läänepiiriks on Läänemere rannajoon.

Maastikuliselt asub Nõva looduskaitseala Lääne-Eesti madalikul (Arold 2005). Viimasele jääajale järgnenud maakerke tulemusel on alal kujunenud piirkonnale omane vahelduvate rannavöönditega reljeef luitestunud rannavallide ja nende vaheliste nõgudega. Kaitsealal leidub mitmeid madalaid järvi, mis oma genesilt on kunagised rannikulõukad – suurimad neist on Pikane, Allika- (Tantsu-), Must- ja Flyvae järv; Keibu lahe rannikul asub rannikulõugas – Lepaauk.

Geobotaaniliselt jääb ala Lääne-Eesti ja saarte niitude ja puisniitude rajooni (Laasimer 1965) ning seda iseloomustavad nõmmemännikud ning luitetaimkond. Kaitsealale on kujunenud mitmekesine looduslike koosluste kompleks, mis on elupaigaks paljudele haruldastele või vähelevinud kaitstavatele liikidele. Põõsaspea neeme ja Osmussaare vaheline ala on muuhulgas tähtis arktiliste linnuliikide rändetee ning Põõsaspea neeme tipp kogu Eestis üks parimaid lindude rände vaatlusalasid.

Piirkond võeti kaitse alla 1985. aastal Nõva taimestiku ajutise kaitsealana. 1997. aastal moodustati selle baasil Nõva maastikukaitseala. 2017. aastal nimetati maastikukaitseala looduskaitsealaks ja muudeti ala piire. Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, taastada ja säilitada Loode-Eestile omast ranniku- ja luitemaastikku, looduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Nõva looduskaitseala moodustab osa Natura 2000 võrgustikku kuuluvatest Nõva- Osmussaare linnualast ja loodusalast.

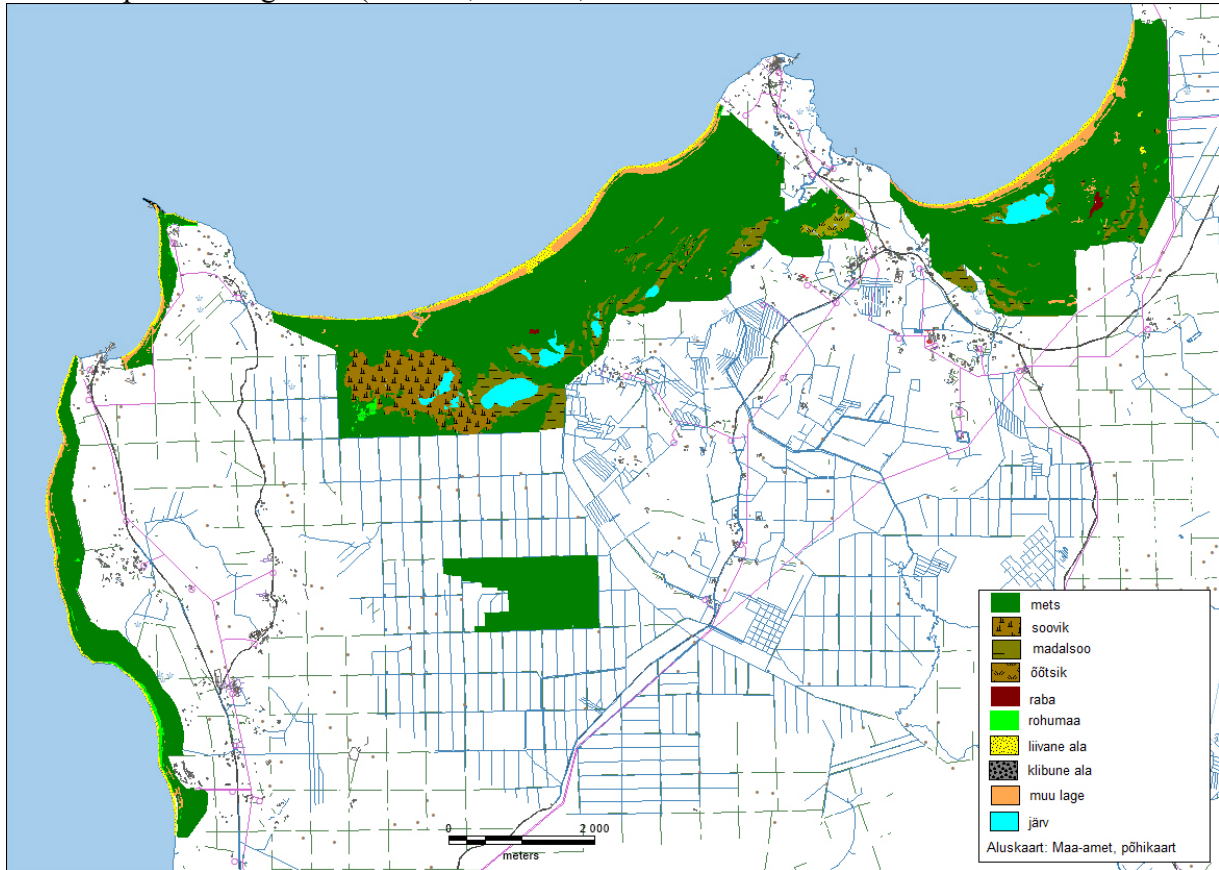
Kaitseala iseloomustab Loode-Eestile omane ranniku- ja luitemaastik eelluidete, avatud luitekoosluste, metsastunud luidete ja nende vaheliste soostunud nõgude ja rannajärvedega, mis moodustab ulatusliku katkematu elupaikade kompleksi piki mererannikut, ning sobivate paljunemis- ja levimistingimustega ala metsa- ja soaladele iseloomulikele ohustatud liikidele. Alal kaitstakse loodusdirektiivi ranniku-, soo- ja metsaelupaigatüüpe ning I ja II kaitsekategooria linnuliikide (sh kassikaku, merikotka, must-toonekure, metsise ja laanerähni) elupaiku. Kaitseala ajaloolis-kultuuriline väärtus tuleneb muu hulgas sajand tagasi Vene tsaaririigi ajal luidete kinnitamiseks rajatud metsakaitsealast.

Joonis 1. Nõva looduskaitseala

1.2 MAAKASUTUS

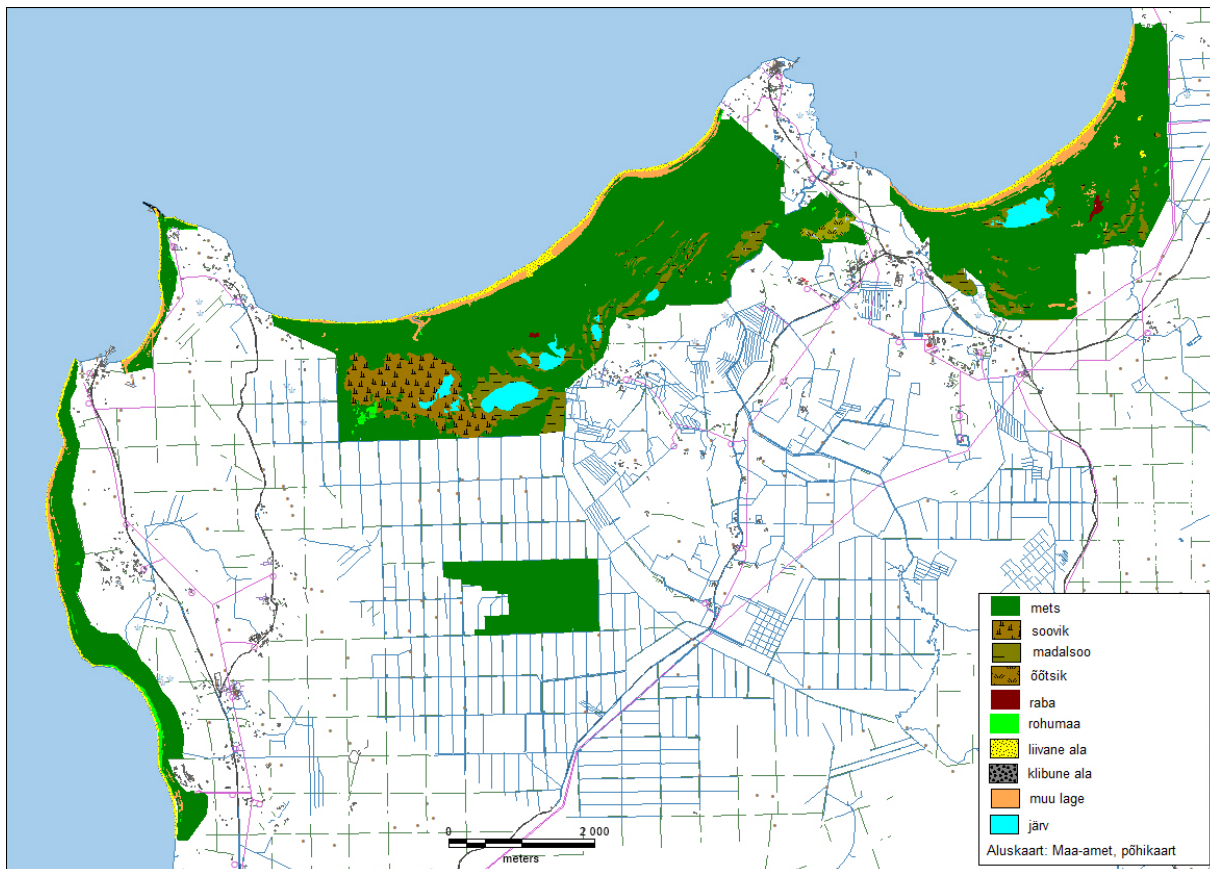
Kuna piirkonna mullastik ei ole viljakas, on ala inimasustus olnud läbi aegade hõre ning kaitseala katab suures ulatuses männimets. Eesti põhikaardi (2017) alusel moodustavad metsad kaitseala pindalast ligi 79% (1878 ha; Tabel 1,

Joonis 1). Märjalad, rannavallide vahel madalamatel settelistel aladel kujunenud sood, moodustavad kaitsealast ligikaudu 11% (275 ha). Ligikaudu 7% (174 ha) kaitsealast on lagedad alad, kuhu jäävad rannaalad ja avatud luited, väiksemal pindalal looduslikud rohumaad. Väikejärved moodustavad kaitsealast ligi 3% (61 ha). Väikese osa kaitseala pindalast moodustavad tiigid, jõed ja ojad ning teed.

Tabel 1. Kõlvikuline jaotus Nõva looduskaitsealal (allikas: Eesti põhikaardi vektorkaart 2017)

Kõlvik	Pindala (ha)
mets	1878
soovik	132
madalsoo	126
õõtsik	13
raba	4
rohumaa	14
liivane ala	68
klibune ala	1
muu lage	91
järv	61
muu seisuveekogu	1

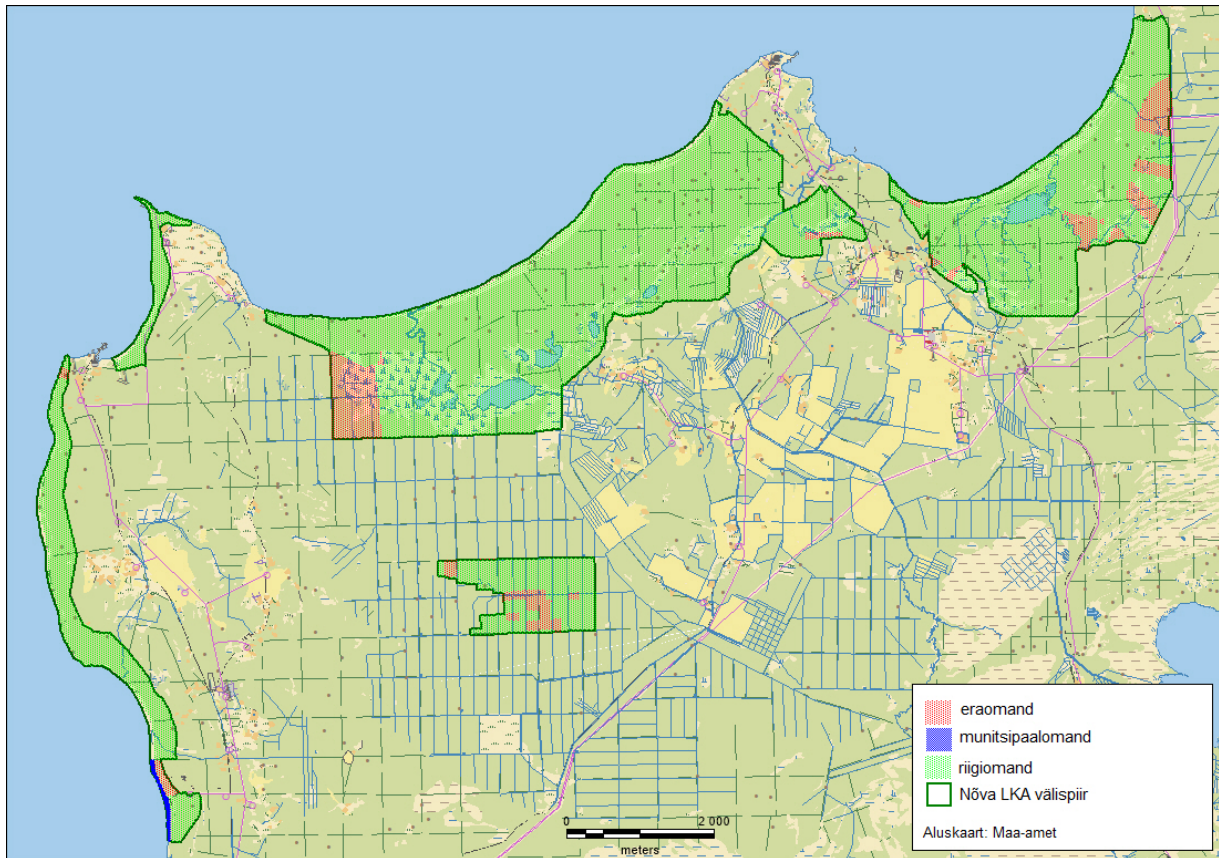

Joonis 1. Kõlvikuline jaotus Nõva looduskaitsealal

Nõva looduskaitsealast ligi 90% (2144 ha) on riigi omandis olev maa ning valdavas osas Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi *RMK*) hallata (Tabel 2, Joonis). Eraomandisse jäävad kinnistud moodustavad kaitseala pindalast 8% (196 ha). Väike osa kaitseala pindalast on munitsipaalmaa (4 ha).

Tabel 2. Maaomand Nõva looduskaitsealal (katastriandmed 2017. a jaanuar)

Maaomand	Pindala (ha)
Riigiomand	2144
Eraomand	196
Munitsipaalomand	4

Joonis 3. Maaomand Nõva looduskaitsealal.

1.3 HUVIRÜHMAD

Kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamiseks on oluline teha koostööd otseselt ja kaudselt seotud huvirühmadega.

- **Keskkonnaamet (KeA)** – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK)** – praktiliste looduskaitsetööde teostamine riigimaadel ja ala külastuse korraldamine kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
- **Maaomanikud** – metsade majandamine ja metsa kõrvalsaaduste kasutamine. On huvitatud maaomandi heaperemehelikust kasutamisest, elukeskkonna paranemisest ja kohaliku elu arendamisest.
- **Kohalikud ja ümbruskonna elanikud** – ala puhkemajanduslik kasutamine ja ala tutvustamine.
- **Puhkajad** – ala puhkemajanduslik kasutamine.
- **Lääne-Nigula ja Lääne-Harju vallavalitsus** – puhkemajanduse arendamine piirkonnas.

- **Turismiettevõtjad** – puhkajatele vajaliku infrastruktuuri olemasolu, ürituste korraldamise võimalus, tegevuse laiendamine.
- **Jahiseltsid** – jaht ja jahikorraldus. Kaitseala asub Nõva ja Riguldi jahipiirkonnas. Peamiseks koostöö teemaks on ulukite arvukuse reguleerimine.
- **Kalurid ja kalastajad** – paatide vettelaskmiskohtade ja nende juurde ligipääsude säilimine.
- **Kohalikud seltsid ja muud MTÜ-d** – ala tutvustamine ja kasutamine ürituste jaoks, teenuste pakkumine külastajale
- **Orienteerujad** – orienteerumisürituste korraldamine.
- **Surfarid** – surfilaagrite korraldamine, ligipääs merele.
- **Kaitseministeerium** – laskmisharjutuste teostamise võimalikkus.
- **Keskkonnainspeksioon (KKI)** – järelevalve kaitsealal.

1.4 KAITSEKORD

Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, taastada ja säilitada Loode-Eestile omast ranniku- ja luitemaastikku, looduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike (Lisa 1). Kaitse-eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade ja linnudirektiivi I lisa liikide ja rändlinnuliikide kaitse.

Kaitseala kuulub vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheksasse sihtkaitsevööndisse (kogupindalaga 2116 ha) ja seitsmesse piiranguvööndisse (kogupindalaga 274 ha) (tabel 3, **Tõrge! Ei leia viiteallikat.1**).

Tabel 3. Nõva looduskaitseala tsoneering

Nimetus	Kaitsekord	Pindala, ha
Keibu	sihtkaitsevöönd	414
Mustjärve	sihtkaitsevöönd	154
Peraküla	sihtkaitsevöönd	1037
Pikane	sihtkaitsevöönd	37
Põõsaspea	sihtkaitsevöönd	44
Rooslepa	sihtkaitsevöönd	202
Uuejõe	sihtkaitsevöönd	66
Viiandilaane	sihtkaitsevöönd	164
Dirhami	piiranguvöönd	2
Lepaaugu	piiranguvöönd	17
Lepajõe	piiranguvöönd	15
Liivanõmme	piiranguvöönd	121
Liivase	piiranguvöönd	18
Roosta	piiranguvöönd	18
Keibu	piiranguvöönd	83

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud looduslike koosluste ja kaitstavate liikide elupaikade säilitamiseks. Sihtkaitsevöönditesse on arvatud kõrgeima looduskaitse väärtusega piirkonnad, kus esinevad I ja II kaitsekategooria ning linnudirektiivi I lisa liigid ning väärtuslikud loodusdirektiivi elupaigatüübid. Keibu, Põõsaspea, Rooslepa ja Uuejõe sihtkaitsevööndis on kaitse-eesmärk ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Mustjärve, Peraküla, Pikane ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis on kaitse-eesmärk koosluste looduslikkuse taastamine ja looduslikule arengule jätmine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Piiranguvöönd on kaitseala majandatav osa. Piiranguvööndisse jäävad alad, kus elupaikade esinduslikkus ei ole kõrge, ja kaitstavate liikide poolest vähemesinduslikud alad, mis on siiski olulised metsamassiivi tervikliku kaitse tagamiseks ja on potentsiaalselt sobivad kaitstavate liikide esinemisalad. Piiranguvööndisse on arvatud ka aktiivselt kasutatavad ja planeeritavad puhkealad rannikul, mis on olulised kaitseala terviklikkuse tagamiseks. Dirhami, Lepaaugu, Liivase ja Roosta piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide kaitse. Keibu, Lepajõe ja Liivanõmme piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, kaitsealuste liikide kaitse ning metsa- ja sooelupaigatüüpide soodsa seisundi tagamine.

Kaitseala on oma liivarandade ja litemetsadega külustatav puhkepiirkond. Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Mustjärve sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 31. juulini ning Pikane sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini. Liikumispiirang on kehtestatud I kaitsekategooria linnuliikide pesitsusedukuse tagamiseks. Telkimine ja lõkke tegemine on kaitsealal lubatud õuemaal ning kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel ning jalgrattaga sõitmine ka radadel. Kaitseala sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistatud

ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistatud kohas; ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Piiranguvööndis on vajalik kaitseala valitseja nõusolek rahvaürituse korraldamiseks selleks ettevalmistamata kohas.

Kaitsealal on lubatud jahipidamine ja kalapüük kooskõlas jahiseaduse ja kalapüügiseaduse nõuetega ning arvestades ajalisi liikumispiiranguid.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd; ehitise püstitamine kaitseala tarbeks, mida vajaduse korral kaitse-eesmärgist lähtuvalt võib püstitada ka ehituskeeluvööndis, ning tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud Mustjärve, Peraküla ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis kaitsealuste liikide soodsate elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus ning metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja, raieliigi ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu raiejärgse koosseisu ja täiuse osas. Nõuete esitamisel lähtutakse inventeeritud metsaelupaigatüübist. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud Peraküla, Pikane ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis loodusliku veerežiimi taastamine.

Kaitse-eeskiri sätestab vajaliku tegevusena Peraküla sihtkaitsevööndis sooelupaikades lokaalse mõjuga kraavide sulgemise, mis aitab taastada ja säilitada liigirikkaid madalsoid jt liigniiskeid elupaigatüüpe. See, millised kraavid suletakse, millised jäetakse looduslikule sulgumisele ja millistes kohtades peab olema tagatud vee voolamine, määratakse kaitsekorralduskavaga.

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, kusjuures metsa majandamisel tuleb säilitada või taastada koosluse looduslik tasakaal, liikide ja vanuse mitmekesisus. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitise, ka ajutise ehitise püstitamine avalikuks kasutuseks, mida kaitse-eesmärgist lähtuvalt võib püstitada ka ehituskeeluvööndis, ning Lepajõe piiranguvööndis ka ehitise püstitamine kinnistu tarbeks. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud turberaie langi pindalaga kuni viis hektarit, kusjuures elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile alles säilikpuudena, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks, puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 10 tihumeetrit hektari kohta. Kaitse-eeskirjaga on lubatud lageraie kuusikutes ja hall-lepikutes langi pindalaga kuni üks hektar, kusjuures elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb säilikpuudena jätta raielangile alles puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 10 tihumeetrit hektari kohta esimese rinde suurima diameetriga puude hulgest. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab.

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine; veekogude veetaseme ja ranna- või kaldajoone muutmine; maavara kaevandamine; biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud õuemaal; puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine.

1.5 UURITUS

1.5.1 Läbiviidud inventuurid ja uuringud

Metsaelupaigatüübid on inventeerinud 2008. aastal ekspert Anneli Palo ja OÜ Metsaruum (ekspert Taimo Tüürpu). Inventuuris määrati ning piiritleti kaitsealal asuvad metsaelupaigatüübid ja anti väärtushinnangud. Metsaelupaigatüüpide inventuuri Viiandilaane piirkonnas tegi 2015. aastal ekspert Renno Nellis.

Sooelupaikade kohta pärinevad andmed ELF-i soode inventuurist (Soode looduskaitsealine inventeerimine 2013). Välitööd Nõval on tehtud 1997. (Ülle Pütsep, Arne Ader), 2001. (Erik Leibak) ning 2010. aastal (Kaupo Kohv), väiksemas ulatuses 2012. aastal (Erik Leibak);

Rannikukooslused on inventeeritud EMP poolt rahastatava projekti „Ranniku (maismaaliste) elupaikade (Loodusdirektiivi I lisa: 1210, 1220, 1230, 1310, 1620, 1640, 2110, 2120, 2130, 2140, 2190 ja 2320) soodsa seisundi kriteeriumite ja seiremetoodika väljatöötamine” (Tallinna Ülikool, ekspert Reimo Rivis) projekti käigus 2015.-2016. aastal.

Haudelinnustiku kohta pärinevad andmed Linnuatlase koostamise käigus tehtud inventuuridest (pms 2004–2006; eksperdid Tiit Randla, Marju Erit jt) ning ornitoloog Renno Nellise 2011. ja 2012. aastal tehtud vaatlustest.

Kaitstavate taimeliikide andmeid on täpsustanud 2011. aastal Keskkonnaameti Lääne regiooni looduskaitse bioloog Ilona Lepik.

Kaitseala kalastiku kohta on andmed 2001.–2003. aastal tehtud Läänemaa veekogude uuringust (Kangur 2003). Nõva ja Vesikijõe sõorsuuse ja kalastiku kohta on andmed 2010.–2011. aastal G. Lauringsoni tehtud uuringust (Lauringson 2011).

Vesikijõe kohta on andmed EMÜ tellimusel 2014. aastal Eesti Veeprojekt OÜ koostatud Loode-Eesti jõgede kudetingimuste parandamise projektist ja sellele AS MAVES poolt tehtud keskkonnamõtjude eelhindangust (Projekteerimistööd ja keskkonnamõtjude hindamine kalade koelmuringimuste parandamiseks Loode-Eesti jõgedes 2015).

2017. aastal hindas AS MAVES Keskkonnaameti tellimusel Viiandilaane metsade kraavide seisundi ja andis soovitusel kraavide sulgemiseks (Nõva looduskaitseala Viiandilaane sihtkaitsevööndi kraavide sulgemise vajaduse hinnang metsaelupaigatüüpide taastamiseks 2017), et ajakohastada 2009. aastal koostatud Nõva looduakaitseala metsade looduslikkuse taastamise kava.

RMK teeb Nõva looduskaitsealal **külastusmahu seiret**. Seire läbiviimisel kasutatakse elektroonilisi loendureid (2009. a-st), mis paigaldatakse ala külastusobjektidele, lähtudes põhilistest külastajate liikumisteedest. Seire andmeid laiendatakse külastajauuringu andmete põhjal, et hinnata kaitseala külastatavust. 2006., 2010. ja 2015. aastal on RMK läbi viinud

kaitsealal **külastajauuringu**. Külastajauuringu eesmärk on selgitada kaitsealal külastuskorraldusega seotud arenguvajadusi. Uuringu käigus selgitatakse, miks külastaja on piirkonda tulnud, mida ta konkreetselt teeb, millises paigas ringi vaatab ja kuidas ta pakutavaga rahule jääb. RMK teeb kaitsealal **koormustaluvuse uuringut**.

1.5.2 Riiklik seire

Nõva looduskaitsealal viiakse läbi riiklikku seiret nelja alamprogrammi raames: eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire, siseveekogude seire, rannikumere seire ja välisõhu seire¹.

Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire alamprogrammis viiakse Nõva looduskaitsealal läbi järgmiste allprogrammide seiret:

- **Rähniseire.** Alates 2007. aastast asub Viidandilaanes püsiseireala.
- **Kotkaste, kassikaku ja metsise elupaikade püsiseire.**
- **Haned, luigid ja sookurg.** Seiret on Nõva seirealal läbi viidud 1997. ning 2000. aastal. Seiratavaks näitajaks oli mõlema aasta puhul sookurg ning tema arvukus.
- **Randa uhutud linnud.** Randa uhutud lindude seiret tehakse Loode-Eesti seirealal alates 1997. aastast ning seiratavateks parameetriteks on hukkunud veelindude hulk (isendit/km) ja õliga määratud lindude osatähtsus.
- **Röövlinnud.** Seiret viidi läbi aastatel 2001–2006 Peraküla seirealal.
- **Rannikumaastikud.** Rannikumaastikke seirati 1997. ja 2007. aastal Keibu seirejaamas. Kogutakse andmeid järgmiste näitajate kohta: rannajoone pikkus, kõrgused, valdaja, asustus, maakasutus, kaitsestaatus, teised seire- ja programmialad, maastikud, looduslikud väärtused, arheoloogilised ja kultuurilised väärtused, sotsiaal- ja majanduslikud väärtused, olemasolevad ja võimalikud ohud.
- **Ohustatud soontaimede ja samblaliigid.** Seiret viidi Nõva looduskaitsealal Vaisi seirejaamas läbi 2005. aastal, alal seiratakse II kaitsekategooriasse kuuluvat Russowi sõrmkäppa (*Dactylorhiza russowii*).
- **Apteegikaan e kirjukaan.** Seiret viiakse alal läbi kahes seirejaamas: Suur Toatse (2008., 2009. ja 2010. a) ja Väike Toatse (2008. a). Seiretööde käigus registreeritakse kohatud isendite absoluutne arv, suhteline arvukus, nähtud isendite vanuseklass hinnanguliselt, veekogu seisund, vee temperatuur, O₂ sisaldus, pH, soolsus, olulisemad inim- või loodustekkelised muutused veekogus ja lähiümbruses, muud tähelepanekud ning kaitsekorralduslikud soovitusel. Kõikidel seiratud aastatel leiti seirealadelt apteegikaani.

Lisaks tehakse alal siseveekogude seire alamprogrammi **väikejärvede seiret** (Pikkane järv), mille käigus registreeritakse ka litoraali suurselgrootud. **Mererannikute seire** alasid asub

¹ Keskkonnaregister; Riiklik keskkonnaseire programm, <http://seire.keskkonnainfo.ee/seireveeb/>

kaitsealal kolm (Nõva II, Dirhami, Keibu), seire raames tehakse mererannikute muutuste ja toimuvate rannikuprotsesside mõõdistamisi. Peraküla seirealal tehakse **raskemetallide sadenemise bioindikatsioonilist hindamist**.

1.5.3 Inventuuride ja uuringute vajadus

Nõva looduskaitsealal esineb mitmeid linnu-, looma-, taime- ja seeneliike, mille levikuandmed ei ole kantud keskkonnaregistrisse. Liikide leviku ja nende elupaikade seisundi täpsustamiseks on vajalik läbi viia vastavad inventuurid. Inventuur on vajalik kaitse-eesmärgiks olevate kalade (jõesilm ja vingerjas) ja nahkhiirte (suurkõrv, põhja-nahkhiir ja habelendlane) osas. Nahkhiirte inventuur kavandatakse üle-Eestiliste inventuuride raames. Kaitse-eesmärgiks oleva apteegi- ehk kirjukaani leviku täpsustamiseks on vajalik inventuur väljaspool seireala ka teistes kaitseala väikejärvedes.

Haudelinnustiku kohta saab täiendavaid andmeid riiklikust seirest (kotkad, kassikakk, must-toonekurg, metsis, rähnid). Kavandatavalt tehakse Nõva-Osmussaare linnualal täiendav linnustiku inventuur 12-aastase rotatsiooniga. Puudu on andmed kaitse-eesmärgiks oleva nõmmekiuru kohta.

Alal puuduvad andmed kaitsealuste sammalde, samblike ja seente esinemise kohta, mistõttu on vajalikud vastavad inventuurid kaitsealuste liikide tuvastamiseks ja leviku määramiseks. Kuna samblad, samblikud ja seened ei ole ala kaitse-eesmärgiks, siis kaitsekorralduskavaga neid inventuure ei kavandata. Puuduvad andmed ka kaitsealuste putukate kohta.

Soode inventuur on alal tehtud, kuid antud on vaid üldine looduskaitse hinnang. Vajalik on hinnata kaitstavate soelupaigatüüpide esinduslikkust, et hinnata edasist kaitsekorralduse tulemuslikkust. Vajalik on järvede inventuur.

Vaja on jätkata RMK väljatöötatud metoodika alusel külustusmahu seiret ja külastusuuringuid, mis on vajalikud eeskätt külustusobjektide külustuskoormuse hindamiseks ning vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks või külustuse paremaks suunamiseks.

Kavandatavad inventuurid ja uuringud on täpsemalt kirjeldatud kaitsekorralduskava peatükis 4.

2 VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1 ELUSTIK

2.1.1 Linnustik

Nõva looduskaitseala linnustik on liigirikas, esindatud on eelkõige metsaelupaikade liigid. Teada on kolme I kaitsekategooria liigi, viie II kaitsekategooria ja 17 III kaitsekategooria liigi pesitsemine kaitseala piirides (Tabel 4). Kaitseala kaitse-eesmärkideks on neist liikidest 21.

Kaitse-eeskirjas eesmärkidena nimetamata liikidest on alal keskkonnaregistri andmetel leitud III kaitsekategooriasse kuuluvat tetre (*Tetrao tetrax*, Peraküla ja Keibu metsad), hallpea-rähni (*Picus canus*, Viiandilaanes) ja rukkirääku (*Crex crex*, Keibu soo). Nende liikide kaitse-eesmärgiks nimetamine ei ole vajalik, sest nende kaitse tagatakse katusliikide ja elupaikade kaitsega. Eesti ohustatud liikide punase nimestiku (2008) alusel on hallpea-rähni seisundit hinnatud ohuväliseks. Kaitsealal pesitseb randtiir (*Sterna paradisaea*; keskkonnaregistri andmetel üks paar Põõsaspea neemel) ja liivatüll (*Charadrius hiaticula*; Põõsaspea ja Peraküla liivarannal). Randtiiru asurkond ei ole alal esinduslik, liivatüllil kaitse on tagatud elupaikade kaitsega.

Mitmete eesmärgiks seatud linnuliikide (nõmmekiur, värbkakk, raudkull, väike-kärbsenäpp) levikuandmed kaitsealal keskkonnaregistris puuduvad. Kõik need liigid (v.a. nõmmekiur) on seejuures alal kindlad pesitsejad.

Tabel 4. Kaitse-eesmärgiks seatud linnuliigid, nende staatus, arvukus, levik ja kaitse-eesmärgid. Keskkonnaregistrist puuduvate andmete osas on liikide pesitsemise tõenäosust ja arvukust hinnanud 2012. aastal Läänemaa Linnuklubi ornitoloogid Renno Nellis ja Tarvo Valker. Rasvases kirjas on toodud linnudirektiivi I lisa liigid.

Liik	Staatus ²	Pesitsevaid paare/ arvukus	Trend Eestis ³	Kaitse-eesmärk (10 a)	Eesti ohustatud liikide punane nimestik	Nõva-Osmussaare LiA eesmärk
I kaitsekategooria						
Kassikakk	H	1	-	pesitseva paari säilimine, arvukus vähemalt 1 paar	ohualdis	jah
Merikotkas	H	1	+	pesitseva paari säilimine, arvukus vähemalt 1 paar	ohulähedane	jah
Must-toonekurg	H	1	-	pesitseva paari säilimine, arvukus vähemalt 1 paar	ohustatud	jah
II kaitsekategooria						
Metsis	H	1–2	-	mängu suurenemine vähemalt 3 kukeni	ohualdis	ei
Karvasjalg-kakk	H	2–3	-	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 2 paari	ohualdis	ei
Laanerähn	H	2	+	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 2 paari	ohuväline	ei
Nõmmekiur	TH	ebaregulaarne	(-)	liik on alal esindatud (andmed on ebapiisavad täpsema eesmärgi seadmiseks)	ohualdis	jah
III kaitsekategooria						
Händkakk	H	1–2	0	pesitseva paari säilimine, arvukus vähemalt 1 paar		ei
Herilaseviu	H	1–2	+	pesitseva paari säilimine, arvukus vähemalt 1 paar		ei
Laanepüü	H	7–10	-, 0	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 7 paari		jah
Musträhn	H	3–4	+	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 3 paari		ei
Väike-kirjurähn	H	5–7	(0)	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 5 paari		ei

² H – haudelind, TH – tõenäoline haudelind

³ - mõõdukas langus (10–50%); (-) arvatav langus (tõendusmaterjal puudub); 0 stabiilne; (0) arvatavasti stabiilne; (+) arvatav tõus (tõendusmaterjal puudub); + mõõdukas tõus (10-50%); ++ tugev tõus (üle 50%) Elts *et al.* 2013 järgi aastatel 2008–2012.

Liik	Staatuse ²	Pesitsevaid paare/ arvukus	Trend Eestis ³	Kaitse-eesmärk (10 a)	Eesti ohustatud liikide punane nimestik	Nõva-Osmussaare LiA eesmärk
Õõnetuvi	H	4–5	(-)	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 4 paari		ei
Värbkakk	H	0–1	+	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 1 paar		ei
Raudkull	H	1–3	0	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 2 paari		ei
Väike-kärbsenäpp	H	3–4	++	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 3 paari		ei
Hoburästas	H	10–20	0	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 10 paari		ei
Õösorr	H	18–20	0	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 18 paari		jah
Lõopistrik	H	2	0	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 2 paari		ei
Nõmmelõoke	H	12–15	(+)	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 12 paari		jah
Sookurg	H	8–10	+	pesitsevate paaride säilimine, vähemalt 8 paari		ei
Täpikhuik	H	1–2	0	pesitsevate paaride säilimine, arvukus vähemalt 1 paar		ei

Nõva looduskaitseala eesmärgiks on rändlinnuliikide kaitse. Kaitseala väikesed siseveekogud ei ole olulised rändlindude peatuspaigad. Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kaitse-eeskirja uuendamisel kaaluda rändlinnuliikide ala eesmärgist välja jätmist.

2.1.1.1 Kassikakk (*Bubo bubo*)

I kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – jah

Kassikakk on peamiselt Eesti rannikualadel ja saartel levinud haudelind, kelle sigimisedukus ja arvukus on viimase veerandsaja aasta jooksul vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis 50–90 paari kassikakke (Elts *et al.* 2013), kusjuures suurem osa populatsioonist on koondunud rannikualadele ning saartele. Liik eelistab pesitseda vanades (enamasti 85–150-aastased), hõreda või puuduva põõsarindega männikutes. Maaspesitsejana on kassikakk häirimise suhtes väga tundlik, seda eelkõige munade ja väikeste poegade ajal (veebruariast mai lõpuni); suurimad looduslikud ohutegurid on väikekiskjad (Kassikaku *Bubo bubo bubo* kaitse tegevuskava).

Nõva looduskaitsealal on kassikakk pikalt pesitsenud. Teadaolevalt ei ole viimased pesitsused edukad olnud, alal leiduva ainsa paari isaslind kadus pärast 2006. aasta õlireostust. Elupaik on liigile siiski sobiv. Keskkonnaregistrisse on kantud üks pesakoht – 1994. aastal leiti pesakoht, 2010. aastal oli territoorium taasasustatud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Kassikaku elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega (üks haudepaar).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Kassikaku elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt üks haudepaar.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Pesitsusaegne häirimine. Maaspesitsejana on kassikakk häirimise suhtes väga tundlik, seda eelkõige munade ning väikeste poegade ajal (ajavahemikul veebruarist mai lõpuni), mil pesitsuse võib nurjata ka ühekordne pesakülastus. Kassikaku elupaik jääb tervikuna Mustjärve sihtkaitsevööndisse, kus on kehtestatud ajaline liikumiskiirang 1. veebruarist 31. juulini, mis aitab tagada liigi pesitsusedukuse, kuid välistatud ei ole juhuslikud sattumised pesa lähedusse.

Meede. Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaegadest.

2. Pesapaikade nappus. Kassikakk eelistab pesitseda vanades (enamasti 85–150 a) raieküpsedes, hõreda või puuduva põõsarindega männikutes. Pesa rajavad nad maapinnale lohku, mahalangenud puutüve kõrvale või suurema kuuse okste alla.

Meede 1. Säilitada tuleb järskudel nõlvadel ning linnurikaste merelahtede ääres kasvavaid vanu männikuid. Sihtkaitsevööndis on vanade hõredate männikute säilimine tagatud. Kassikaku pesapaigad, sh 1980–1990ndate aastate kassikaku pesitsuskohad on sihtkaitsevööndis.

Meede 2. Kassikaku seire käigus hinnata alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamise vajadust kassikaku elupaigas Mustjärve sihtkaitsevööndis ning sellest lähtudes kavandada töid vahehindamisel.

3. Saagialade kvaliteedi langus. Kui kassikaku elupaigas toidubaas väheneb, langeb reeglina ka lindude pesitsusedukus või hüljatakse territoorium sootuks.

Meede 1. Tagada kassikaku peamiste toitumisalade, ranna ja veeala, järvede ja madalsoode ning vanade metsade säilimine. Kassikakk jahib peamiselt närilisi ja jäneseid, lindudest kuuluvad kassikaku toidulauale varesed ja tuvid ning harvem ka teised kakulised.

Meede 2. Piirata kassikakule toidukonkurentsi pakkuvate väikekiskjate (nt mink, kährik, rebane) arvukust.

4. Pesade rüüstamine röövlomade poolt. Kassikaku suurimad looduslikud vaenlased on rebane, metssiga, kährik ja mäger, samuti teised väikekiskjad, kes rüüstavad kassikaku pesi, süües mune ja murdes poegi. Inimene võib pesa lähedale sattudes ja vanalindu pesalt peletades pesade rüüstamise ohtu suurendada.

Meede 1. Piirata väikekiskjate ja metssigade arvukust kaitsealal. Kohtumine kohalike jahiseltside esindajatega, et arutada võimalusi ja vajadust ulukite arvukuse reguleerimiseks kaitseväärtuste säilitamiseks (1 kord aastas).

Meede 2. Kaitsealale ei tohi rajada metssigade söödaplatse.

5. Õlireostus. Teadaolevalt kadus varasemalt alal pesitsenud paari isaslind alalt pärast 2006. a õlireostust.

Meede. Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele.

2.1.1.2 *Must-toonekurg (Ciconia nigra)*

I kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – jah

Must-toonekurg on väheneva arvukusega linnuliik, kelle elupaigad on eelkõige vanad, minimaalse häirimise ja soodsate toitumispaikadega looduslikult mitmekesised metsamassiivid. Lisaks must-toonekurele elab talle pesitsuspaigaks sobivates vanades metsades veel kuni 400 ohustatud liiki (Must-toonekure *Ciconia nigra* kaitse tegevuskava aastateks 2009–2013). Seega toimib must-toonekurg teiste ohustatud liikide suhtes katusliigina. Must-toonekure arvukus on Eestis langenud 1980. aastate alguse 250 pesitsevalt paarilt praeguse 60–90 paarini (Elts *et al.* 2013).

Keskkonnaregistri andmetel on Nõva looduskaitsealal üks must-toonekure pesitsusala, pesa on leitud 2004. a. Kaitse-eeskirja kohaselt kehtib must-toonekure pesapaigas sihtkaitsevööndi kaitsekord (Viiandilaane sihtkaitsevöönd) ning sellega on kehtestatud metsareie liigi kaitseks vajalikud piirangud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Must-toonekure elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt ühe paariga.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Must-toonekure elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Pesitsusaegne häirimine. Pesitsusaegne häirimine jaguneb kaheks: häirimine pesa juures ja häirimine toitumispaikades. Must-toonekure kui inimpelglikku lindu peetakse väga tundlikuks inimtegevuse suhtes pesapaiga läheduses. Häirimine võib põhjustada pesitsemise nurjumist. Häirimine toitumispaikadel mõjutab sigimisedukust. Sihtkaitsevööndi kaitsekord välistab tegevused (metsaraie) pesapaiga läheduses. Ajalist liikumiskiirangut pesitsusalale (15. märts kuni 31. august) ei ole seatud, kuna loodusoludest lähtuvalt on inimeste juhuslik pesitsuskoha lähedusse sattumine üsna vähetõenäoline. praegu pole täpselt teada must-toonekure pesapuu asukoht ning loodusoludest lähtuvalt on inimeste sattumine väljapoole teid must-toonekure elupaigas pesitsusajal vähetõenäoline, sest ala asub eemal külakeskmetest, käidavamatest teedest ja külastatavatest piirkondadest.

Meede 1. Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaegadest.

Meede 2. Toitumispaikadel toimuvat häirimist saab vähendada inimasustusest eemal asuvate sobivate toitumiskohtade hooldamisega või ka pesitsusvõimaluste loomisega sobivate toitumiskohtade lähedusse.

2. Toitumisalade degradeerumine. Toitumispaikade arv ja kvaliteet on ellujäämise ja sigivuse seisukohalt määrava tähtsusega. Must-toonekurg toitub Eestis mitmekesisest biotoopides – eelistatud on varjulised vooluveekogud ent toitutakse ka kalatiikidel, küntud põldudel, rabades ja roostikes. Toitumisveekogu valikul on must-toonekure jaoks olulised eelkõige selle puhtus ja varjava taimestiku olemasolu.

Meede 1. Kuna must-toonekured toituvad sageli kuivenduskraavide ääres, siis tuleks kraavide veekvaliteedi parandamiseks kaevata rohkem settetiike, tuletõrjeveetiike või lihtsalt sügavamaid kohti, mis ei kuivaks põua ajal ja suurendaks vee-elustiku elupaikade mitmekesisust. Lähipiirkonnas kavandatud tööde kooskõlastamisel seada sellest lähtuvalt tingimusi.

Meede 2. Kindlustada potentsiaalsete must-toonekure toitumisveekogude puhtus- ning varjetingimuste olemasolu antud veekogude ääres. Lähipiirkonnas kavandatud tööde kooskõlastamisel seada sellest lähtuvalt tingimusi.

Meede 3. Vältida kohati üleujutatud alade (jõgede ja järvede ümbrus, madalamad niidud jne) liigset kuivendamist, laiendades sel teel võimalikke must-toonekure toitumisalasid.

3. Pesade rüüstamine röövloomade poolt. Looduslikest vaenlastest on suurim mõju must toonekure populatsioonile metsnugisel.

Meede. Piirata metsnugiste arvukust kaitsealal.

2.1.1.3 Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*)

II kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – jah

Merikotkas on Eesti rannikualadel ja suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel taastunud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Hinnanguliselt elab Eestis 220–250 paari merikotkaid (Merikotka *Haliaeetus albicilla* kaitse tegevuskava). Merikotka populatsiooni ohutegurid on jätkuvalt keskkonnamürgid (sh pliihaavlite kasutamine), sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi langus, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral ka lindude tahtlik tapmine. Merikotkale soodsa seisundi tagamiseks on oluline jätta sihtkaitsevööndites olevad metsaalad raiest puutumata, nii säiliks liigile sobilikud pesapuud ja pesitsusaegne rahu. Nõva looduskaitsealal pesitseb vähemalt üks paar merikotkaid (pesa on leitud 2012. aastal).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Merikotka elupaik on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 1 paar.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Merikotka elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

1. Pesapaikade hävimine. Merikotka elupaikadeks on eelkõige vanad, minimaalse häirimisega looduslikult mitmekesised metsamassiivid. Vanad loodusemetsad on ohustatud elupaik – peamisteks ohuteguriteks on metsamajandus.

Meede. Looduslike vanade metsamassiivide säilitamine kaitsealal.

Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on vanad loodusemetsad tzoneeritud sihtkaitsevööndisse ning mõjutegur ohjatud.

2. Pesitsusaegne häirimine.

Merikotkas on väga tundlik pesitsusaegse häirimise suhtes ja võib kurna hüljata ühekordse häirimise tulemusena. Merikotkast häirivad pesitsusaegsed raie- ja istutustööd, puidu väljavedu, kuivenduskraavide ning väljaveoteede rajamine ja hooldamine. Seetõttu on soovituslik pesast 500 meetri kaugusel pesitsusajal 15. veebruarist kuni 15. juunini raietöid mitte teha (Merikotka *Haliaeetus albicilla* kaitse tegevuskava).

Meede 1. Merikotka elupaiga kaitseks on moodustatud Pikane sihtkaitsevöönd, mille piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et pesapuu ümber moodustuks valdavalt 200 m kaitsevöönd, kus on kehtestatud ajaline liikumiskiirang 15. veebruarist 31. juulini ja kehtivad piirangud metsaraiele.

Metsateatiste menetlemisel tingimuste seadmisel pesitsusedukuse tagamiseks seada ajaline raiepiirang 500 m raadiuses pesast 1. veebruarist 31. juulini. Ajaline piirangu kehtib sihtkaitsevööndis, mujal saab seada tingimused ja soovitused liigikaitsest lähtuvalt.

Meede 2. Ei tohi kooskõlastada rahvaüritusi merikotkaste pesitsusajal nende pesapuude lähedusse. Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaagadest.

2.1.1.4 Metsis (*Tetrao urogallus*)

II kat; LiD I; KE - jah; Nõva-Osmussaare LiA – ei

Metsis on järjepidevalt väheneva arvukusega kanaline, kelle arvukust Eestis hinnatakse 1100–1200 haudepaari (Elts *et al.* 2013). Metsisel on ruumiliselt ulatuslik ja omadustelt küllaltki spetsiifiline elupaiganõudlus, mistõttu on ta tundlik elupaigas toimuvate muutuste suhtes. Metsise arvukust on tunduvalt vähendanud raied liigi mängualadel ja nende ümbruses, sobivate elupaikade kuivendamine ja väikekiskjate kõrge arvukus (Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava 2015). Ohuteguriks on ka häirimine. Metsise häirimine mängu ajal mõjutab negatiivselt tema pesitsusedukust.

Nõva looduskaitsealal on metsis pikalt pesitsenud ja mänginud, kuid mäng on aastatega pidevalt väiksemaks jäänud. Siiski on elupaik metsisele sobilik. Keskkonnaregistri andmetel jääb Nõva looduskaitsealale üks metsise mängu- ja pesitsusala 387,6 ha pindalaga (ala kogupindala on 419,5 h). 1998. a oli mängus 1–3 kukke, 1999.–2004. aga 1–2 kukke ja 3–4 kana.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Metsise elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega, mängus vähemalt 3 kukke.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Metsise elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, mängus on vähemalt 3 kukke.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Elupaikade kvaliteedi langus. Elupaikade kvaliteeti langetavad lageraied ja sellest tulenev metsade noorenemine, elupaiga kuivendamine ja selle fragmenteeritus. Lageraiete tulemusena väheneb kas kukkede arv mängus või hävib (paremal juhul nihkub) kogu mängu- ja pesitsusala. Kuivendamisest tulenevad muutused on mullastiku ja taimekoosluste struktuurilised muutused, samuti alusmetsa tugevnemine, mis muudab puistu metsise jaoks liiga tihedaks. Elupaiga fragmenteerituse negatiivne mõju tuleneb servaepektist mõjutatud alade suurest osakaalust ning seeläbi näiteks pesitsusedukuse vähenemisest, kuna metsa fragmenteerituse suurenemisel kasvab sageli ka neis elutsevate kiskjate arv.

Meede 1. Metsa majandamisel tuleb tagada mängualade ümbruse võimalikult suur metsasus, ent luua mosaiikne mets, kus vana mets (vähemalt 60 a vanune) vahelduks nooremaga, kohati võiks esineda väikeste laikudena (alla 1 ha) avatud maastikku.

Meede 2. Olemasolevate kraavide täitmine, vanade kuivendussüsteemide looduslikule arengule jäätmine. Viimaste uuringute kohaselt on metsise elupaigad seotud siirdesoomuldadega.

Meede 3. Tervikliku elupaiga säilimise tagamine ning metsise elutegevuseks sobimatute alade (nt suured lageraielangid) minimeerimine elupaigas.

Meede 4. Metsise seire käigus hinnata alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamise vajadust metsise elupaigas Mustjärve ja Peraküla sihtkaitsevööndis ja sellest lähtuvalt kavandada töid.

2. Häirimine. Olulisim häiretegur on metsatööde vms suuremahuliste tööde teostamine metsise elupaigas mänguperioodil, samuti võivad aga mängu häirida teadlikult või kogemata sellele peale sattunud inimesed. Viimast võib probleemiks pidada juhul, kui see toimub pidevalt, mitte üksikutel kordadel mänguperioodi jooksul.

Meede 1. Mänguplatsi ümbruses (umbes 1 km raadiuses) metsatööde ja inimeste liikumise keelamine väljaspool teid ja radasid 1. veebruarist 31. juunini. Metsise mängu- ja pesitsusala

keskne osa jääb Mustjärve sihtkaitsevööndisse, kus on kehtestatud ajaline liikumiskiirang 1. veebruarist 31. juulini. Järelvalve tõhustamine liikumiskiirangust kinnipidamiseks.

Meede 2. Ei tohi kooskõlastada rahvaüritusi metsise mängu- ja pesitsusajal nende mängu- ja pesitsusala läheduses. Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaegadeast.

3. Pesade rüüstamine ja lindude murdmine röövloomade poolt. Kuigi mõned väikekiskjad on võimelised tapma ka täiskasvanud isendeid, tuleneb põhiline mõju siiski sigimisedukuse vähendamisest ehk pesade rüüstamisest ja tibude tapmisest. Täiskasvanud isenditest langeb kiskjate saagiks pigem emaslind. Metsise arvukust mõjutavad metsnugis, metssiga, punarebane, kährikkoer, mäger, mink, ilves, kanakull, kassikakk, kotkad ja vareslased.

Meede 1. Piirata väikekiskjate ja metssigade arvukust kaitsealal. Kohtumine kohalike jahiseltside esindajatega, et arutada võimalusi ja vajadust ulukite arvukuse reguleerimiseks kaitseväärtuste säilitamiseks (1 kord aastas).

Meede 2. Kaitsealale ei tohi rajada metssigade söödaplatse.

2.1.1.5 Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*)

II kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – ei

Karvasjalg-kakke pesitseb Eestis hinnanguliselt 200–400 haudepaari (Elts *et al.* 2013). Liigi elupaik on seotud metsamassiividega: selleks sobib nii tihe kuusik, hõre majandatud männik, haavasalu kui ka kidur rabamännik. Ohuks on elupaikade kvaliteedi langus.

Nõva looduskaitsealal leidub karvasjalg kakule sobivaid elupaiku. Pesituskohad jäävad Spithami / Spithamni, Uuejõe ja Peraküla vahelistesse männikutesse. Keskkonnaregistri andmetel on alal kaks karvasjalg-kaku elupaika: Peraküla sihtkaitsevööndis vaadeldi ühte isendit 2004. a, Rooslepa sihtkaitsevööndis pesitses 2006. a kakupaar.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Karvasjalg-kaku elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 haudepaari.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Karvasjalg-kaku elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 2 haudepaari.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Elupaikade kvaliteedi langus. Sihtkaitsevööndis on elupaikade kvaliteet kaitsekorraga tagatud. Probleemiks võib osutuda uute (alternatiivsete) pesitsusala vähesus piiranguvööndis. Karvasjalg-kaku elupaigaks kõlbab nii tihe kuusik, hõre majandatud männik, haavasalu kui ka kidur rabamännik. Karvasjalg-kakk pesitseb peaaegu eranditult musträhni tehtud õõnsustes,

toitumiseks eelistab ta võsastumata raiesmikke. Sobilike pesitsustingimuste puudus põhjustab kakkude mittepesitsemist kaitsealal.

Meede 1. Piiranguvööndi metsi on vajalik majandada viisil, et leiduks kakkudele sobivaid elupaiku. Üle 60 aasta vanuse metsa osakaal ei tohi jääda väiksemaks kui 50%. Raiesmikele tuleb jätta varitsuspuid. Lageraied ei tohi ulatuda pesale lähemale kui 15 m.

Meede 2. Jälgida, et piirkonnas leiduks sobivaid puuõõnsusi pesapaikadeks. Raiet tehes tuleb säilitada väikseid vanu ja piisavalt tihedaid metsatukkasid, mis sobivad ka musträhni pesapaikadeks. Sel moel kindlustatakse looduslikud pesapaigad karvasjalg-kakule. Juba vaesunud tulundusmetsadesse tuleb raiesmike lähedale paigutada pesakastid, ent suuremate röövlindude pesadele mitte lähemale kui 2 km.

2. Pesade rüüstamine röövloomade poolt. Munadele ja poegadele on ohtlikud eelkõige metsnugised ja varesed, metsnugised võivad rünnata ka hauduvat emaslindu. Harvem satuvad munad ka orava saagiks.

Meede. Piirata metsnugiste arvukust kaitsealal koostöös kohalike jahiseltsidega.

3. Pesitsusaegne häirimine. Karvasjalg-kakk ei ole väga tundlik häirimise suhtes, ent pesitsusaegsed metsatööd pesa vahetus läheduses võivad siiski kaku pesalt minema peletada.

Meede. Pesitsusajal ei tohi metsatöid teha asustatud pesale lähemal kui 25 m.

Karvasjalg-kaku arvukuse ja seisundi väljaselgitamiseks tuleb läbi viia inventuur kaitsekorraldusliku perioodi lõpus, kasutades standardiseeritud peibutusmeetodikat (riikliku keskkonnaseire allprogrammi, rahnide seire meetoodika täiendatud variant).

2.1.1.6 *Laanerähn (Picoides tridactylus)*

II kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – ei

Eestis pesitsevate laanerähnide arvukust hinnatakse olevat 3000–5000 paari (Elts *et al* 2013). Keskkonnaregistris on Nõva looduskaitsealal Viiandilaane sihtkaitsevööndis kaks laanerähni elupaika (mõlemad piiritleti 2007. a vaatluse põhjal – üks 13,8 ha, teine 10,3 ha).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Laanerähni elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 paari.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Laanerähni elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 paari.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Pesapaikade vähesus. Laanerähn vajab elupaigaks vana metsa, kus leidub pehmeid kuivanud puutüükaid, millesse pesaõõnsus rajada. Laanerähni elupaigad on arvatud sihtkaitsevööndisse, kus metsade majandamine ei ole lubatud. Piiranguvööndi metsade majandamise tulemusena võib selliseid tüükaid liiga väheks jääda, et laanerähn piirkonda jätkuvalt pesitsusterritooriumina kasutaks.

Meede. Piiranguvööndis säilitada metsaosasid, kus kogu raieküpset metsa maha ei raiuta, vaid jäetakse alles potentsiaalseid pesapuid.

2. Pesade rüüstamine röövloomade poolt. Laanerähni pesakondi ohustavad ennekõike kärbid ja nirkid, kellel ei ole raske suhteliselt madalale rajatud pesaauku sisse pugeda.

Meede. Piirata väikekiskjate arvukust kaitsealal koostöös kohalike jahiseltsidega.

2.1.1.7 Nõmmekiur (*Anthus campestris*)

II kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – jah

Nõmmekiuru pesitsusaegseks arvukuseks hinnatakse Eestis olevat 5–20 haudepaari (Elts *et al* 2013). Nõmmekiur pesitseb Nõva looduskaitsealal hajusalt kuivadel hõreda taimestiku ja paljanduva liivaga nõmmedel, liivikutel, rannaluidetel. Liigi pesitsemist ei ole alal viimase kümnendi jooksul registreeritud, keskkonnaregistris Nõva looduskaitsealale jäävaid nõmmekiuru leiukohti ei ole. Piirkonda on hinnatud liigile väga sobilikuks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Liik on alal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Liik on alal esindatud.

Andmete puudumise tõttu ei ole võimalik seada täpsemaid kaitse-eesmärke.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Liigi elupaiga teadmatu kahjustamine levikuandmete puudumise tõttu. Info puudumine raskendab kaitse kavandamist ning pesitsemiseks vajalike tingimuste säilitamist konkreetsetes pesapaikades.

Meede. Liigi inventuur mitmel järjestikusel aastal ning andmete keskkonnaregistrisse kandmine.

2. Pesade rüüstamine röövloomade poolt. Nõmmekiur ehitab pesa maapinnale rohttaimestiku varju ning seetõttu võib pesa kergelt sattuda röövloomade saagiks.

Meede. Piirata väikekiskjate arvukust kaitsealal koostöös kohalike jahiseltsidega.

2.1.1.8 III kaitsekategooria linnuliigid

III kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – jah

laanepüü (*Bonasa bonasia*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*),

III kat; LiD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LiA – ei

musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), händkakk (*Strix uralensis*), sookurg (*Grus grus*), täpikhuik (*Porzana porzana*),

III kat; LiD ei; KE - jah; Nõva-Osmussaare LiA – ei

raudkull (*Accipiter nisus*), õõnetuvi (*Columba oenas*), väike-kirjurähn (*Dendrocopus minor*), lõopistik (*Falco subbuteo*), hoburästas (*Turdus viscivorus*).

Laanepüü, lõopistik, hoburästas ja öösorr on IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel väheneva arvukusega liigid ja seega ohustatud rahvusvahelisel tasandil. Ohustatud on ka teised linnudirektiivi I lisasse lisatud liigid.

Keskkonnaregistris on andmed laanepüü pesitsemise kohta Viiandilaanes (1 paar), Keibu metsas Lepaaugust edelas. Lõopistik pesitseb Peraküla metsades (2 pesitsuala). Hoburästa ja öösorri elupaigaks on Peraküla, Mustjärve ja Keibu metsad. Musträhni pesitsusalaks on Keibu metsad, 1 paar pesitseb Põõsaspeal ja 2 paari Viiandilaanes. Nõmmelõokese pesitsusalaks on Keibu lahe, Peraküla ja Rooslepa ranniku hõredad männikud. Händkakk pesitseb Peraküla – Uuejõe ja Pikane metsas (2 pesitsuala).

Keskkonnaregistri andmetel pesitseb sookurg Peraküla Flyvae järve soos, Pälsite järve soos ja Nõva järvesoos (3 pesitsuala) ja Liivanõmme soosaladel. Peraküla soos (kinnikasvav Flyvae) pesitseb täpikhuik.

Raudkulli, õõnetuvi ja väike-kirjurähni jaoks on Nõva looduskaitseala oluline pesitsusala Eestis ja kaitsealal on neile sobiv elupaik laialdaselt levinud. Keskkonnaregistris on andmed õõnetuvi pesitsuse kohta Peraküla metsades ja väike kirjurähni pesitsuse kohta Viiandilaanes (3 paari).

Värbkaku, raudkulli ja väike-kärbsenäpi levikuandmed kaitsealal keskkonnaregistris puuduvad, kuid need liigid on kindlad pesitsejad alal.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

III kaitsekategooria linnuliikide arvukused ei vähene (tabel 4) ning soo- ja metsaelupaikade seisund paraneb.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

III kaitsekategooria linnuliikide arvukused ei vähene (tabel 4) ning soo- ja metsaelupaikade seisund paraneb.

Nimetatud kaitse-eesmärgiks olevate liikide kaitse tagatakse metsa- ja sooelupaikade ning katusliikide kaitsega.

2.1.2 Imetajad

Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on neli alal esinevat imetajaliiki. II kaitsekategooria liikidest leidub alal kolme nahkhiireliiki: põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), habelendlane (*Myotis mystacinus*) ja suurkõrv (*Plecotus auritus*). Samuti on alal esindatud III kaitsekategooria liik poolveeline kiskja saarmas (*Lutra lutra*). Lisaks kaitsealustele imetajatele esineb alal ka tavalisemaid liike nagu metssiga, metskits, põder, rebane.

2.1.2.1 Põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), habelendlane (*Myotis mystacinus*) ja suurkõrv (*Plecotus auritus*)

II kat; LoD II põhja-nahkhiir, LoD IV habelendlane ja suurkõrv; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Põhja-nahkhiir on Eesti arvukaim nahkhiir (hinnanguliselt 100 000 – 300 000 isendit) – nii mandril kui saartel tavaline, paiguti arvukas liik, sage ka asulates. Põhja-nahkhiired elavad peamiselt hoonete katuste all, pööningutel või seinapragudes, harvem puuõõnsustes ja linnupesakastides. Toitumislennud on liigil avatumates puistubiotoopides – metsalagendike ja -teede kohal, aedlinnades, parkides, alleedel, puistuga ääristatud veekogude kohal. Põhja-nahkhiir talvitub mitmesugustes keldrites, kindlustes ja koobastes, samuti hoonetes. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid põhja-nahkhiire leiukohti kantud ei ole.

Habelendlase kohta on Eestis vähe andmeid, liiki leidub mandril ja Hiiumaal. Suveperioodil elab habelendlane metsaservades ja hoonete lähedal ning talvitub koobastes ja keldrites. Habelendlane toitub puistutes ja veekogude kaldabiotoopides. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid liigi leiukohti kantud ei ole.

Suurkõrv on üldlevinud, kuid kõikjal madala arvukusega liik. Suurkõrva suvised lennupaigad asuvad hõredamates puistutes – vanemates metsades, parkides, alleedel. Suurkõrv toitub puuvõrades, süües okstel istuvaid ööliblikaid, aga ka hoonetes, keldrites ja koobastes, kus leiab seintelt liblikaid. Suurkõrv asustab meelsasti ka linnupesakaste. Liik talvitub eri tüüpi keldrites ja ka koobastes. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid suurkõrva leiukohti kantud ei ole.

Nahkhiired on muutunud oluliselt sõltuvaks inimtekkelistest elupaikadest, eriti talvituskohtadest, mis on tinginud vajaduse nahkhiirte aktiivseks kaitseks. Nahkhiirtele on ohuteguriks häirimine ja sobivate elupaikade, eriti talvitumispaikade kadumine (Nahkhiirte kaitse tegevuskava 2005–2009). Nahkhiirte ohustatusele viitavad ja kaitse vajadust rõhutavad mitu rahvusvahelist lepet, sh Berni konventsioon, Bonni konventsioon ja selle raames sõlmitud Euroopa nahkhiirte kaitse leping (EUROBATS).

Nõva looduskaitseala metsad ja madalaveeliste järvede kaldad on elupaigaks arvukatele nahkhiirtele.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Põhja-nahkhiir, habelendlane ja suurkõrv on kaitsealal esindatud ning nahkhiirte elupaigad säilinud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Põhja-nahkhiir, habelendlane ja suurkõrv on kaitsealal esindatud ning nahkhiirte elupaigad säilinud.

Levikuandmed on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Ebapiisav kaitse planeerimine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest.

Meede. Nahkhiirte inventuur ning levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse.

2. Põhja-nahkhiire ja habelendlase puhul saakputukate vähenemine veekogude kuivendamise või kinnikasvamise tõttu.

Meede. Inimtegevusest põhjustatud veekogude kinnikasvamise vältimine.

2.1.2.2 Saarmas (*Lutra lutra*)

III kat; LoD II, IV; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Saarmas on IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel rahvusvahelisel tasandil ohulähedane ja langeva arvukusega liik. Saarmas on Eestis laialt levinud ning suhteliselt arvukas liik, kelle elupaigaks on jõed ja järved, aga ka ojad ja suuremad kraavid. Samuti ei pelga saarmas ka inimasustuse lähedust. Saarmas toitub kahepaiksetest, kaladest ja pisiimetajatest, lisaks vähkidest, putukatest ja lindudest.

Nõva looduskaitsealal on saarmas üsna tavaline liik ning ta tegutseb peamiselt mererannikul. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid saarma leiukohti kantud ei ole. Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kaaluda kaitse-eeskirja uuendamisel saarma välja arvamist Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärkide hulgast, kui edaspidi ei selgu, et ala on saarma jaoks eriliselt oluline, sest eraldi kaitsemeetmeid liik alal ei vaja.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Saarmas on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Saarmas on kaitsealal esindatud.

Andmed on ebapiisavad täpsemate kaitse-eesmärkide seadmiseks.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Jõgede seisundi muutused tingituna tegevustest väljaspool kaitseala.

Meede. Väljaspool kaitseala kavandatavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestada tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele ja seada sellest lähtuvalt tingimusi.

2.1.3 Kalad

Nõva looduskaitseala eesmärkides on nimetatud kaks kalaliiki: vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja jõesilm (*Lampetra fluviatilis*). Teave mõlema liigi levikust alal vajab täpsustamist.

Kaitsealal on III kaitsekategooria kalaliik hink (*Cobitis taenia*), kes keskkonnaregistri andmetel elab Nõva ojas ja Veski jões vähearvukalt jõe suudme ning Kurkse märgala vahelisel lõigul. Veski jõe suudme-eelne lõik on meriforelli kudeala. Lisaks on kaitseala veekogudes ka tavapärasemaid kalaliike: särge, ahvenat, haugi, kiiska, latikat, kokre, lutsu jt.

2.1.3.1 Vingerjas (*Misgurnus fossilis*)

III kat; LoD II; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Vingerjas on IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel väheneva arvukusega liik. Vingerjas on Eestis oma levila põhjapiiril, kuid täpne ülevaade tema levikust Eestis puudub. Vingerjas on põhjaeluviisiga kala, kes elab jõgedes vaikselt veega osades, vanajõgedes ja kõrvalharudes, maaparanduskraavides, mudastes ja soistes järvedes.

Nõva looduskaitsealalt on liiki leitud u 15 aastat tagasi. Leiukohaks oli Tiit Randla andmetel väikeveekogu Must- ja Toatse järvede vahel. Täpsemad andmed liigi leviku kohta alal puuduvad.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Vingerjas on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Vingerjas on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

Andmed liigi esinemise kohta on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Ebapiisav kaitse ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest.

Meede. Inventuur võimalikes elupaikades ning andmete kandmine keskkonnaregistrisse.

2.1.3.2 Jõesilm (*Lampetra fluviatilis*)

kat - puudub; LoD II, V; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Jõesilm on rahvusvahelisel tasandil ohustatud. Jõesilm ei ole Eestis kaitse alla võetud, kuid on Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjas välja toodud kui liik, kelle elupaiku tuleb kaitsta, taastada ja säilitada. Jõesilm on siirdeliik, teda leidub ligikaudu 40 jões-ojas üle terve Eesti rannikuala. Nõva looduskaitsealal on liiki leitud Veski jõest. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid jõesilmu leiukohti kantud ei ole.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Jõesilm on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Jõesilm on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

Andmed liigi esinemise kohta on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Rändetõkked Veskiõe alamjooksul. Rändetõketeks on Vaisi vesiveski pais ja setetest ummistunud säng Kurkse märgala idaservas.

Meede. Rändetee avamine Veskiõel mere ja Veskijärve vahel, mille läbi tõuseks Veskiõe tähtsus sigimis- ja turgutusala. Jõe voolusängi taastamise tulemusena Kurkse märgala servas muutub Vaisi vesiveski paisu alune langulõik koelmualana regulaarselt kättesaadavaks ka jõesilmule.

2. Sigimis- ja kasvuala madal kvaliteet, sh kudepesade rajamiseks sobiliku kruusa vähesus Veskiõe suudme-eelsel langulõigul. Veskiõe inventeerimisel 2010.–2011. a (Lauringson, 2011) hinnati alamjooksu ritraalse sigimis- ja kasvuala pindalaks 0,07 ha ning sellest ainult 20% hinnati hea-kvaliteediliseks.

Meede. Koelmuala kvaliteedi parandamine Veskiõe suudme-eelsel langulõigul (0,8–1,1 km). Kruusa-klibu ja paiguti kivide lisamine, samuti betoonregulaatori likvideerimine, parandab lõigu kvaliteeti jõesilmu ja ka meriforelli kudealana.

3. Ebapiisav kaitse planeerimine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest.

Meede. Inventuur võimalikes jõesilmu levikupaikades ning andmete kandmine keskkonnaregistrisse.

2.1.4 Roomajad ja kahepaiksed

Nõva looduskaitsealal on kaitsealustest roomajatest leitud arusisalikku, vaskussi, rästikut ning nastikut. Ükski nimetatud liik ei ole Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga kaitseala eesmärgiks seatud. Keskkonnaregistrisse alale jäävaid roomajate leiukohti märgitud ei ole.

Nõva looduskaitsealal leidub neli liiki III kaitsekategooria kahepaikseid: tiigikonn (*Rana lessonae*), harilik kärnkonn (*Bufo bufo*), rohukonn (*Rana temporaria*) ja rabakonn (*Rana arvalis*). Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid kahepaiksete leiukohti kantud ei ole. Ala kaitse-eesmärgiks on kahepaiksetest seatud tiigikonna ja tema elupaikade kaitse.

2.1.4.1 Tiigikonn (*Rana lessonae*)

III kat; LoD IV; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Eestis on tiigikonn oma levila põhjapiiril. Viimastel aastakümnetel on tiigikonna levik Eestis laienenud ning arvukus suurenenud. Rahvusvahelisel tasandil IUCN ohustatud liikide punase nimestiku andmetel on tiigikonn väheneva arvukusega liik. Liik elutseb peamiselt väikestes veekogudes ning nende ümbruses, mõnikord ka suuremates järvedes. Väljaspool sigimisperioodi võib liik olla üsna maismaaline ning sageli talvitub maismaal. Täpsemad leiuandmed liigi kohta kaitsealalt puuduvad. Kuna liigi elupaikade kaitse on tagatud, tuleks kaaluda liigi eemaldamist kaitse-eesmärkide hulgast.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Tiigikonn on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Tiigikonn on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud.

Andmed liigi esinemise kohta on ebapiisavad täpsema kaitse-eesmärgi seadmiseks.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Olulised negatiivsed mõjutegurid puuduvad.

2.1.5 Selgrootud

Ala kaitse-eesmärgiks on seatud üks selgrootu – apteegikaan ehk kirjukaan (*Hirudo medicinalis*).

Lisaks leidub alal Tiit Randla andmetel selgrootutest kahte III kaitsekategooria ja loodusdirektiivi IV lisa liblikaliiki sõõrsilmikut (*Lopinga achine*) ja vareskaera-aasasilmit (*Coenonympha hero*). Mõlema liigi seisundit Eestis võib hinnata heaks (e-elurikkus).

Sõõrsilmik on levinud kogu Eestis, populatsiooni seisundit saab hetkel pidada heaks. Liik elab lopsaka alustaimestikuga liigirikastes okas- ja lehtmetsades, tammikutes ja puisniitudel. Nõva looduskaitsealal on Tiit Randla andmetel sõõrsilmik arvukaks liigiks. Keskkonnaregistrisse Nõva looduskaitsealale jäävaid sõõrsilmiku leiukohti kantud ei ole.

Vareskaera-aasasilmit elupaikadeks on niisked leht- ja segametsad, võsastikud, sood ja liigniisked alad. Kuivendatud soodest liik kaob. Kuigi täpsemat analüüsi pole teostatud, võib arvata, et Eestis on vareskaera-aasasilmit seisund hea. Nõva looduskaitsealal on Tiit Randla andmetel vareskaera-aasasilmit arvukaks liigiks. Keskkonnaregistrisse vareskaera-aasasilmit leiukohti Nõva looduskaitsealal kantud ei ole.

2.1.5.1 Apteegikaan ehk kirjukaan (*Hirudo medicinalis*)

II kat; LoD V; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Apteegi- ehk kirjukaan (edaspidi *apteegikaan*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku alusel ohulähedane liik. Elupaikadeks sobivad apteegikaanile vooluta või nõrga vooluga veekogud, harilikult soojaveelised ja madalad väikejärved, kus on rikkalik kalastik ja amfiibide fauna. Keskkonnaregistri andmetel elab Nõva looduskaitsealal apteegikaan Toatse ja Väike-Toatse järvedes. Samas on põhjust eeldada, et liiki leidub kaitseala teisteski veekogudes.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Teadaolevad apteegikaani elupaigad Toatse ja Väike Toatse järves on säilinud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Teadaolevad apteegikaani elupaigad Toatse ja Väike-Toatse järves on säilinud. Täpsemaid kaitse-eesmärke ei ole võimalik seada ebapiisavate andmete tõttu.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Ebapiisav kaitse korraldamine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest.

Meede. Inventuur ala kõikides järvedes ja levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse. Andmete korrastamine kavandatakse üle-Eestilise inventuuri raames.

2.1.6 Taimestik

Nõva looduskaitsealale on iseloomulikud rannikuelupaikades, aga ka märjematel aladel ja veekogudes esinevad taimeliigid. Nõva looduskaitsealal on teave viie II kaitsekategooria soontaimeliigi leidumise kohta: Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), sale villpea (*Eriophorum gracile*), rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*), tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*) ja väike käöpõll (*Listera cordata*). Väikest käöpõlle on leitud Uuejõe ääres Uuejõe sihtkaitsevööndis. Liigi laiema leviku kohta alal andmed puuduvad, populatsiooni esinduslikkuse kohta teave on puudulik ja vajab täpsustamist ning liik ei ole kaitse-eesmärgiks seatud. Rand-orasheina (*Elytriga junceiformis*) kaitsekorralduse spetsialist Ilona Lepik 2011. a tehtud inventuuri käigus ei leidnud, tegemist on vörd-orasheinaga.

III kaitsekategooria soontaimeliike on Nõva looduskaitsealal Keskkonnaregistri andmetel 20, ala kaitse-eesmärkideks on neist seatud 11 (Tabel 5). Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kaitse-eeskirja uuendamisel kaaluda III kaitsekategooria liikide eesmärgiks jätmist, lähtudes uuematest liikide levikuandmetest. Liikide olulised kasvukohad on valdavalt sihtkaitsevööndites, kus kaitsekord tagab nende elupaikade kaitse.

III kaitsekategooria sammaldest on alal registreeritud üks liik: harilik valvik (*Leucobryum glaucum*; keskkonnaregistris leiukoht Peraküla sihtkaitsevööndis). Tegemist on soode ja soostunud metsade liigiga, mille kaitse tagatakse elupaikade kaitsega.

Tabel 5. Nõva looduskaitseala kaitsealused soontaime- ja samblaliigid

Liik	Kaitse-kategooria	Eesti liikide nimestik	ohustatud punane	Nõva LKA kaitse-eesmärk
Russowi sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza russowii</i>)	II	ohualdis		Jah
sale villpea (<i>Eriophorum gracile</i>)	II	ohualdis		Jah
rand-ogaputk (<i>Eryngium maritimum</i>)	II	ohustatud		Jah
tume nokkhein (<i>Rhynchospora fusca</i>)	II	ohustatud		Jah
väike käöpõll (<i>Listera cordata</i>)	II	ohualdis		Ei
lääne-mõõkrohi (<i>Cladium mariscus</i>)	III	ohulähedane		Jah
kahkjaspunane sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza incarnata</i>)	III	ohuväline		Jah
tumepunane neuuvaip (<i>Epipactis atrorubens</i>)	III	ohuväline		Jah
soo-neuuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III	ohuväline		Jah
roomav öövilge (<i>Goodyera repens</i>)	III	ohuväline		Jah
rand-seahernes (<i>Lathyrus japonicus</i>)	III	ohulähedane		Jah
harilik porss (<i>Myrica gale</i>)	III	ohulähedane		Jah
valge vesiroos (<i>Nymphaea alba</i>)	III	ohulähedane		Jah
väike vesiroos (<i>Nymphaea candida</i>)	III	ohulähedane		Jah
aas-karukell (<i>Pulsatilla pratensis</i>)	III	ohuväline		Jah
loduksannike (<i>Viola uliginosa</i>)	III	ohulähedane		Jah
vööthuul-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza fuchsii</i>)	III	ohuväline		Ei
kuradi-sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza maculata</i>)	III	ohulähedane		Ei
laialehine neuuvaip (<i>Epipactis helleborine</i>)	III	ohuväline		Ei
harilik käoraamat (<i>Gymnadenia conopsea</i>)	III	ohuväline		Ei
harilik ungrukold (<i>Huperzia selago</i>)	III	ohulähedane		Ei
suur käöpõll (<i>Listera ovata</i>)	III	ohuväline		Ei
karukold (<i>Lycopodium clavatum</i>)	III	ohulähedane		Ei
väike vesikupp (<i>Nuphar pumila</i>)	III	ohualdis		Ei
kahelehine käokeel (<i>Platanthera bifolia</i>)	III	ohuväline		Ei
harilik valvik (<i>Leucobryum glaucum</i>)	III	ohulähedane		Ei

2.1.6.1 Rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*)

II kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Rand-ogaputk on rannikutaim, mida Nõva looduskaitsealal esineb Liivase piiranguvööndis.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Rand-ogaputke vähemalt olemasolevad kasvukohad (10 ha) on säilinud ning liik on nendes esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Rand-ogaputke vähemalt olemasolevad kasvukohad (10 ha) on säilinud ning liik on nendes esindatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Looduskaitseala külastuse mõju läbi tallamise, noppimise ning luidetel sõitmise.

Meede 1. Külastatavates randades (Peraküla, Uuejõe) infotahvlitele liiki tutvustava ning liigi tallamist ja korjamist keelava info ülespanemine.

Meede 2. Külastusega seotud taristu rajamisel peab tagama kasvukohtade säilimise.

2. Kasvupaikade kinnikasvamine.

Meede. Avatud alade tekitamine. Kogu kasvuala ei pea olema avatud liivaga, kuid peaks olema lage või hõreda puistuga. See on vajalik ka mitmetele teistele liikidele (aas-karukell, rand-seahernes, tumepunane neiuvaip).

2.1.6.2 II kaitsekategooria sootaimed

II kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*)

Russowi sõrmkäpa arvukus Eesti looduses väheneb (e-elurikkus). Liiki on Nõva looduskaitsealal leitud soostuvatel aladel Liivanõmme piiranguvööndis. Vajalik on inventuur liigi seisundi ja leviku ulatuse väljaselgitamiseks.

Sale villpea (*Eriophorum gracile*)

Saleda villpea arvukus Eesti looduses väheneb (e-elurikkus). Liiki on Nõva looduskaitsealal leitud soostuvatel aladel Liivanõmme piiranguvööndis.

Tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*)

Tume nokkhein kasvab soodes ja teistes märgades kasvukohtades. Liiki on Nõva looduskaitsealal leitud Mustjärve lähedastel sooladel Mustjärve sihtkaitsevööndis kokku 3 ha-l.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Liikide olemasolevad sooelupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Liikide olemasolevad sooelupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks. *Meede.* Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on selline tegevus keelatud ning mõjutegur ohjatud. Täiendavad tegevused ei ole vajalikud.

2. Märgalade kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede. Piirkonnas kavandatud maaparandustööde kooskõlastamisel seada tingimusi lähtudes kaitseala ja sealsete liikide seisundi säilitamiseks vajalikest tingimustest.

2.1.6.3 III kaitsekategooria soo- ja soostuvate niitude taimed

III kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*)

Lääne-mõõkrohi levib Eestis paiguti: Lääne-Eestis on tavaline, saartel mõnel pool massiline, mandriosas on aga üsna haruldane. See lubjalembene liik kasvab madalate ja kinnikasvavate veekogude kaldaosas, madal- ja siirdesoodes. Lääne-mõõkrohi on Eestis oma levila põhjapiiril. Kaitseala madalate järvede kaldad ning soolad on tüüpilised kasvualad lääne-mõõkrohule. Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Peraküla ja Mustjärve sihtkaitsevööndis ning Liivanõmme piiranguvööndis levikualaga 52 ha-l.

Harilik porss (*Myrica gale*)

Harilik porss kasvab madalsoodes. Kaitseala madalate järvede kaldad ning soolad on tüüpilised kasvualad harilikule porsale. Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Mustjärve, Peraküla ja Keibu sihtkaitsevööndis ning Liivanõmme piiranguvööndis levikualaga 251 ha-l.

Soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*)

Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Peraküla sihtkaitsevööndis kahest kasvukohast, Liivanõmme piiranguvööndis ja Keibu sihtkaitsevööndis. Soo-neiuvaiba kasvualasid on registreeritud kaitsealal kokku ligi 34 ha-l.

Kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*)

Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Peraküla sihtkaitsevööndis ja Keibu sihtkaitsevööndis ning Liivanõmme piiranguvööndi soostuvatelt aladelt. Kokku on kaitsealal keskkonnaregistri andmetel levikuala ligi 34 ha-l.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Liikidele sobivad sooelupaigad (250 ha) on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Liikide olemasolevad elupaigad (250 ha) on säilinud, liigid on nendes esindatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede. Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on selline tegevus keelatud ning mõjutegur ohjatud. Täiendavad tegevused ei ole vajalikud.

2. Märjalade kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede: Piirkonnas planeeritavate maaparandustööde kooskõlastamisel lähtuda kaitseala ja sealsete liikide seisundi säilitamiseks vajalikest tingimustest.

2.1.6.4 *Veetaimed*

Väike vesiroos (*Nymphaea candida*) ja valge vesiroos (*Nymphaea alba*)
III kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Valge vesiroosi ja väikese vesiroosi kasvukohad on huumustoitelised rabajärved, sega- ja rohketoitelised järved, ka jõed ja ojad. Mõlema liigi arvukus väheneb; peamine ohutegur on veekogude muutmine (õgvendamine, süvendamine, veetaseme muutmine).

Väikest vesiroosi on leitud Peraküla kinnikasvavatest väikejärvedest (Peraküla sihtkaitsevöönd). Keskkonnaregistrisse on kantud kolm liigi leiukohta, neist üks 16 ha suuruse levikualana.

Valget vesiroosi on leitud Mustjärvest (Mustjärve sihtkaitsevöönd).

Kaitse-eesmärk

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Väikese vesiroosi (kolm) ja valge vesiroosi (üks) olemasolevad elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Väikese vesiroosi (kolm) ja valge vesiroosi (üks) olemasolevad elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Negatiivsed mõjutegurid puuduvad.

2.1.6.5 *Muud III kaitsekategooria taimeliigid*

III kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Rand-seahernes (*Lathyrus japonicus*) on iseloomulik liivarandade taim. Liiki on leitud Peraküla ja Põõsaspea sihtkaitsevööndites kolmes kasvukohas. Liigile on ohuks võõrliigi kurdlehise kibuvitsa poolt looduslikest kasvukohtadest väljatõrjumine. Liigi kasvukohtade kaitset tagab osaliselt kurdlehise kibuvitsa leviku ohjamine rand-ogaputke kasvukohtades.

Tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*) on levinud peamiselt Eesti lääne- ja põhjaosas, on mõnel pool Lääne-Eestis tavaline ja arvukas lubjarikaste kuivade kasvukohtade taim. Kaitsealal on liigile kõige tüüpilisemaks kasvukohaks kruusa- ja pinnasteede servad. Keskkonnaregistris on andmed liigi leviku kohta Uuejõe sihtkaitsevööndis levikualaga ligi 1 ha-l, Peraküla

sihtkaitsevööndis levikualaga 23 ha-l, Keibu sihtkaitsevööndis ja Põõsaspea sihtkaitsevööndis. Taimede tallamine ja korjamine teadmatus tõttu on potentsiaalseks ohuteguriks. Kaitsemeetmeks on infostendidel kaitsealuste taimede tutvustamine ja nende korjamist keelava info lisamine.

Aas-karukellale (*Pulsatilla pratensis*) on iseloomulikud ja tüüpilised kasvualad kaitseala valgusküllased luitemetsad ja taimestunud luited. Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Liivase piiranguvööndis levikualaga 0,1 ha-l, Peraküla sihtkaitsevööndis levikualaga ligi 0,3 ha-l, Keibu sihtkaitsevööndis, Rooslepa sihtkaitsevööndis ja Põõsaspea sihtkaitsevööndis (keskkonnaregistris kaheksa kasvukohta).

Roomav öövilge (*Goodyera repens*) on levinud kogu Eestis ja kaitsealal esinev mustikamets on liigi tüüpiline kasvukoht. Liigi kasvukoht on registreeritud Nõva looduskaitsealal Uuejõe sihtkaitsevööndis (keskkonnaregistris üks kasvukoht).

Lodukannike (*Viola uliginosa*) on Eestis väheneva arvukusega niiskete kasvukohtade liik (eElurikkus). Liiki on leitud Nõva looduskaitsealal Peraküla sihtkaitsevööndis Uuejõe kaldalt. Andmed on ebapiisavad täpsema eesmärgi seadmiseks

Kaitse-eesmärk

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Rand-seaherne, tumepunase neiuvaiba, aas-karukella, roomava öövilke ja lodukannikese teadaolevad elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Rand-seaherne, tumepunase neiuvaiba, aas-karukella, roomava öövilke ja lodukannikese teadaolevad elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Taimede tallamine ja korjamine liikide ebapiisava väärtustatuse ja teadmatus tõttu on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede. Infostendidel kaitsealuste taimede tutvustamine ja nende korjamist keelava info lisamine stendidele.

2.1.7 Seened

Nõva looduskaitseala on tuntud oma metsaandide, sealhulgas seente poolest. Lisaks tavalisematele seeneliikidele on kaitseala liivarannikul leitud kaitsealust liiv-maakeelt (*Geoglossum arenarium*).

2.1.7.1 Liiv-maakeel (*Geoglossum arenarium*)

II kat; LoD – ei; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Liiv-maakeel on Eesti ohustatud liikide punase nimistu alusel ohualdis seeneliik. Eestis kasvab liik lüiterandadel. Liiv-maakeele leiukohad on keskkonnaregistrisse kantud Keibu sihtkaitsevööndi viies leiukohas, levikualaga kokku 7,57 ha-l.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Liigi olemasolevad elupaigad on säilinud ning nende pindala (7,6 ha) ei ole vähenenud, liik on kaitsealal esindatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Liigi olemasolevad elupaigad on säilinud ning nende pindala (7,6 ha) ei ole vähenenud, liik on kaitsealal esindatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

1. Liigi tallamine ebapiisava väärtustatuse ja teadmatuse tõttu

Meede. Infostendidel liigi tutvustamine.

2. Kasvualade, samblike- ja kukemarjakoosluste kinnikasvamine (metsastumine).

Meede: Mändide raie, lubatud on karjatamine.

2.2 KOOSLUSED

Kaitsealal on esindatud ja eesmärgiks seatud loodusdirektiivi 17 elupaigatüüpi, neist kõige ulatuslikumalt on levinud erinevad metsakooslused. Rohkem või vähem ohustatud on kõik kaitse-eesmärgina nimetatud elupaigatüübid.

Kaitse-eesmärkide seadmisel on aluseks elupaigatüüpide pindala ja esinduslikkus:

A – väga esinduslik,

B – esinduslik,

C – arvestatav esinduslikkus,

D – degradeerunud või looduses esineb rahuldava struktuuriga, kuid maastikus fragmendina paiknev elupaigalaik, mille elustiku igakülgset kaitset ei ole tema väikese pindala tõttu võimalik tagada (liiga väikse pindalaga, et suudaks elupaigana säilida ja toimida).

Loodusmaastikus on madalama esinduslikkusega elupaigad kõrge esinduslikkusega elupaikade vahel äärmiselt olulised puhervööndid ja tagamaad looduslikkuse tõstmiseks. Seetõttu on nende looduskaitseline väärtus reeglina kõrgem kui nende esinduslikkus. Kõrge esinduslikkusega metsi siduvad või külgnevad keskmise kuni madalapoolse esinduslikkusega elupaigad on väga kõrge looduskaitseliku väärtusega, kui seeläbi moodustub suurem killustamata metsamassiiv või need võimaldavad tulevikus kompaktsel, esinduslikel loodusaladel välja kujuneda/taastuda (Palo 2010).

Kui elupaigatüübi esinduslikkust ei ole hinnatud, kasutatakse üldist looduskaitselist väärtust:

A – väga kõrge,

B – kõrge looduskaitsealine väärtus

C – keskmine looduskaitsealine väärtus

D – madal, näiteks veel säilinud struktuuriga elupaik, mille kaitsmisel aga puudub perspektiiv suure külastatavuse tõttu.

Loodusliku elupaiga seisund loetakse soodsaks, kui selle looduslik levila ja alad, mida elupaik oma levila piires hõlmab, on muutumatu suurusega või laienemas ja selle pikaajaliseks püsimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid toimivad ning tõenäoliselt toimivad ka prognoosimisulatusse jäävas tulevikus ja elupaigale tüüpiliste liikide seisund on soodus.

2.2.1 Rannikuelupaigad

Nõva looduskaitsealale on iseloomulikud liivarannad, mis moodustavad rannikuluidetega ühtseid kooslusi. Mitmeid rannikul levinud elupaigatüüpe on raske omavahel piiritleda, mistõttu on neid kaardistatud ja järgnevates alapeatükkides toodud elupaigatüüpide kompleksidena.

Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärkideks on rannikulõukad (1150*), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640). Nõva looduskaitseala eesmärgiks ei ole seatud püsitaimestuga kivirandu (1220), sest need levivad suhteliselt väikesel pindalal (0,75 ha Põõsaspea neeme ümbruses), esinduslikkus ei ole kõrge või on kaasnevaks püsitaimestuga liivarandadele (0,2 ha Keibu lahe ääres).

Rannikuelupaigatüüpide pindala ja esinduslikkuse hinnangud on toodud Tabel 6.

Tabel 6. Rannikuelupaigatüüpide pindala ja esinduslikkus. Nõva-Osmussaare loodusala eesmärgid: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>. Tabel annab ülevaate, kui suur osa loodusala elupaigatüübist paikneb Nõva looduskaitsealal, elupaigatüüp võib levida ka loodusala koosseisus oleva Osmussaare maastikukaitsealal ja/või Nõva-Osmussaare hoiualal.

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA. (ha)				Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA eesmärk (ha)
	A	B	C	hindamata		
1150*	-	-	-	17	17	40
1210	1,25	3,85	0,1		5,2	28
1220			0,95		0,95	61
1640	6,3	28,7	0,7		35,7	54

2.2.1.1 Rannikulõukad (1150*)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Rannikulõukad on madalad, merega veel ajuti ühenduses olevad rannikujärved, mis on tekkinud madalate abajate ja lahtede eraldumisel merest. Neile on iseloomulik ulatuslike roostike esinemine ning teised vohava kasvuga madalvee-taimekooslused (Paal 2007). Rannikulõukad (1150*) on oluliseks elupaigaks paljudele veetaimedele, selgrootutele (muuhulgas ka kiilidele), kaladele ja lindudele (hüüp, hallpõsk- ja tuttpütt, hallhani, roo-loorkull, rooruik jt roostikega seotud liigid) ning väga oluliseks toitumis- ja puhkealaks läbirändel peatuvatele rändlindudele.

Rannikulõukana on inventeeritud Keibu sihtkaitsevööndis Keibu lahe ääres asuv Lepaauk, mille pindala on 17 ha. Veekogu seisundit ei ole hinnatud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Lepaauku kui rannikulõuka esinduslikkus vastab vähemalt hinnangule kõrge (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Lepaauk kui rannikulõugas on säilinud.

Täpsema eesmärgi seadmine ei ole võimalik, kuna andmed veekogu praeguse seisundi kohta puuduvad.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Teabe puudumine Lepaauku seisundi kohta võib viia ekslike otsusteni kaitsemeetmete kavandamisel (vajalike tegevuste tegemata jätmise, ebaõigete tegevuste teostamine).

Meede. Veekogu seisundi hindamine.

2.2.1.2 Esmased rannavallid (1210) ja püsitaimestuga liivarannad (1640)

LoD I; KE - jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Esmased rannavallid (1210) on lainete poolt kuhjatud liiva-, kruusa- või klibuvallid veepiiril või selle lähedal ning need on oluliselt mõjutatud tormidest. Iseloomulik on adru rohke kuhjumine. Sisemaa pool, kuhu tormilaine ei küüni, asuvad liivale püsiktaimed ja toimub sujuv üleminek püsitaimestuga liivarannaks (1640) või kivirannaks (1220). (Paal 2007).

Esmaseid rannavalle on Nõva looduskaitsealal inventeeritud 5,2 ha. Väga esinduslikud esmased rannavallid on kujunenud Keibu lahe rannikul, esinduslikud rannavallid kujunevad Peraküla ja Rooslepa rannikul. Kuna tegemist on dünaamiliste kooslustega, on neid kaardistatud kaasnevana püsitaimestuga liivarandadega.

Püsitaimestuga liivarandu on kaitsealal 40,9 ha. Väga esinduslikud püsitaimestuga liivarannad on Keibu lahe rannikul (6,3 ha). Esinduslikud püsitaimestuga liivarannad on kujunenud Peraküla (16 ha) ja Rooslepa (7,7 ha) rannikul, väiksemal pindalal Põõsaspea rannikul (4,8 ha). Elupaigatüüp on ulatuslikul alal kaasnevaks valgetele luidetele.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüpide esmased rannavallid (1210) ja püsitaimestuga liivarannad (1640) pindala ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud. Püsitaimestuga liivarandu on vähemalt 41 ha, millest väga esinduslikud on 8 ha ja 33 ha esinduslikud. Väga esinduslikke ja esinduslikke esmaseid rannavalle on vähemalt 5 ha.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüpide esmased rannavallid (1210) ja püsitaimestuga liivarannad (1640) pindala ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud. Püsitaimestuga liivarandu on vähemalt 41 ha, millest väga esinduslikud on 8 ha ja 33 ha esinduslikud. Väga esinduslikke ja esinduslikke esmaseid rannavalle on vähemalt 5 ha.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

1. Mootorsõidukitega liiklemine väljaspool teid.

Meede 1. Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine.

Meede 2. Mootorsõidukitega liiklemist keelavate märkide ja liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine probleemsetesse kohtadesse.

2. Õlireostus

Meede. Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele.

2.2.2 Avatud luiteelupaigad, liivikud ja nõmmed

Tingituna maakerkest ja rannaprotsessidest, on Nõva looduskaitseala maastik liigendatud luidete ja vanade rannavallidega, mis on tänaseks otsesest mere mõjupiirkonnast väljas. Vanadel rannavallidel ja luidetel leidub mitmeid erinevas suksessiooniasemes kooslusi. Loodusdirektiivi elupaigatüüpidest on Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärkideks hallid luided (2130*), rusked luided kukemarjaga (2140*), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330) ja kuivad nõmmed (4030).

Nõva looduskaitsealal on kaasneva elupaigatüübina esindatud kuivad liivanõmmed kanarbiku ja kukemarjaga (2320), mis ei ole seatud ala kaitse-eesmärgiks.

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek arvata Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärgiks eelluided (2110) ja valged luided (2120), mis rannikelupaigatüüpide inventuuri andmetel levivad ulatuslikul alal.

Avatud luitekoosluste pindalad ja looduskaitse väärtuse hinnangud on esitatud Tabel 77.

Tabel 7. Avatud luitekoosluste pindala ja esinduslikkus.

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA. (ha)				Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA esmärk (ha)
	A	B	C	hindamata		
2110		4			4	26
2120	12,7	37,5			50,2	0

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA. (ha)				Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA eesmärk (ha)
2130*	6	25,8	-		31,8	30
2140*		18,9			18,9	21
2190	13	5	-	22	37	13
2330	0,7	10,5			11,2	0
4030			4		4	0

Avatud luiteleupaikadel, liivikutel ja nõmmedel on ühine ohutegur.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid.

Meede 1. Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine.

Meede 2. Mootorsõidukitega liiklemist keelavate märkide ja liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine.

2.2.2.1 Eelluited (2110) ja valged luited (2120)

LoD I; KE – ei; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Väljaspool lainete otsest mõjupiirkonda kujunevad liivaranna maapoolse jätkuna tuule mõjul liivakuhjatiseid – eelluited (2110); tegemist on kujuneva ja dünaamilise kooslusega. Valged luited (2120) on tuiskliivaaladel moodustunud luited, kus liiv on lahtine ja ajuti liikuv, luitestiku merepoolseim liikuv ahelik või mitu ahelikku. Eelluudetega võrreldes on taimi rohkem ja need moodustavad esikkooslusi. (Paal 2007).

Nõva looduskaitsealal on esinduslikud eelluited valgetele luitedele (2120) kaasnevaks Rooslepa (1,3 ha) ja Peraküla rannikul (2,7 ha). Nõva looduskaitsealal on valgeid luiteid 50,2 ha. Väga esinduslikud valged luited on kujunenud Keibu rannikul (ligi 13 ha), esinduslikud Keibu (1,5 ha), Põõsaspea (ligi 2,8 ha), Rooslepa (11,5 ha) ja Peraküla (21,7 ha) rannikul..

Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek seada kaitse-eeskirja uuendamisel eelluited ja valged luited Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärgiks, kuna kaitsealal on kujunenud elupaigatüübid ulatuslikul alal.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüpide eelluited (2110) ja valged luited (2120) pindala (54 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud, vähemalt 13 ha on väga esinduslikud, ülejäänud ala (41 ha) esinduslik.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüpide eelluided (2110) ja valged luided (2120) pindala (54 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud, vähemalt 13 ha on väga esinduslikud, ülejäänud ala (41 ha) esinduslik.

Mõjutegurid ja meetmed vt alapt. 2.2.2.

2.2.2.2 *Hallid luided (2130*)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Hallid luided (2130*) on rannikuluidete hilisem arenguaste, kus luidet katab püsitaimestu, puurinne puudub või kasvab üksikuid kiduraid mände, põõsarindes on pajud, kibuvitsad ja kadakad. (Paal 2007).

Hallid luided on kujunenud Keibu rannikul, Rooslepa ja Peraküla rannikul – kokku 31,8 ha. Väga esinduslikud hallid luided on Keibu rannikul ligi 5 ha-l. Elupaigatüüp levib kompleksis taimestunud liivarandade ja valgete luidetega, Keibu rannikul ka kukemarjaluidetega.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüübi hallid luided (2130*) pindala (31 ha) ja esinduslikkus (vähemalt 6 ha A ja 25 ha B) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüübi hallid luided (2130*) pindala (31 ha) ja esinduslikkus (vähemalt 6 ha A ja 25 ha B) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud.

Mõjutegurid ja meetmed vt alapt. 2.2.2.

2.2.2.3 *Rusked luided kukemarjaga (2140*)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüpi rusked luided kukemarjaga (2140*) arvatakse kukemarjanõmmed rannikuluidetel, mida Eesti rannikualal leidub vaid paiguti. (Paal 2007).

Esinduslikud rusked luided kukemarjaga on kujunenud Keibu rannikul kokku ligi 19 ha-l. Rannalähedases vööndis on rusked luided (10 ha) kompleksis hallide luidetega. Keibu luitestik (nn Keibu mägedes) on rusketele luidetele (ligi 9 ha) kaasnevaks luitemetsad.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüübi rusked luided kukemarjaga (2140*) pindala (19 ha) ja esinduslikkus (B) ei ole inimtegevuse mõjul vähenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) pindala (19 ha) ja esinduslikkus (B) ei ole inimtegevuse mõjul vähenenud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Kukemarjanõmmede kinnikasvamine männiga ja liigirikkuse vähenemine.

Meede. Võsaraie kukemarjaluidetel.

Ühised mõjutegurid ja meetmed vt alapt. 2.2.2.

2.2.2.4 *Luidetevahelised niisked nõod (2190)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüübil luidetevahelised niisked nõod (2190) on olulisus suuremate luitestike osana. Mitmel pool on luidetevahelised nõod kaetud sanglepa-lodumetsaga, esineb ka järvi (Paal 2007).

Luidetevahelised niisked nõod on kaitsealale iseloomulikud ja laialt levinud. Luitenõgusid on kaardistatud Keibu luitestiku piirkonnas (9 ha ja hallide luidetega kaasnevana 13 ha; Keibu sihtkaitsevööndis ja Liivanõmme piiranguvööndis). Luidetevahelised niisked nõod on kujunenud ka Peraküla rannikul sealse luitemaastikus (Mustjärve ja Peraküla sihtkaitsevöönd, ligi 18 ha). 13 ha-l on hinnatud luidetevelised niisked nõod väga esinduslikeks ja 5 ha esinduslikeks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi luidetevahelised niisked nõod (2190) pindala (40 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud, vähemalt 13 ha on väga esinduslikud (A) ja 5 ha esinduslikud (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi luidetevahelised niisked nõod (2190) pindala (40 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud ning vähemalt 13 ha on väga esinduslikud (A) ja 5 ha esinduslikud (B), 22 ha arvestatava esinduslikkusega.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade.

Meede. Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on selline tegevus keelatud ning mõjutegur ohjatud. Täiendavad tegevused ei ole vajalikud.

2.2.2.5 *Liivikud (2330)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Liivikud (2330) on tasase nõrgalt lainja pinnamoega lahtise liivaga alad sisemaal. Sageli on need inimtekkelised ja inimõju lakates kasvavad liivikud kinni. (Paal 2007).

Liivikute (2330) pindala looduskaitsealal on ligi 11,2 ha. Väga esinduslikud (A) liivikud on kujunenud Keibu luitestik (Keibu mägedes) 0,7 ha, 0,5 ha-l on esinduslikud (B) liivikud. Esinduslikud (B) liivikud on kujunenud Peraküla rannikul suhteliselt kitsa alana 10 ha-l. Tõenäoliselt kujunevad alal nõmmed.

Pikaajaline kaitse-eesmärk:

Elupaigatüübi liivikud (2330*) pindala (11 ha) ja esinduslikkus (vähemalt B) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud vähemalt.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi liivikud (2330*) pindala (11 ha) ja esinduslikkus ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud, vähemalt 1 ha on väga esinduslikud, ülejäänud esinduslikud.

Kui liivikud (2330*) on looduslikult kujunenud nõmmedeks (4030), arvestatakse, et eesmärk on täidetud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Avatud liivikute kinnikasvamine, valdavalt männiga.

Meede. Männi väljaraie liivikutel. Vajalik on see Keibu luitestik u 1,2 ha-l.

Ühised mõjutegurid ja meetmed vt alapt. 2.2.2.

2.2.2.6 *Kuivad nõmmed (4030)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – ei

Kuivad nõmmed on kujunenud vanadel rannavallidel ja kinnistunud luidetel luidete ja liivikute taimestumisel. Teised niidud kujunevad nõmmemetsade raiete või põlengute tagajärjel. Liigivaene taimeestik on hõre ja madalakasvuline või domineerib kanarbik. (Paal 2007).

Kuivad nõmmed (4 ha Keibu mägedes, esinduslikkus C) moodustavad Nõva looduskaitsealal osa mosaiiksest luitestikuga seotud elupaigakompleksist. Sellel alal on liivade kinnistamise eesmärgil istutatud mägimändi.

Pikaajaline kaitse-eesmärk:

Elupaigatüübi kuivad nõmmed (2330*) pindala on vähemalt 4 ha ja kogu ulatuses esinduslikud (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi kuivad nõmmed (2330*) pindala on vähemalt 4 ha ja kogu ulatuses esinduslikud (B).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Avatud nõmmede kinnikasvamine, valdavalt männiga.

Meede. Mägimänni kui ka hariliku männi väljaraie. Eelnevalt on vajalik täpsem uuring mägimänni leviku osas. Kindlasti ei tohi raiuda välja kõiki mägimände, sest tegemist kultuuriloolise paigaga – ajaloolise metsakaitsealaga.

2.2.3 Mageveekogud

Loodusdirektiivi mageveekogude elupaigatüüpidest on Nõva looduskaitsealal esindatud vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140) ning jõed ja ojad (3260). Siseveekogude elupaigatüübid on ohustatud, kuna looduslikke ja looduslähedases seisundis siseveekogusid on nii Euroopas kui ka Eestis järjest vähemaks jäänud. Looduslikus seisundis vee-elupaikade kaitsega tagatakse mitmekesise vee-elustiku, sh mitme ohustatud liigi (apteegikaan, vingerjas, jõesilm, saarmas, valge ja väike vesiroos) kaitse.

Tabel 8. Vee-elupaigatüüpide pindala ja looduskaitse väärtuse hinnangud

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA. (ha)				Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA eesmärk (ha)
	A	B	C	hindamata		
3140	4	28	-	0,4	33	34
3260	1,5	1,1	-	-	2,6	1

2.2.3.1 Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Siia rühma kuuluvad Eestis nii selge hele- kuni sinakasroheline veega lubjarikkad järved kui ka kollase või pruunika veega lubja- ja humiinaineterikkad järved, mida iseloomustab määndvetikate rohkus. (Paal 2007).

Kaitsealal on elupaigatüübina inventeeritud neli Peraküla sihtkaitsevööndis asuvat veekogu, kokku 33 ha. Suurim neist on Pikane järv (20 ha, esinduslikkus B), väga esinduslik on Flyvae järv (4 ha), esinduslik Allikajärv (8 ha) ning Väike-Toatse järv (0,4 ha). Kõik elupaigatüübina kaardistatud veekogud on madalad soostuvad umbjärved, mille kallastel levivad lääne-mõõkrohu kooslused. Täpsemad inventuuriandmed ja seisundihinnangud järvede kohta puuduvad.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) on säilinud ja looduskaitse väärtuse hinnang vähemalt 33 ha-l väga kõrge (A).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) on säilinud ja looduskaitse väärtuse hinnang vähemalt 33 ha väga kõrge (A).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Täpsema teabe puudumine järvede seisundi kohta võib viia ekslike otsusteni kaitsemeetmete kavandamisel.

Meede. Veekogude seisundi hindamine.

Seisundihinnangud on vaja anda elupaigatüübiks määratud järvede kohta, kuid lisaks on vaja inventuuriandmeid ka teiste piirkonnas olevate järvede kohta (Pumbuta, Toatse, Mustjärv).

2.2.3.2 Jõed ja ojad (3260)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) hõlmab looduslikus või looduslähedases seisundis jõgesid ja ojasid, millel on säilinud looduslik looklev meandritega voolusäng, mille vee kvaliteet ei ole

inimtegevuse mõjul oluliselt halvenenud, mille vees või kaldaribal kasvab haruldasi või ohustatud taimeliike või mis on elupaigaks haruldastele ja ohustatud loomaliikidele ning mis on olulised kalade kudemispaigad. (Paal 2007).

Kaitsealal on elupaigatüübina inventeeritud neli luidetekompleksiga seotud oja. Uuejõe (ligi 1140 m, 0,7 ha, väga esinduslik A) saab alguse Peraküla soost ja suubub Peraküla rannas merre. Väga esinduslik (A) on ka Lepaaugu rannikulõuka läänepoolne sissevool (0,8 ha, ligi 1280 m), mis saab alguse märgalalt, kuid sademetevaesel suvel võib säng kuivada. Lepaauku suubuv Lepajõgi voolab kaitsealal u 1370 m ulatuses (0,8 ha, esinduslik B). Lepaoja (ligi 580 m, 0,3 ha, esinduslik B) saab alguse Lepaaugust ja suubub Keibu lahte. Merre suubuvate jõgede ja ojade suudmed võivad olla liikuvad – meri kuhjab suudmealad setteid täis ning tekivad rändavad jõesuudmed.

Kaitseala vooluveekogudest on kalastiku jaoks olulise tähtsusega Nõva oja ja Veskiõgi, mis elupaigatüübina inventeeritud ei ole. Veskiõgi on kogu ulatuses süvendatud ja õgvendatud (Projekteerimistööd ja keskkonnamõjuse hindamine 2015; vt pt 2.1.3.2).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) on säilinud 2,6 ha-l (4,4 km), millest väga esinduslik (A) on vähemalt 1,5 ha ja 1,1 ha esinduslik (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) on säilinud 2,6 ha-l (4,4 km), millest väga esinduslik (A) on vähemalt 1,5 ha ja 1,1 ha esinduslik (B).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Negatiivsed mõjutegurid puuduvad.

2.2.4 Sood

Nõva looduskaitseala väärtusteks on erinevas arenguetapis märgalad. Väga kõrge looduskaitseväärusega on Flyvae, Toatse ja Allikajärve ümbruse soosalad, kõrge väärtusega Peraküla soo, Pikane järve äärne, Pälste järve (Pealisjärve), Nõva Järvesoo jt. Laialt on levinud liigirikkad madalsood ja mõõkrohused, mis on tekkinud vanade madalate järvede kinnikasvamise tulemusel. Loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpidest on ala kaitse-eesmärkideks lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalsood (7230), siirde- ja õõtsiksood (7140). Koos liigirikaste madalsoodega (7230) on alal inventeeritud niidu elupaigatüüp niiskuselembesed kõrgrohustud (6430), mis kuulub samuti kaitseala eesmärkide hulka.

Nõva looduskaitsealal esinevate sooelupaigatüüpide pindalad ja esinduslikkus on toodud tabelis 9. Kuna soode inventuuril ei ole kaasneva elupaigatüübi osatähtsust (%) hinnatud, ei ole kaasnevana esineva elupaigatüübi pindala saanud arvestada.

Tabel 1. Soode pindalad ja looduskaitse seisundi hinnangud

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA. (ha)					Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA eesmärk (ha)
	A	B	C	D	hindamata		
6430	-	-	-	0,5		0,5	11
7140	3,5				15	18,5	10
7210*		4,8	-		29	33,8	73
7230	-	3,1	8,1	0,2	181	209,2	172

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks soolupaigatüüpidele.

Meede. Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on selline tegevus keelatud ning mõjutegur seeläbi ohjatud.

2. Kuivenduskraavide mõju.

Meede. Märgalakooslusi mõjutavad kraavid tuleb jätta looduslikule arengule, olemasolevaid eesvoolusid võib uuendada minimaalses vajalikus mähus (sette ja okste eemaldamine), mis tagab vee äravoolu kaugematelt aladelt kuid säilitab kaitstavate märgalakoosluste loodusliku veerežiimi. Uute kraavide rajamine on keelatud.

2.2.4.1 Niiskuselembed kõrgrohustud (6430)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Niiskuslembed kõrgrohustud levivad kitsaste ribadena jõgede ja järvede kaldail, kohati ka metsaservades. Omaette kooslustena need niidurivad kaitseväärtust tavaliselt ei oma, vaid nad omavad väärtust eeskätt puhvertsoonina. (Paal 2007).

Nõva looduskaitsealal on niiskuslembedeid kõrgrohustuid inventeeritud ELF-i soode inventuuri käigus (eksperdid K. Kohv 2010 ja E. Leibak 2012). Tegemist on veekogude kinnikasvamisel kujunenud või sookooslustega kaasneva elupaigatüübiga, mille esinduslikkus ei ole hinnatud kõrgeks. Niiskuslembesteks kõrgrohustuteks (6340) on määratud kinnikasvav Keibu (Maissoo) järv (0,5 ha), esinduslikkus ei ole kõrge, sest on kuivenduse mõju. Kaasnevana on elupaigatüüpi Lepaoja suudmeala madalsoos ja Peraküla edelapoolses soos.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi niiskuselembed kõrgrohustud (6430) pindala on vähemalt 0,5 ha.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi niiskuselembedes kõrgrohustud (6430) pindala on vähemalt 0,5 ha.

Mõjutegurid ja meetmed vt sissejuhatav alapt. 2.2.4.

2.2.4.2 *Siirde- ja õõtsiksood (7140)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüpi kuuluvad siirdesood, mis on vaheaste madalsoo arengus kõrgsooks e rabaks, ning õõtsiksood, mis on kujunenud veekogude kinnikasvamisel. (Paal 2007).

Väga esinduslik (A) siirde- ja õõtsiksoo (7140) on inventeeritud 3,5 ha-l Keibu sihtkaitsevööndis; tegemist on kinnikasvava järvega. Pälste soo loodesopis olev sooala (1,3 ha) esinduslikkust hinnatud ei ole (looduskaitsealine väärtus arvestatav – C). Siirde- ja õõtsiksood on kaitsealal inventeeritud suuremal pindalal koos liigirikaste madalsoodega (7230) Pälste järve (Pealisjärve) soosalal (kõrge looduskaitsealine väärtusega) ning väikesel alal Lepaoja suudmes koos niiskuselembede kõrgrohustutega (4310). Kaasnevaks on siirde- ja õõtsiksood liigirikastele madalsoodele (7230) Nõva Likesilla soos.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksood (7140) pindala on vähemalt 18 ha ning vähemalt 3,5 ha on väga esinduslikud (A).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksood (7140) pindala on vähemalt 18 ha ning vähemalt 3,5 ha on väga esinduslikud (A).

Kuna elupaigatüübi esinduslikkus on valdaval osal määramata, ei saa määrata täpsemat eesmärki.

Mõjutegurid ja meetmed vt sissejuhatav alapt. 2.2.4.

2.2.4.3 *Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüpi kuuluvad Eestis haruldase lääne-mõõkrohu kasvukohad. Lääne-mõõkrohi, sageli koos raudtarnaga, on levinud paiguti nii lubjarohke põhjaveega madalsoodes kui ka toiterikka mullaga soostuvatel niitudel. Lääne-mõõkrohusood on levinud peamiselt Hiiumaal, Saaremaal, Muhus, Lääne- ja Loode-Eestis (Paal 2007).

Elupaigatüüp on Nõva looduskaitsealal seotud peamiselt järvedega. Väga kõrge looduskaitsealine väärtusega (A) mõõkrohusood on Peraküla sihtkaitsevööndis Allikajärve (10,7 ha) ja Tuatse (5,4 ha) mõõkrohusoo. Kõrge looduskaitsealine väärtusega on Nõva järvesoo (5,4 ha). Väiksemapindalised esinduslikud mõõkrohusood on Liivanõmme piirkonnas – kokku 4,8 ha.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) pindala on vähemalt 34 ha, kusjuures vähemalt 16 ha on väga esinduslikud (A) ja 18 ha esinduslikud (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) pindala on vähemalt 34 ha, kusjuures vähemalt 16 ha on väga esinduslikud (A) ja 18 ha esinduslikud (B).

Mõjutegurid ja meetmed vt sissejuhatav alapt. 2.2.4.

2.2.4.4 *Liigirikkad madalsood (7230)*

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüp liigirikkad madalsood hõlmab liigirikkamat osa madalsoodest, mis enamasti toituvad lubjarikkast põhjaveest. Valitsevad madalakasvulised tarnad ja pruunsamblad, rohkesti leidub lubjalembeseid liike, teiste hulgas käpalisi. Eestis laieneb see elupaigatüüp ka liigirikastele soostuvatele niitudele. Liigirikkaid madalsoid kohtab rohkem Lääne-, Loode- ja Põhja-Eestis, mujal harva (Paal 2007).

Kõrge looduskaitse väärtusega (B) ulatuslikud liigirikkad madalsood (7230) on Nõva looduskaitsealal Peraküla läänepoolne soo (87,3 ha) ja Pikane järve äärne soo (51,7 ha); väiksemal alal Mustjärve edelakalda ja sellest edelasse jäävad soolad (5,4 ha) ning Nõva Järvesoost edelasse jääv soola (2,7 ha). Väiksemaid esinduslikke (B) liigirikkaid madalsoid on Keibu luitestik (3,1 ha), arvestatava esinduslikkusega (C) Keibu luidetetagusel alal (6,5 ha) ja Liivanõmme piirkonnas (1,6 ha).

Väga kõrge looduskaitse väärtusega (A) liigirikkaid madalsoid on inventeeritud koos mõõkrohuseodega (7210) Peraküla Flyvae järve ümbruses 20,2 ha. Keskmise looduskaitse väärtusega (C) liigirikkaid madalsoid on inventeeritud koos siirde- ja õõtsiksoodega (7140) 16,6 ha Liivanõmme piiranguvööndis (Likesilla soo). Koos kaasneva elupaigatüübiga niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) on liigirikkaid madalsoid inventeeritud Peraküla edelapoolses soos 13,7 ha (looduskaitse väärtus C).

Liigirikkaid madalsoid on inventeeritud Peraküla sihtkaitsevööndis kaasnevana siirde- ja õõtsiksoodele (7140) Pälste järve soos (looduskaitse väärtus kõrge).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Liigirikaste madalsoode pindala (209 ha) ei ole vähenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Liigirikaste madalsoode pindala (209 ha) ei ole vähenenud.

Vajalik on määrata kaasnevate elupaigatüüpide osakaal inventeeritud märgalakooslustes ning hinnata esinduslikkus ja selle alusel täpsustada eesmärki.

Mõjutegurid ja meetmed vt sissejuhatav alapt. 2.2.4.

2.2.5 Metsad

Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärk on muuhulgas kaitsta Loode-Eestile omast ranniku- ja luitemaastikku, mida iseloomustavad kujunenud metsakooslused. Nõva on RMK väga külastatav puhkepiirkond just oma marja- ja seenemetsade tõttu.

2.2.5.1 Metsaelupaigatüübid

Alal esinevad järgmised loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüübid, mis on Nõva looduskaitseala ja Nõva-Osmussaare loodusala kaitse-eesmärgiks: metsastunud luited (2180), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), lammi-lodumetsad (91E0*). Lisaks leidub alal metsaelupaigatüüpe siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), rohunditerikkad kuusikud (9050) ja vanad laialehised metsad (9020*), mis ei ole kaitse-eeskirjaga ala kaitse-eesmärgiks seatud, kuna nende pindala on suhteliselt väike ja esinduslikkus ei ole kõrge ning metsakoosluste kaitse tagatakse sihtkaitsevööndi kaitsekorruga. Nõva-Osmussaare loodusala eesmärkide seas on viimatinimetatutest ainult elupaigatüüp 9020*. Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kaaluda kaitse-eeskirja uuendamisel vanade laialehiste metsade (9020*) Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärgiks seadmist.

Tabel 10. Metsaelupaigatüüpide pindalad ja esinduslikkus

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus Nõva LKA (ha)					Kogupindala Nõva LKA (ha)	Nõva-Osmussaare LoA eesmärk (ha)
	A	B	C	D/p	hindamata		
2180	8,7	125,2	66,5	38,7		239,0	264
9010*	5,7	25,1	150,2	222		408,0	265
9020*	-	2,3	-	-	-	2,3	10
9050	-	-	-	11,6		11,6	0
9080*	0,6	67,4	29,3	58,8		155,7	8
91E0*	-	-	-	0,1		0,1	1
91D0	-	2,8	6,4	-		9,2	6

2.2.5.1.1 Metsastunud luited (2180)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Metsastunud luited (2180) on nõmmemännikutega, kohati ka palumännikutega kaetud luited. Puurinne ja alustaimestu on hästi välja kujunenud, põõsarinne puudub või koosneb üksikutest kadakatest. Luitemetsi leidub Eestis nii mererannikul, eelkõige Edela-, Põhja- ja Loode-Eestis, kui ka Peipsi põhjarannikul. Nõmmemännikud on elupaigaks kaitsealustele liikidele õõnetuvile, muusträhnile, nõmmelõokesele, lõopistrikule. (Paal 2007).

Kaitsealal levivad metsastunud luited rannalähedase ribana pea kogu kaitseala ranniku ulatuses Keibu, Peraküla, Põõsaspea ja Rooslepa rannikul. Luitemetsad levivad Keibu luitestiku alal – Keibu mägedes. Kokku on metsastunud luitet inventeeritud 239 ha, millest sihtkaitsevööndis on ligi 233 ha. Kaitseala luitemets on vahelduva vanuse ja kinnikasvamisastmega.

Looduslikule arengule jäetud metsastunud luited (2180) kamarduvad pidevate häiringute puudumisel (tulekahju, tormimurd, karjatamine) aja jooksul ja asenduvad vana loodusemetsaga (9010*), enamasti palumännikuga (Palo 2010). Kuna metsastunud luidete suktessioon vanadeks loodusemetsadeks on aeglane protsess ja ebaselgelt määratletav, ei ole kavandatud täiendavaid metsaelupaikade inventuure selgitamiseks muutusi metsastunud luidete ja vanade loodusemetsade osakaalus. Oluline on tagada metsa järjepidev püsimine ühtse tervikuna.

Metsastunud luidetes Peraküla ja Mustjärve sihtkaitsevööndis on lubatud koosluse kujundustööd. Näiteks, võib olla vajalik teha kujundustöid kamardumata luitepinnast vajava kaitsealuse liigi elupaiga parandamiseks. Kui kujundustööd osutuvad põhjendatuks, tuleks neid teostada väikestes elupaigalaikudes.

Piiranguvööndis raietegevusel metsastunud luidete elupaigatüübis (2180) tuleb säilitada kõik rannaalale iseloomulikud vanad jändriku tüvega männid. Puude raiet järskudelt luitenõlvadelt tuleb vältida, et takistada tuule-erosiooni.

Tabel 21. Sihtkaitsevöönditesse jäävad metsaelupaigatüübid

Elupaigatüübi kood	Esinduslikkus (ha)				Kogupindala (ha)
	A	B	C	D/p	
2180	5,7	125,2	66,5	35,4	232,8
9010*	0,5	23,8	137,9	220,5	382,7
9020*	-	2,3	-	-	2,3
9080*	-	65,5	26,4	51,2	143,1

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi metsastunud luited (2180) pindala on vähemalt 239 ha ning esinduslikkus on vähemalt 150 ha-l väga kõrge (A), 83 ha-l kõrge (B) ja 6 ha-l arvestatav (C).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp metsastunud luided (2180) pindala on vähemalt 239 ha ning esinduslikkus on vähemalt 6 ha-l väga kõrge (A), 125 ha-l vähemalt kõrge (B) ja 108 ha arvestatav (C).

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

1. Raietegevus metsastunud luidetel on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede. Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on sihtkaitsevööndis, kus valdav osa elupaigatüübist paikneb, raietegevus, välja arvatud metsakoosluste kujundamine Mustjärve, Peraküla, Pikane ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis, keelatud. Piiranguvööndis on lubatud küll majandustegevus ja uuendusraie, aga samas tuleb säilitada või taastada koosluse looduslik tasakaal ning liikide ja vanuse mitmekesisus. Metsateatiste menetlemisel saab seada tingimusi ja anda soovitusi koosluse säilitamiseks: jätta alles vanad jändrikud puud, mitte raiuda nõlvaalal, et vältida pinnase erosiooni. Piiranguvööndi metsad paiknevad suures osas riigimaal, Nõva puhkealal, kus RMK-l puudub huvi uuendusraieteks.

2. Ehitamine ja kasutamisega kaasnev tallamiskoormus on potentsiaalseks ohuteguriks. Lepajõe piiranguvööndis on lubatud ehitamine kinnistu tarbeks; kinnistud ei ole terves ulatuses elupaigatüüpidega kaetud.

Meede. Ehitamise lubamine väljapoole kaitstavaid elupaigatüüpe.

3. Nn „metsik turism“ (sõitmine mootorsõidukitega väljaspool selleks ettenähtud teid, ebaseaduslik lõkete tegemine jms).

Meede. Optimaalse külastustaristu rajamine, tähistamine ja pidev järelevalve (vt pt 3).

2.2.5.1.2 Vanad loodusmetsad (9010*)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Elupaigatüüpi kuuluvad looduslikud vanad metsad, aga ka hiljutiste põlengualade looduslikult uuenenud noored puistud. Eestis kuuluvad siia nii okas- ja segametsad kui ka lehtmetsad. Neis metsades on arvestataval määral surnud ja kõdupuitu. Vanad loodusmetsad on elupaigaks paljudele ohustatud liikidele, eriti sammaltaimedele, seentele ja selgrootutele loomadele, peamiselt mardikatele (Paal 2007).

Elupaigatüüp vanad loodusmetsad (9010*) on kaitsealal ulatuslikult leviv – kokku 408 ha-l, millest 31 ha on esinduslikud ja väga esinduslikud. Luitestikualal on need tekkinud metsastunud luidete elupaigatüübist (2180) loodusliku suksessiooni teel. Valdavalt asuvad vanad loodusmetsad sihtkaitsevööndis, mis tagab nende koosluste kaitse.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) pindala on vähemalt 382 ha ning vähemalt 25 ha on väga esinduslikud(A), 100 ha esinduslikud (B) ja ülejäänud arvestatava (C) esinduslikkusega.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) pindala on vähemalt 382 ha ning vähemalt 6 ha on väga esinduslikud (A) ja 25 ha esinduslikud (B) ja 150 ha arvestatava esinduslikkusega (C).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on sihtkaitsevööndis raietegevus, välja arvatud metsakoosluste kujundamine Mustjärve, Peraküla ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis, keelatud.

2.2.5.1.3 Vanad laialehised metsad (9020*)

LoD I; KE –ei; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Vanad laialehised metsad on vanad salumetsad, mille puurindes valitsevad pärn, tamm, vaher, jalakas või saar. Lopsaka alustaimestikuga laialehised metsad on meil jäänukid aastatuhandete tagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist ning need sarnanevad Kesk- ja Lõuna-Euroopas levinud laialehiste metsadega. Rohkem leidub selliseid metsi Pandivere ja Otepää kõrgustikel, Harju-, Rapla- ja Läänemaal, Pärnumaa loodeosas ning Saaremaal. (Paal 2007).

Esinduslikud (B) vanad laialehised metsad (9020*) on kaitsealal kujunenud kunagiste puisniitude asemel. Vanu laialehiseid metsi on Viiandilaane sihtkaitsevööndis 2,3 ha-l. Sealne metsakooslus on pärna enamusega ja vanuselt u 70-aastane. Kaitsekorralduskavaga tehakse ettepanek kaaluda kaitse-eeskirja uuendamisel vanade laialehiste metsade (9020*) kaitse-eesmärgiks seadmist. Elupaigatüüp on loodusala kaitse-eesmärgiks; Nõva looduskaitsealal sihtkaitsevööndi kaitsekorraga on metsakoosluse säilimine seal tagatud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi vanad laialehised metsad (9020*) pindala on vähemalt 2,3 ha ning hinnangult vähemalt esinduslikud (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi vanad laialehised metsad (9020*) pindala on vähemalt 2,3 ha ning hinnangult vähemalt esinduslikud (B).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on Viiandilaane sihtkaitsevööndis, kus laialehised metsad paiknevad, raietegevus, välja arvatud metsakoosluste kujundamine, keelatud.

2.2.5.1.4 Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Soostuvate ja soo-lehtmetsade elupaigatüüpi kuuluvad Eestis soostuvad metsad, madalloometsad kui ka lodumetsad. Kõik need kasvavad tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalamil, kus põhjavesi on maapinna lähedal. Soostuvates metsades ei küüni turbahorisondi tusedus üle 30 cm (Paal 2007).

Soostuvaid ja soolehtmetsi on kaitseala inventeeritud 155,7 ha-l, neist 68 ha on esinduslikud (B) ja väga esinduslikud (A), ligi 30 ha arvestatava esinduslikkusega (C). Elupaigatüüp on kujunenud kaitsealal Keibu, Peraküla, Viiandilaane ja Mustjärve sihtkaitsevööndites kokku 143 ha-l.

Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on sihtkaitsevööndis, kus valdav osa soostuvatest ja soolehtmetsad paikneb, metsade majandamine keelatud.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) pindala on vähemalt 143 ha ning vähemalt 65 ha väga esinduslikud, 30 ha esinduslikud (B) ja ülejäänud arvestatava esinduslikkusega (C).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) pindala on vähemalt 143 ha ning vähemalt 66 ha ulatuses esinduslikud (B), 26 ha arvestatava esinduslikkusega (C).

- **Mõjutegurid ja meetmed**

Metsakoosluste kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks.

Meede. Vähendada soostuvates metsades kraavide negatiivset mõju, need jäetakse looduslikule arengule (kinnikasvamisele) või suletakse. Eesvoolusid võib puhastada minimaalses mahus (voolutaksitused, oksad ja risu), et tagada vee liikumine. Keelatud on uute kraavide rajamine.

2.2.5.1.5 Lammi- ja lodumetsad (91E0*)

LoD I; KE – jah; Nõva-Osmussaare LoA – jah

Lammi- ja lodumetsad (91E0*) kasvavad jõe- ja ojalammidel, samuti madalatel järveäärsetel üleujutusaladel. Vanu lammimetsi on Eestis säilinud väga piiratud aladel, teised kooslused on kujunenud kasutusest väljalangenud lamminiitude asemel. (Paal 2007). Eestis on elupaigatüüp piiratud levikuga.

Nõva looduskaitsealal on lammi- ja lodumetsad kujunenud Lepajõe kaldal. Kaitsealale Liivanõmme piiranguvööndisse jääb 0,1 ha, ala esinduslikkus ei ole kõrge (D), tegemist on endisele puisrohumaale kujuneva sanglepalodumetsaga, kus leidub ka 90 a sangleppi.

Lammi- ja lodumetsad (91E0*) on Nõva-Osamussaare loodusala kaitse-eesmärgiks. Elupaigatüüp on loodusalal piiratud levikuga ning seetõttu on oluline kaitsta neid ka Nõva looduskaitsealal.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi lammi- ja lodumetsad (91E0*) pindala on vähemalt 0,1 ha ning elupaigatüübi esinduslikkus vähemalt kõrge (B).

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Elupaigatüübi lammi- ja lodumetsad (91E0*) pindala on vähemalt 0,1 ha ning elupaigatüübi esinduslikkus vähemalt arvestatav (C).

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Raietegevus lammi- ja lodumetsades on ohuteguriks; lammi- ja lodumetsad paiknevad piiranguvööndis, kus turberaie on lubatud.

Meede. Mets paikneb terves ulatuses kalda piiranguvööndis, kus asuvate metsade kaitse eesmärk on vee ja pinnase kaitsmine ja puhketingimuste säilitamine. Metsateatiste menetlemisel saab seada tingimusi ja anda soovitusi metsakoosluse säilitamiseks kalda piiranguvööndis. Soovituseks on metsi majandada turberaietega ja pinnase kahjustuste vältimiseks teha töid külmunud pinnasega. Lammimetsad paiknevad riigimaal.

2.2.5.2 Maastikuliselt väärtuslikud metsaosad

Nõva looduskaitseala metsade kaitse-eesmärk on muuhulgas metsamaastiku ja puhkemetsade säilitamine.

Loodusmaastikus on kõrge esinduslikkusega elupaikade vahel asuvad või nendega külgnevad elupaigad äärmiselt olulised puhervööndid ja tagamaad ala looduslikkuse tõstmiseks. Seeläbi moodustub suurem killustamata metsamassiiv või need võimaldavad tulevikus kompaktsel, esinduslikel loodusaladel välja kujuneda/taastuda (Palo 2010).

Sihtkaitsevööndisse arvatud metsade säilimise tagab kaitsekord. Sihtkaitsevööndis on ka metsakooslusi, mis loodusdirektiivi elupaigatüübi kriteeriumitele ei vasta, vähesel määral on tegemist ka kunagiste metsakultuuridega. Noori männikuid iseloomustab erivanuselise struktuuri puudumine ja vähene rekreatsiooniline väärtus ning suur tuleohtlikkus. Peraküla, Viiandilaane ja Mustärve sihtkaitsevööndis on kaitse-eeskirja kohaselt lubatud koosluste kujundamine.

Liikuvate luidete kinnistamiseks rajati sadakond aastat tagasi Vene Tsaaririigi ajal Keibu lahe rannikule metsakaitseala. Kaitsealal keelati metsa raiumine ning lahtiste luidete kinnistamiseks istutati neile mände, sh mägimände (*Pinus mugo*; Neljandik 2005).

Metsakoosluste säilitamine on oluline ka piiranguvööndis. Keibu piiranguvööndi metsakooslused on osa Keibu luitestiku ja luitestikutagusest metsamassiivist. Lepajõe piiranguvöönd asub sihtkaitsevööndi vahel, moodustades koos sihtkaitsevööndiga ühtse metsamassiivi. Liivanõmme piiranguvöönd asub kaitseala piiril, kuid on nt varem olnud II kaitsekategooria liikide kassikaku pesitsuskohaks ning on karvasjalg-kaku potentsiaalselt sobiv elupaik. Elustiku mitmekesisuse, sh kaitstavate liikide säilimiseks, on oluline, et piiranguvööndi metsa majandatakse viisil, et säiliks koosluste mitmekesisus ja looduslik tasakaal.

Kaitse-eeskirjaga on reguleeritud metsaraie piiranguvööndis. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud turberaie langi pindalaga kuni viis hektarit, kusjuures elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raielangile alles säilikpuudena, mis ei kuulu koristamisele

ja jäävad metsa alatiseks, puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 10 tihumeetrit hektari kohta. Metsateatise menetlemise käigus loa andmisel tuleb seada tingimuseks, et elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Säilikpuude jätmise tagab suurediameetrilise surnud puidu ja suurte vanade elusate puude tekkimise kooslusesse, need on peamised struktuurielemendid, mille puudus on Eesti palu- ja nõmmemetsakooslustes kõige suurem. Samuti tagab see varieeruvad valgustingimused, mis soodustab erinevate nõudlustega kuivade metsade elustikurühmade parema raiejärgse ellujäämise. Raie tegemisele kaitse-eesmärgiks seatud linnuliikide elupaigas tuleb seada ajapiiranguid, mis on vajalik pesitsusedukuse tagamiseks. Alal pesitsevad öösorr, hoburästas, musträhn, sookurg nõmmelõoke jt kaitsealused linnuliigid, kes on kaitseala kaitse-eesmärgiks.

Metsade majandamisel piiranguvööndis tuleb arvestada, et kaitse-eeskirjaga on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab. Liivanõmme piiranguvööndis on pinnas kohati liigniiske, mistõttu võivad kergesti tekkida pinnasekahjustused. Sademerohkel perioodil on oht, et puidu kokku- või väljaveo käigus saab raskete masinate kasutamisel pinnas ja metsa alustaimestik oluliselt kahjustada. Kuivadel perioodidel on palu- ja nõmmemetsade pinnase taimkate ja seal kasvavad samblikud väga tallamisõrnod.

Piiranguvööndis rakendatavad kujundusraie põhimõtted, mida kasutatakse metsakahjustuste leviku tõkestamiseks ja ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimiseks, kui neid erandolukordi ei ole võimalik lahendada kaitsekorraga ettenähtud metsamajandamise reeglite raames, on toodud kaitsekorralduskava lisa 5.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Kaitseala metsamaastikku iseloomustab looduslik mitmekesisus, mets on säilitanud oma rekreatsioonilise väärtuse.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Kaitseala metsakooslusi iseloomustab looduslik mitmekesisus, mets on säilitanud oma rekreatsioonilise väärtuse.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

1. Noorte männikute erivanuselise struktuuri puudumine, vähene rekreatsiooniline väärtus ja suur tuleohtlikkus.

Meede. Kujundusraied vähemesinduslikes metsakooslustes metsade loodusilmelisema struktuuri taastamiseks. Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on Mustjärve, Peraküla ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile lubatud. (vt Peraküla metsade taastamise kava Lisa 4).

2. Mägimänni kui võõrliigi levik Keibu luitestiku metsakooslustes.

Meede. Hinnangu andmine võimaliku võõrliigi leviku ja invasiivsuse kohta, mille põhjal teostada vajadusel mägimäni leviku ohjamine, osaline tõrjumine või väljaraie.

3. Raietegevus piiranguvööndis vääriselupaiga tunnustele vastavates metsaosades, sh vanades loodusmetsades, luitemetsades ja soovikumetsades.

Meede. Vääriselupaiga tunnustele vastavate metsaosade määramine vääriselupaikadena (VEP aladena). Metsaseaduse muudatuse kohaselt on VEP alade moodustamine piiranguvööndis võimalik, et tagada väärtuslike metsakoosluste säilimine. Vääriselupaikade kaitsega tagatakse esinduslike metsaelupaigatüüpide kaitse vähemalt riigimetsas, kuna eeldatavalt väärtused kattuvad.

2.3 MAASTIK JA ÜKSIKOBJEKTID

2.3.1 Rannikumaastik

Rannikumaastik on tulenevalt merelainetuse kulutavast ja setteid kuhjavast tegevusest pidevas muutumises. Liiva ärakanne on suhteliselt aktiivne Uuejõest läänepool, samas kui Lepaaugust idas toimub väga aktiivne setete akumulatsioon ja luitestiku laienemine. Keibu lahe idarannik on olnud juba pikka aega aktiivseks setete kuhjumise alaks. Sellest annavad tunnistust ka täna merest kaugemale jääv luitevall, mis ulatub kohati 10 m kõrguseni. Tänapäevaks on nn Keibu mägede näol tegemist äärmiselt omapärase ja vähe uuritud maastikukompleksiga, kus rannikuluiteist on tuul kujundanud omapäraseid pinnavorme.

Kogu luiteline elupaigakompleks on äärmiselt tallamisõrn. Keibu lahe idarannikul, peamiselt esimate rannavallide taha jäävatel aladel, on näha piirkondi, kus taimkate on ATV-ga sõitmise tõttu ulatuslikult kahjustatud. Edaspidi võib osutada vajalikuks täiendavate õpperadade rajamine Keibu piirkonda.

Rannikumaastikku iseloomustab suurte rahnude rohkus. Kaitsealal paikneb mitu kivikülvi, neist esinduslikum Põõsaspea neemel, milles on levinud ainulaadne Neugrundi meteoriidikraatri ringvallilt pärinev kivimitüüp Neugrund-bretša. Kaitsealale jääb Maa-ameti põhikaardi andmetel u 15 suuremat kivi, millest viis on kõrgemad kui kaks meetrit. Põõsaspea neeme idarannikul paljandub aluspõhi – Ülem-Ordoviitsiumi Jõhvi alamlademe plaatjad õhukesekihilised lubjakivid (Loodusmälestised 17 2008).

Nõva looduskaitsealale kaitstavaid looduse üksikobjekte, sh rändrahne ei jää. Kaitseala piires rahnude säilimine ohustatud ei ole. Esinduslike kivikülvide ja rahnude eksponeerimine, varustamine infotahvlitega annab lisavõimalusi õpperadade rajamisel loodushariduse edendamiseks.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Rannikumaastik on säilinud looduslikus seisus.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Rannikumaastik ei ole otsese inimtegevuse tõttu muutunud.

- **Mõjutegurid ja meetmed**

1. Prahistamine.

Meede. Olemasoleva taristu hooldus.

2. Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid ning sihtide kasutamine teedena; tallamine. Taimestiku kahjustamisest tulenev luidete erosioon.

Meede 1. Kaluritele ja kalastajatele võimalike merele ligipääsude tähistamine.

Meede 2. Mootorsõidukitega liikumist keelavate liiklusmärkide ja keeldudest teavitavate tahvlite paigaldamine probleemsetesse kohtadesse, randa viivate sihtide sulgemine, küllastajate teavitamine kaitseala suurtel infotahvlitel.

Meede 3. Külastuse suunamine nii, et Keibu mägedes liikumiskoormus ei suurene.

Meede 4. Parkimisalade laiendamine.

3. KKI ei ole võimeline piisavat järelevalvet tagama. Arvestades KKI personali hulka ja töömahtusid, puudub neil võimekus järjepidevalt aastaringselt teostada kontrolli mootorsõidukitega liikumise üle kaitsealal.

Meede. Keskkonnainspektsiooni reidid, seejuures soovitatavalt ajavahemikus 15. juuni – 15. august iga nädala reedel või laupäeval. Politsei kaasamine reididel, sest probleemiks on ka keelava liiklusmärgi alt sissesõitmine. Rajakaamerate kasutamine. RMK külustusobjektide infotahvlitel on mäрге, et rikkumiste korral teatada Keskkonnainspektsiooni telefonil 1313.

2.3.2 Pärandkultuuriobjektid

Allikajärve (Tantsujärve) raadiojaam

Allikajärve äärde rajas Vene tsaarivalitsus I maailmasõja ajal raadiojaama, mida kasutati Soome lahe sõjalaevastiku juhtimiseks. Raadiojaama tarvis püstitati kolm u 60 m kõrgust puidust masti, mis on tänaseks hävinud. Raadiojaama hoonetekompleksi kuulusid saun, madruste kasarmu, kaks elamut ülemustele, autokuur, elektrimootori maja, kelder ja tapamaja. Hoonete täpsed asukohad on teadmata. Raadiojaam hüljati 1917/1918. a talvel (Neljandik 2005; Selart 2006). Endisest kompleksist on säilinud ainult betoonblokid. Objekt asub Liivanõmme õpperajal ja teave objekti kohta on rajatahvliil.

Pikane metsavahikoht

Pikane metsavahikohaga seostub lugu paadiseltskonnast, kes 1944. a Rootsi põgenes. Metsavahikoht oli tulevaste põgenike staabiks ja nõupidamiskohaks. Tänapäevaks on majast säilinud vundament. Koht asub Pikane järve ja Flyvae järve vahel, seal pikneb Liivanõmme õpperaja rajapunkt ja teave paiga ajaloo kohta on rajatahvliil.

Munakiviteed

Kaitseala külastajatele on tuntum Peraküla raadiojaama munakivitee, mida mööda toimub liiklus Perakülast Allikajärve puhkekohani. 1915. a pärinev tee rajati Allikajärve raadiojaama ehitamiseks. Tee on igapäevase liikluse tõttu halvasti seisus ning vajab rekonstrueerimist. Allikajärve poolsaarel kulgev teelõik on kinnikasvanud, puujuurte ja metsavarisega kaetud ning pole seetõttu maastikus nähtav. Vajalik on Peraküla munakivitee taastamine Allikajärve poolsaare tipuni, rekonstrueeritud tee on liikluskoormuse suhtes vastupidavam.

Uuejõe jõevahikoht ja rippild

Uuejõe kaldal, praeguses RMK lõkkekohas, asub vana talukoht, millest tänapäevaks on säilinud maakividest laotud vundament. Piirivalve kasutas Uuejõest üle minemiseks rippilda, mis on tänapäevaks hävinud. Teave objekti kohta on Uuejõe sauna lõkkekoha infostendil. Rippilla taastamine looks võimaluse jõe ületamiseks ja õpperaja rajamiseks.

Piirivalverajatised

Nõva looduskaitsealale jääb neli Nõukogude okupatsiooniperioodil rannikule rajatud silikaattellistest piirivalve vaatlusposti (Roosta rannas, Kozlovi all, Peraküla rannas, Lepaoja suudmes), mida ühendas omavahel enamasti esimese rannavalli taga kulgev hooldatud piiririba. Nõukogude ajal oli kaitseala rannik rangelt patrullitavaks piiritsooniks, kus isegi kohalikud inimesed ei tohtinud piiranguteta viibida (Selart 2006). Piirivalverajatisi kasutatakse avalike käimlatena. Peraküla vaatluspost asub Peraküla telkimisalal, võimalik on seda siduda Peraküla-Liivaseranna õpperajaga ning see oleks võimalik koht, kuhu koondada ja anda infot paikkonna nõukogudeaegse ja militaarajaloo kohta. Võimalik on teha avatud infopunkt (rajatis konserveerida, mitte taastada uksi-aknaid). Vajalik on tellida hinnang piirivalverajatisete seisundi ja kasutuskõlblikkuse kohta ning selle alusel otsustada taastamise või konserveerimise mõttekus, edasise kasutamise võimalus ja lammutamise vajadus.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk**

Info pärandkultuuriobjektide kohta on koondatud, objektid on eksponeeritud ja väärtustatud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk**

Info pärandkultuuriobjektide kohta on koondatud, objektid on korrastatud, eksponeeritud, tähistatud ja väärtustatud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Pärandkultuuriobjektid on halvas seisukorras, lagunened, tähistamata ning eksponeerimata.

Meede. Peraküla munakivitee taastamine Allikajärve poolsaare tipuni, Uuejõe rippsilla taastamine, piirivalverajatiste konserveerimine või lammutamine lähtudes ekspertiisi tulemustest. Pärandkultuuriobjektid eksponeeritakse, tähistatakse ja nende juurde suunatakse külastajad läbi õpperadade.

3 ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Nõva looduskaitseala on oma asukohta, maastike, loodusväärtuste, marjametsade ning liivarandadega külastatav puhkepiirkond. RMK külastusmahu seire ja külastajauuringu andmetel on ala külastatavus enam kui 100 000 külastuskorda aastas ning on üheks Eesti külastatavamaks kaitsealaks. Ala külastavad loodushuvilised, metsaandide korjajad, matkajad, rannamõnude nautijad jne. See loob olukorra, kus kaitseala külastuskorralduse organiseerimisel tuleb arvestada erinevate huvidega.

Luitekooslused on väga tallamisõrnad ning seepärast vajab kaitseala loodusväärtuste säilitamiseks külastajate suunamist. Kaitseala männikutes on pelgupaiga leidnud mitu I ja II kaitsekategooria linnuliiki (kassikakk, metsis ja merikotkas), kes on pesapaigas häirimise suhtes tundlikud ning vajavad pesitsusajal inimeste suunamist nende pesapaikadest eemale.

Nõva looduskaitseala külastuskorraldusega tegeleb RMK, aga ka Lääne-Nigula vald (Roosta rand on avalik rannaala, mis ei ole RMK maal). Nõva piirkonnas on ka hulgaliselt ettevõtjaid (Roosta puhkeküla – AS Swedest Motel Grupp, Dirhami sadama piirkond jne).

Nõva looduskaitsealale on 2001. aastal välja arendatud terviklik RMK Nõva puhkeala, mis moodustub erinevatest külastuskorralduslikest objektidest. RMK külastuskorraldusliku tegevuse aluseks on RMK **Nõva maastikukaitseala külastuskorralduskava aastateks 2012–2016**; uue perioodi külastuskorralduskava on koostamisel. Nõva looduskaitseala külastus on hästi korraldatud. Alal on välja ehitatud ja hooldatud külastusobjektid (telkimisala, lõkkekohad, puhkekohad, õpperajad, parkimisalad) ning on paigaldatud kaitseala ja puhkeala tutvustavad infotahvlid. Külastajat suunatakse viidastuse abil. Taristu on rajatud nii ranna- kui metsaaladele. RMK puhke- ja lõkkekohad ning telkimisala on ette valmistatud igapäevasele tuginedes (igapäev võib liikuda riigimetsas), kaitseväärtusi arvestades ja ennekõike looduspuhkuseks. Peraküla piirkond ja RMK objektid on vaikse looduspuhkuse alad, mis ennekõike arvestavad loodusväärtuste kaitse ja eksponeerimisega.

RMK külastustaristu seisukord on üldjuhul hea. Taristu hooldus ja rekonstrueerimine toimub vastavalt RMK külastuskorralduskavale, mis kooskõlastatakse Keskkonnaametiga. Arvestades kaitseala eesmärke ning olemasoleva taristu katvust, on jõutud olukorda, kus uute objektide arendamise asemel tuleb keskenduda olemasolevate hooldamisele ning korrastamisele ja kvaliteedi parandamisele. Vajalik on pöörata tähelepanu liikumispuudega inimeste liikumisvõimaluste edendamisele kaitsealal. Ülevaade olemasolevast taristust on kaardil joonisel 4.

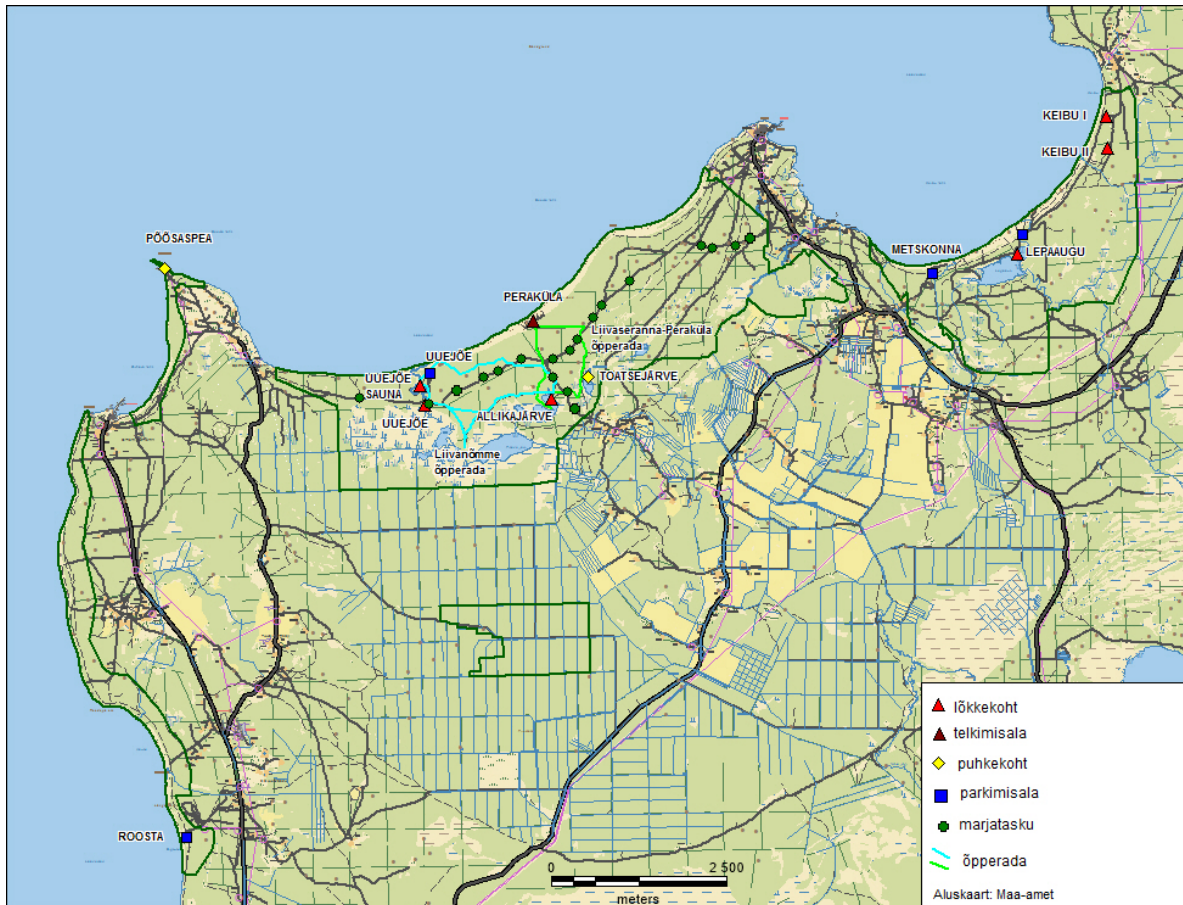
Viimasel ajal on väga suur surve RMK poolt ettevalmistatud külastusobjektidele seoses rahvaürituste korraldamisega. RMK külastusobjektid ei ole ette valmistatud suurürituste korraldamiseks. Näiteks, üks nelja- või kaheksakohaline telk, mille magamiskohad on põhjaga ja kus seltskond ööbib kasvõi nädal aega ei avalda maastikule sellist mõju, kui 30 inimesele mõeldud ilma põhjata peotelk, kus inimesed kogunevad ja liiguvad konsentreeritult ühe õhtu.

Rahvaürituste korraldamise aladena on sobivamad piirkonnad näiteks Roosta ja Dirhami ümbrus ning võib-olla tulevikus ka välja arendatav Nõva sadama piirkond. Rahvaürituste korraldamine, eriti selline, mis puudutab peotelke, vajab elektrit jms, võiks olla suunatud rohkem ettevõtjate poolt ette valmistatud aladele (Roosta puhkeküla jt majutuskohad jms).

Perakülas (väljaspool kaitseala) asub RMK Nõva külastuskeskus, kus saab teavet kaitseala, vaatamisväärsuste, külastusvõimaluste jms kohta. Külastuskeskuses on ekspositsioon ja teabekogu ning toimub erinevatele sihtrühmadele suunatud loodus- ja metsateadlikkuse edendamist toetav tegevus loodusõppeprogrammide, sündmuste ja teavitustöö kaudu.

Nõva looduskaitseala külastuse kohta saab teavet RMK Matsalu ja Nõva külastuskeskustest ning RMK kodulehel (<http://loodusegakoos.ee/>). RMK kodulehel on teave Nõva puhkeala külastusobjektide kohta ja võimalik on alla laadida asjakohast kaardimaterjali.

Arvestades nutitelefonide populaarsuse kiiret kasvu ning sellega kaasnevaid võimalusi, on Nõva looduskaitseala looduse, selle väärtuste, õpperadade ning külastuskorralduse kohta vajalik nutitelefoni rakendus. RMK-l on olemas külastusobjektide ja looduses liikumise võimaluste kohta RMK app. Eraldi tegevust ja eelarvet kaitseala kodulehe ja nutitelefoni rakenduste väljatöötamiseks kaitsekorralduskavaga ei kavandata, sest kaitsealade kodulehed koostatakse ning kaitsealasid tutvustavad nutirakenduses töötatakse välja üle-Eestilise projekti raames.

Joonis 4. Külastustaritu Nõva looduskaitsealal.

Visioon ja eesmärk

- Visioon

Nõva looduskaitseala on ala, kust leiab endale sobiva tegevuse see, kes väärtustab loodust ja käitub keskkonnahoidlikult.

- Eesmärk:

Nõva looduskaitseala loodusväärtused, metsa ja rannikukooslused, on säilinud ning külalistele eksponeeritud. Külastustaritu on välja ehitatud ja hooldatud ning asjakohase ja uuendatud infoga varustatud. Ala pakub võimalusi looduses viibimiseks, rekreatsiooniks ja loodusõppeks.

3.1 LÕKKEKOHAD JA TELKIMISALA

Nõva looduskaitsealal on seitse lõkkekohta koos telkimisega ja üks telkimisala (joonis 4):

Lepaaugu lõkkekoht

Lõkkekohas on kaks kaetud lõkkealust, käimla, kaks katusega pinklauda, kohatahvel. Kohatahvlid on väikesed kaitseala ja puhkeala tutvustavad infotahvlid RMK külastusobjektide juures (vt pt 3.6). Lõkkekohast mereni viib uuendatud laudtee (260 m). Parkimine kuni kaheksale autole; piirded. Lõkkekoht on renoveeritud ning heas seisundis.

Uuejõe lõkkekoht

Renoveeritud lõkkekohas on kuivkäimla, katusealune, pinklaud, üks kaetud lõkkekoht, kohatahvel. 2015. a taastatud vaatetorn. Parkimiskohti viiele autole.

Uuejõe sauna lõkkekoht

Lõkkekoha seisund on väga hea, seal on kaks kaetud lõkkealust, ühekohaline käimla, kaks pinklauda, kohatahvel. Parkimiskohti kuuele autole; piirded.

Allikajärve lõkkekoht

Lõkkekoha seisund on väga hea. Lõkkekohas on kuivkäimla (ligipääs ratastooliga), üks kaetud lõkkekoht, katusealune, pinklaud ja kohatahvel. Parkimiskohti kuuele autole.

Keibu I lõkkekoht

Renoveeritud lõkkekohas on kaks kaetud lõkkealust, katusealune pinklaud ja pinklaud, kuivkäimla, puukuur, puude varjualune, kohatahvel. Lõkkekohast on rajatud kaks laudteed mereni. Lõkkekohast piiretega eraldatud parkimisplats on kuni kaheksale autole. Edaspidi võib osutada vajalikuks täiendavate lõkkealuste rajamine.

Keibu II lõkkekoht

Lõkkekohas on üks kaetud lõkkealus, katusealune pinklaud, pinkidega laud, kuivkäimla, puude varjualune, kohatahvel. Parkimisplats kuni kaheksale autole; piirded. Vajalikuks võib osutada laudtee ehitamine lõkkekohast randa (270 m).

Peraküla telkimisala

Telkimisalal on 16 kaetud lõkkealust ja pinklauda, neli katusealust, neli kahekohalist kuivkäimlat, piirded, infotahvlid. Alal on osaliselt võimalus ratastooliga liikumiseks (soovitavalt saatjaga) ja ligipääs invakäimlasse. Parkimiskohti kuni 200 autole. Luidete kaitseks on ehitatud laudteed parkimisalalt lõkkekohtadeni ja sealt üle luitevalli mereni. Peraküla telkimisalal ei varustata külastajaid lõkkepuudega. Kui ei leita head partnerit või ei õnnestu koostöö ettevõtjaga, kes müüks aktiivsel külastusperioodil küttepuid, võib osutada vajalikuks lõkkepuudega varustamine RMK poolt, et kaitsta metsa ja vältida selle kahjustamist.

Telkimisala seisukord on väga hea. Arvestades RMK külastusuringute tulemusi võib osutada vajalikuks telkimisalal taristu objektide asukohta muutmise. Telkimisala suur külastatavus võib ületada olemasolevaid võimalusi ning seetõttu edaspidi võib osutada vajalikuks telkimisala laiendamise projekteerimine ja laiendamine, säilitades 2001. a AS Eesti Projekt koostatud Nõva puhkeala Peraküla ja Uuejõe teeninduspiirkonna puhkerajatiste projekti kavandatud stiili.

Lõkkekohtade ja telkimisala juures on Nõva puhekeala ja kaitseala tutvustavad infotahvlid – kohatahvlid, millel on konkreetse objekti info ja käitumisjuhised. RMK kui külastuse korraldaja paigaldab jooksvalt objekti kasutamist korraldavaid juhiseid ja väikesi piktogramme ning infotahvleid. Näiteks, laudteede merepoolses otsas on rohelise jalajäljega tahvlid, et suunata rannas liikuvad külastajad laudradadele; puhkekohtades on infotahvlid prügi käitlemise teemal jms.

Meetmed:

- *Meede 1.* Külastusobjektide pidev hooldus rekreatsiooniperioodil (küttepudega varustamine, prügi koristamine jm).
- *Meede 2.* Külastusobjektide remont ja ümberehitamine.
- *Meede 3.* Telkimisalal kasvavate puude ümbruse kaitse kas piiretega või tekstiiliga pinnase kaitseks.
- *Meede 4.* Peraküla telkimisalalt külastajate suunamine Keibu telkimisega lõkkekohtadesse. Lähtudes RMK koormusuuringu tulemustest edaspidi vajadusel kaaluda Peraküla telkimisala laiendamist.
- *Meede 5.* Liikumisteede parendamine nii, et oleks vajadusel paremini tagatud pääste- ja kiirabiauto ligipääs.
- *Meede 6.* Parkimisalade laiendamine, et ei tekiks külastajate autodest ummikuid.

3.2 PARKIMISALAD

Nõva looduskaitsealal on viis parkimisala, mis sisuliselt on parkimistaskud, vaid Roosta on parkla. Parkimisalade seisukord on üldjuhul hea.

Uuejõe parkla

Parkimisala viiele autole; paigaldatud on kohatahvel. Parkimisalalt viib laudtee randa. Vajalik on käimla ehitus ja parkla laiendus.

Metskonna parkla

Parkimisalal on kaks piiretega parkimistaskut, kohti kuni 20 autole; käimla, pink, kohatahvel, Sisuliselt on tegemist puhkekohaga. Lõket teha ei tohi. Parkimisalalt randa viib laudtee.

Lepajõe parkimistasku

Parkimisalal on kohti kuni kümnele autole; piiretega, paigaldatud kohatahvel. Parkimistaskust mereni on luidete kaitseks ehitatud laudtee. Parkimistasku seisukord on hea, kuid mahutavus ei ole külastajate autode mahutamiseks piisav ning vajalik on parkimisala laiendamine ja käimla ehitus.

Roosta parkla

Piiretega parkla kokku 80-le autole, kohatahvlid (2). Parkla piirded vajavad rekonstrueerimist. RMK kavandab edaspidi parkla rendileandmist.. Parkla mahutavus ei ole suvisel kõrgajal piisav

ning tulevikus võib rentnik kaaluda parkla laiendamist. Roosta teine parkimisplats asub Roosta puheküla lähedal.

Meede 1. Parklate ja parkimistasku pidev hooldus rekreatsiooniperioodil ning amortiseerunud osade parandamine või asendamine.

Meede 2. Uuejõe ja Lepajõe parkimisalade laiendamine ja käimlate ehitus.

Lisaks RMK külastusobjektidena hooldatavatele parkimisaladele on väikesed parkimistaskud Uuejõe paremkaldal Uuejõe tee ääres ja Lepaaugu tee ääres. Edaspidi võib osutada vajalikuks nende lisamine külastusobjektideks ja hooldus ning laudtee rajamine Lepaaugu tee äärsest parkimistaskust randa luidete kaitseks.

3.3 PUHKEKOHAD

Nõva looduskaitsealal on kaks puhkekohta (joonis 4). Puhkekohtade seisund on hea.

Põõsaspea puhkekoht

Puhkekohas on pink, kahekohaline kuivkäimla; kohatahvlid (kaks, neist üks lindude rännet tutvustav). Põõsaspea neemele rajati uus vaatlusonn 2015. a novembris. Parkimiskohti 8-le autole.

Toatsejärve puhkekoht

Puhkekohas on pink, purre, kohatahvel.

Meede. Pidev hooldus rekreatsiooniperioodil ning amortiseerunud osade parandamine või asendamine.

Puhkekohana võib käsitleda ka Lääne-Nigula valla avaliku rannaala - **Roosta rannaala**.

3.4 ÕPPERAJAD

Nõva looduskaitsealal on kaks õpperada (joonis 4).

Liivanõmme õpperada on 7,5 km pikk ja läbib iseloomulikku vaheldusrikast maastikku. Õpperaja seisukord on hea. Rada saab alguse ja lõppeb Allikajärve juures; raja alguses on infotahvel, rada on viidastatud. Õpperajal on koos alguspunktiga kokku 12 punkti ja see annab ülevaate Allikajärvest, Nõva looduskaitsealale iseloomulikest erinevas vanuses männikutest, Pikane metsavahi kohast, Uuejõest ja jõevahikohast, liivikutest ja liivaluidetest, tulekaitseribade vajalikkusest ja soostunud alast Vanajõest. Punktid on maastikul tähistatud numbritega. Punktide kirjeldustega voldikuid on võimalik saada RMK Nõva külastuskeskusest. Edaspidi võiks välja arendada nutiraja.

Liivaseranna-Peraküla õpperada lähtub ja jõuab tagasi Peraküla telkimisalalt. 4,4 km pikk rada läbib Nõva iseloomulikku vaheldusrikast maastikku. Õpperada annab ülevaate erinevatest elupaikadest: rajal võib näha nii noorem kui vanemat männikut, puistut, mida võib käsitleda vääriselupaikadena, liivaluiteid, soostunud alasid Vanajõe ja metsajärvi Toatse ning Allikajärved. Õpperajal on koos alguspunktiga kokku 7 punkti; raja alguses on õpperaja infotahvel, rada on varustatud väikeste rajatahvlitega

Mõlemad õpperajad vajavad pidevat hooldamist.

Roosta rannikul (riigimaal) asub **Roosta looduse terviserada**, mida hooldab Roosta puhkeküla. Vajalik on raja väljaarendamine (tähistamine ja viidastamine) RMK õpperajana või anda rajaalune maa rendile huvilistele, kes arendavad välja kas loodus- või õpperajana, kus tutvustatakse ka rajale jäävaid loodusväärtusi.

Lisaks on kaitsealal Nõva looduskeskuse juurest algav RMK **Peraküla-Aegviidu-Ähijärve matkatee**. Matkatee on tähistatud ja sellele jäävad Allikajärve, Lepaaugu ja Keibu lõkkekohad.

Nõva looduskaitsealale rajatakse **matkarada Coastal Baltic**, mis kulgeb valdavas osas mööda kallasrada. Vajalik on piiritähiste paigaldamine kallasrajale või selle lähedusse. Täiendavate rajatähiste paigaldamisel peab arvestama, et need arvestaks olemasoleva taristuga, ei tohi kasutada topelttähiseid ja tähiseid, mis eksitavad külastajat. Rada valmib 2019 aastal, projekti koordineerib ja raja eest vastutab MTÜ Lääne-Eesti Turism.

Meede 1. Hooaja alguses rajamärgistuse kontroll ja uuendamine; pidev hooldus rekreatsiooniperioodil ning amortiseerunud osade parandamine või asendamine.

Meede 2. Rajada uusi radasid loodusväärtuste tutvustamiseks eelkõige olemasolevate teede ja radade baasil (Uuejõe õpperada, Roosta õpperada, soo arengut tutvustav õpperada).

Meede 3. Liikumispuudega inimeste liikumisvõimaluste edendamiseks kavandada Liivanõmme õpperaja laiendamine. Invavõimalustega rajaosa, millel on väikesed puhke- või kalastustaskud, kulgeks Allikajärve lõkkekoha juurest Allikajärve äärde.

Meede 4. Õpperadade rajapunktid võiks olla lahendatud väikeste rajatahvlitega; võimalusel rakendada nutilahendusi seonduva teabe saamiseks punktis. Edaspidi võiks välja arendada nutiraja, kus külastaja saab info kätte telefonist nutirakendusena või QR koodiga ja võimalusel erinevates keeltes. Samas võib kaaluda ka klassikalist lähenemist ja paigaldada punktidesse väikesed rajatahvlid, mille oleks võimalik näiteks QR koodi abil saada infot erinevates keeltes.

3.5 MARJATASKUD

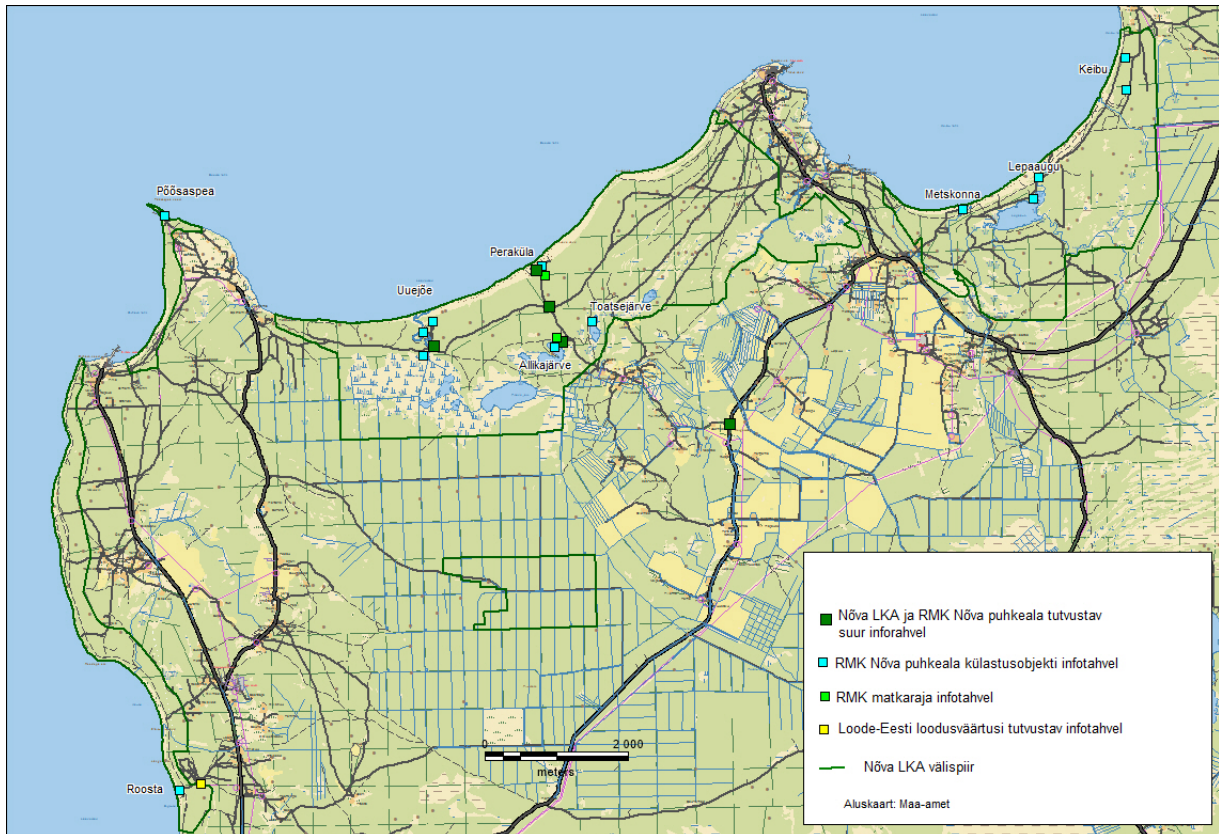
Nõva looduskaitsealal on kaksikümmend nn marjataskut, kus on parkimiskoht, pink ja teabetahvel metsamarjade või ravimtaimede kohta (nn *marjatahvel*). Nende seisukord on üldjuhul hea, mõned vajavad renoveerimist.

Foto 1. Marjatahvel Nõva looduskaitsealal.

Meede 1. Marjatahvlite aluste, marjatahvlite ja pinkide vahetus.

Meede 2. Pidev hooldus rekreatsiooniperioodil.

Joonis 5. Kaitseala loodusväärtusi ja Nõva puhkeala tutvustavad infotahvlid Nõva looduskaitsealal.

3.6 KAITSEALA LOODUSVÄÄRTUSI JA NÕVA PUHKEALA TUTVUSTAVAD INFOTAHVLID

Kaitsealal on kolme tüüpi infotahvleid.

- suured kaitseala ja puhkeala kaardi ning üldinfo tahvlid kohtades, kus on võimalik teavitada suurt hulka külastajaid: Livva-ranna – Liivanõmme tee ristis, Peraküla telkimisalal, Uuejõe paremkalda parkimistaskus (Liivanõmme tee ääres), Allikajärve ääres ja Riguldi-Peraküla tee ristis (väljaspool kaitseala).
- väikesed infotahvlid nn kohatahvlid on paigaldatud RMK Nõva puhkeala külastusobjektide juurde (fotod 2, 3). Tahvilil on külastusobjekti nimi, puhkeala säästliku kasutamise põhimõtted, objekti tutvustav info, kontaktid ja ala loodusväärtuste tutvustus. Olenevalt info hulgast on kohatahvlid ühel või mitmel stendil. Külastusobjektide infotahvleid käsitletakse koos vastava külastusobjektiga (pt 3.1, 3.2, 3.3).
- õpperadade infotahvlid (rajatahvlid), mis tutvustavad raja loodusväärtusi (pt 3.4). Samas formaadis ja kujundusega on ka marjatahvlid (20, pt 3.5).

Lisaks on Roosta puhkekülas Loode-Eesti loodusväärtusi tutvustav infotahvel.

Puhkeala külastusobjektide varustatus asjakohase infoga on suhteliselt hea (joonis 5). Infomaterjali ajakohastamine on järjepidev töö. Vajalik on nutitelefonide rakenduste väljatöötamine ja võimaluste kasutamine.

Kuna varem paigaldatud infotahvlid käsitlevad maastikukaitseala selle varasemates piirides, on vajalik infotahvliatel info uuendamine lähtudes Nõva looduskaitseala uutest piiridest ja kehtestatud kaitsekorrast. Vajalik on kuvada kaitse-eeskirjast tulenev keeldudest teavitav info (nt mootorsõidukitega liiklemise keelukohad, liikumispiirangu ala) infotahvliatel.

Täiendavad üldinfoga tahvlid (3 x 2,5 m stendil) tuleb panna kaitsealale sisenemise kohtadesse, kus saab ka autoga peatuda. RMK ettepanek on paigaldada üldinfoga tahvlid Keibu teeristi, vana metskonna juurde, Perakülla keerava tee risti (kus ka praegu on), Nõva jõe poolt tulles Liivanõmme tee äärde (marjatasku nr 4) riigimaa piirile, enne Roostat maantee äärde (leida koht koostöös Maanteeametiga). Paigaldamisel tuleb lähtuda sellest, et suurte tahvlitega oleks kaetud looduskaitsealale sisenemise võimalused. Suurtel tahvlitel näidatakse kaitseala piiri ja võõndid, antakse info liikumispiirangute jm käitumisjuhiste kohta.

Foto 2. Külastusobjekti juures asuv infotahvel (nn kohatahvel).

Foto 3. Külastusobjekti juures asuv infotahvel (nn kohatahvel).

Foto 4. Mootorsõidukiga liiklemise keelust teavitav infotahvel.

Foto 5. Mootorsõidukiga liiklemise, lõkketegemise ja telkimise keelust teavitav infotahvel.

Foto 6. Rajaviit.

Foto 7. Jalgrattatee märk.

Meede 1. Olemasolevate infotahvlite uuendamine lähtudes Nõva looduskaitseala kaitseeeskirjast. Esiolgu kõige kiiremini saab enamusel tahvlitel (kus ei ole kaitseala kaarti) infot ajakohastada kleepsude kasutamisega, infotahvlite amortiseerumisel saab tahvlid asendada. Kaitseala kehtetute piiridega kaardid tuleb asendada.

Meede 2. Pidev amortiseerunud või rikutud infotahvlite asendamine.

Meede 3. Kasutades kaasaegseid lahendusi, paigaldada maastikul paiknevatele infotahvlitele erinevaid võimalusi kaitseala tutvustamiseks või info tõlkimiseks erinevatesse keeltesse (nt QR koodid).

Meede 4. Kaitseala üldinfoga tahvlite paigaldamine kaitseala sissesõiduteedele. Kuna kaitseala piirid on uuenenud, tuleb üles panna esmajärjekorras üldinfoga tahvlid ja seejärel tuleb uuendada ja asendada objektide tahvlid. Üldinfoga tahvlitel on külastajatele teave mootorsõiduklitega liiklemise, lõkketagemise ja telkimise korrast kaitsealal.

3.7 SÕIDUKITEGA SÕITMINE METSATEEDEL

Kaitsealal on rohkesti pinnasteid, kus mootorsõidukiga liiklemine ei ole lubatud. Lisaks on arvukalt sihte, kus metsapõlengute leviku takistamiseks (tuletõketeks) on tehtud kvartalsihtide mineraliseerumist, ning kus samuti on mootorsõidukitega liiklemine keelatud. Metsasihid on sõidukitega liiklemise takistamiseks tõkestatud tõketega (puidust postidega), Lepaaugu parkimistasku juures truubist ülesõidu takistamiseks on tõkkepuu. Kaitseala radade ja sihtide otstesse on paigaldatud mootorsõidukiga sõitmise, lõkke tegemise ja telkimise keeldudest teavitavad infotahvlid. (Joonis 6; fotod 4, 5). Keskkonnainspektsiooni hinnangul on Spithamist Nõvani mootorsõidukitega liikumise reguleerimiseks toimunud kõige paremini paigaldatud tõkked.

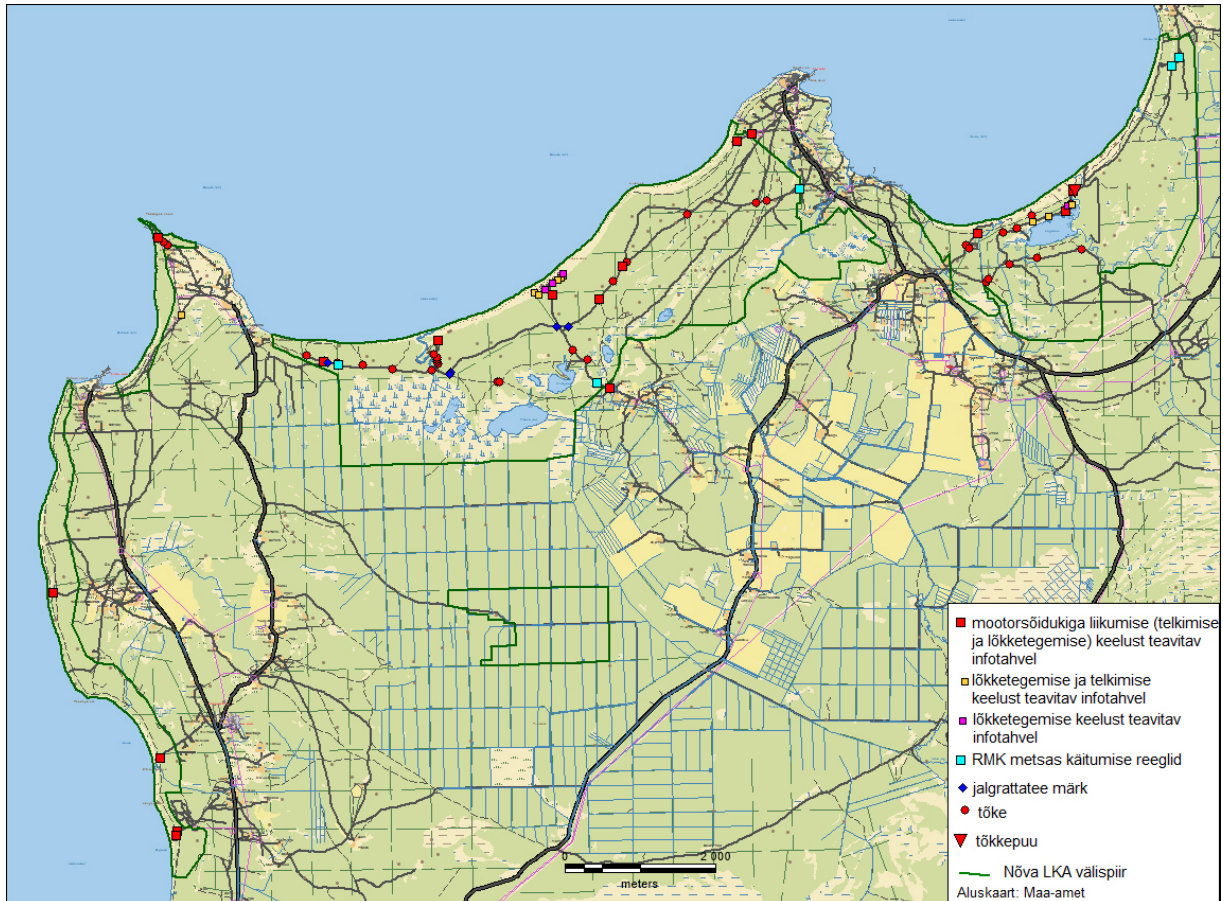
Endiselt on tõkestamata sihte ning metsaradasid, mida külastajad võivad tahtlikult või tahtmatult kasutada mootorsõidukitega sõitmiseks ning mille tagajärjeks on loodusväärtuste kahjustamine.

Kaitsealale sissesõidukohtadesse on paigaldatud suured infotahvlid kaitsealal käitumise reeglitega ning RMK metsas käitumise reeglitega infotahvlid (5).

Meede 1. Olemasolevate liiklemistõkete hooldus, nende amortiseerumisel paigaldatakse kas liiklusmärk, mis keelab mootorsõidukiga liiklemise, või keeldudest teavitav infotahvel. Tõkked ja tahvlid ei tohi olla takistuseks päästetöödel.

Meede 2. Olemasolevate keeldudest teavitavate infotahvlite uuendamine ja sissesõitu keelavate märkide paigaldamine sihtide ja radade otstesse, lähtudes Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjast.

Meede 3. Pidev amortiseerunud või rikutud infotahvlite asendamine.

Joonis 6. Mootorsõidukitega liiklemist takistavad tõkked ja keeldudest teavitavad tahvlid Nõva looduskaitsealal.

3.8 INFOMATERJALID JA TRÜKISED

Nõva maastikukaitseala kohta on värskem kaart-voldik koostatud 2012. aasta kevadel. Arvestades piirkonna külastajaid, on trükis eesti-, inglise-, rootsi- ja venekeelne. Vajalik on uue ajakohastatud looduskaitseala piiridest ja kaitsekorrast lähtuva trükise koostamine ning levitamine.

Meede. Uue infovoldiku koostamine looduskaitseala kohta. Voldik võib olla kättesaadav internetist allalaetavana.

.

4 KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1 INVENTUURID, SEIRED UURINGUD

4.1.1 Linnustiku inventuur

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.1 seatud eesmärkide täpsustamiseks, kaitse-eesmärgiks olevate linnuliikide leviku ja arvukuse täpsustamiseks ja kaitsekorralduse tulemuslikkuse kontrolliks. Arvukuse ja seisundi väljaselgitamiseks kasutatakse liigirühmale sobivat meetodikat.

Inventuur viiakse läbi Nõva-Osmussaare linnuala linnustiku inventuuri raames, kavandatavalt 2022. a vahehindamisel, II prioriteet. Korraldaja on KAUR, EOÜ.

4.1.2 Nahkhiirte inventuur

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.2.1 seatud eesmärkide täpsustamiseks ja vajadusel kaitsemeetmete sõnastamiseks. Vajalik on täpsustada kaitse-eesmärgiks olevate nahkhiireliikide levikualad ja arvukus. Arvestades kaitseala metsamassiive, veekogusid ning piirnemist merega, on vaja inventuur läbi viia kogu kaitseala ulatuses.

Inventuur viiakse läbi soovitatavalt üle-eestiliste süsteemsete inventuuride raames, mida nähakse ette nahkhiirte tegevuskavaga. Tegevus on kavandatud 2019–2021, II prioriteet. Korraldaja KeA.

4.1.3 Vingerja ja jõesilmu inventuur

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.3.1 ja 2.1.3.2 seatud eesmärkide ja vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks. Vajalik on täpsustada vingerja ja jõesilmu levik kaitseala veekogudes.

Inventuuri kavandatav aeg 2019. a, II prioriteet. Korraldaja KeA.

4.1.4 Apteegikaani (kirjukaani) inventuur

Tegevus on vajalik väärtusele 2.1.5.1 seatud eesmärkide täpsustamiseks ja kaitse tulemuslikkuse kontrolliks. Liigi kaitse parimaks korraldamiseks täpsustatakse apteegikaani levikut väljaspool riikliku seire alasid. Inventuur tehakse järgmistes järvedes: Lepaauk, Mustjärv, Allikajärv, Pumbuta järv, Pikane järv, Flyvae järv. Inventuur viiakse läbi kasutades riikliku seire meetodikat.

Inventuur on kavandatud 2019. a, II prioriteet. Korraldaja KeA.

4.1.5 Kaitsealuste taimeliikide inventuur

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.6 seatud eesmärkide täpsustamiseks, kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks ja vajadusel kaitsemeetmete sõnastamiseks.

Kaitsekorralduskava edukuse ning eesmärkide saavutamise hindamiseks on vajalik kaitse-eesmärgiks olevate kaitsealuste liikide kordusinventuur nende teadaolevates elupaikades. Kui kaitsekorraldusliku perioodi jooksul teostatud riikliku seire või muude asjakohaste uuringute tulemused võimaldavad kaitsekorralduskava rakendamise mõju konkreetsele liigile hinnata, ei ole selle liigi osas lausuline inventeerimine vajalik. Otsuse iga liigi inventeerimise vajaduse osas teeb Keskkonnaameti spetsialist arvestades selleks hetkeks teadaolevaid andmeid liigi esinemise ja seisundi kohta kaitsealal. Inventuuri käigus fikseeritakse liigi isendite (ligikaudne) arv, piiritletakse vajadusel kasvukoht ning hinnatakse populatsiooni seisundit.

Tegevus on kavandatud 2022. a, II prioriteet. Korraldaja on KeA.

4.1.6 Sammalde ja samblike inventuur

Nõva looduskaitsealal puuduvad täpsed andmed kaitsealuste sammalde ja samblike leviku kohta. Vajalik on sammalde ja samblike lausalise inventuur nende leviku selgitamiseks ja vajadusel kaitsemeetmete seadmiseks. Nõva erinevad luitelased elupaigad aga ka märgalakooslused võivad olla võimalikeks kasvualadeks mitmetele haruldastele ja ohustatud liikidele; seni info puudub.

Inventuur on kavandatud 2021. a, III prioriteet. Korraldaja KeA, huvilised.

4.1.7 Valitud elupaigatüüpide inventuur

Tegevus on vajalik väärtustele 2.2 seatud eesmärkide ja vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks ja tulemuslikkuse hindamiseks.

Inventuur viiakse läbi:

- Lepaangu seisundi hindamine ja järvede elupaigatüübi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) inventuur (seisundi hindamine);
- soosaladel, kus soode inventuuri käigus on määratud elupaigatüüpide levik ja looduskaitse hinnang, kuid ei ole antud hinnanguid esinduslikkuse kohta, tuleb hinnata elupaigatüübi esinduslikkus. Mitmetel juhtudel on tegemist kaasnevate elupaigatüüpidega, kuid erinevate elupaigatüüpide osakaal on määramata. Määrata tuleb erinevate elupaigatüüpide osakaal (7140, 7230), et täpsustada eesmarke. Osaliselt on vaja hinnata ka luidetevaheliste niiskete nõgude (2190) esinduslikkus. Kui kaitsekorraldusliku perioodi jooksul teostatud riikliku seire andmed, asjakohaste uuringute tulemused või

metsakorraldusandmed võimaldavad elupaigatüüpide seisundit hinnata, ei ole lausaline inventuur vajalik.

Kavandatud 2022 (vahehindamine), II prioriteet.. Korraldaja KeA.

4.1.8 Riiklik seire

Riiklik seire on I prioriteet, korraldaja KAUR.

4.1.8.1 *Apteegikaani seire*

Vajalik on apteegikaani riikliku seire jätkumine eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire alamprogrammi raames Suur Toatse ja Väike Toatse järvedes.

Tegevust viiakse läbi Väike-Toatse järves igal aastal.

4.1.8.2 *Kotkaste ja must-toonekure ning kassikaku seire*

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.1.1, 2.1.1.2 ja 2.1.1.3 seatud eesmärkide täitmise jälgimiseks ja vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks. Selleks, et määrata kassikaku esinemine Nõva looduskaitsealal, teha igal aastal varakevadise perioodi jooksul (mil kassikakud territooriumi kuulutamiseks häält teevad) tulemusseiret, kas ja kus kassikakk antud alal pesitseda võib.

Must-toonekure ja merikotka teadaolevates elupaikades viiakse seiret läbi 3-aastase intervalliga.

4.1.8.3 *Metsise seire*

Tegevus on vajalik väärtusele 2.1.1.4 seatud eesmärkide täitmise kontrolliks ja vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks. Metsise teadaolevates elupaikades viiakse seiret läbi intervalliga üks kord viie aasta jooksul.

4.1.8.4 *Rähniseire*

Tegevus on vajalik väärtusele 2.1.1.46 seatud eesmärkide täitmise kontrolliks ja vajadusel kaitsemeetmete täpsustamiseks. Rähniseirealal toimub seire igal aastal.

4.1.8.5 *Rannikumaastike seire*

Rannikumaastike riikliku seire jätkumine eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire alamprogrammi raames. Seiremetoodikat tuleb täiendada ning seire läbiviimisel piiritleda täpsemini ja hinnata seirealal esinevate elupaigatüüpide seisund.

4.1.9 Külustusmahu seire ja külustajauuring

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkideni jõudmiseks ja külustuse paremaks korraldamiseks.

Nõva looduskaitseala on suure külastuskoormusega ning seetõttu on vajalik hinnata külastuse intensiivsust ning selle mõju loodusväärtustele. Telkimisala, lõkkekohtade ja puhkekohtade külustusintensiivsust määratakse valikulise manuaalse loendamise kaudu. Külustusintensiivsuse põhjal hinnatakse tallamise mõju õpperadade äärsetele kooslustele. Võimalusel kaasatakse külustuskorralduse mõju hindamisel ülikoole. Külustuskoormuse hindamiseks kasutatakse Eesti Maaülikooli poolt koostatud juhendit⁴. Külustusintensiivsust tuleb hinnata igal aastal ning igal aastaajal. Tallamise mõju hinnatakse perioodil 2018–2019 ning vajadusel pikemalt. Tegevus kuulub II prioriteeti. Tegevuse korraldaja on RMK.

Külustusmahu seiret ja külustajauuring tehakse vastavalt RMK ühtsele metoodikale. Külustusmahu seire on pidev, täpsema külustajauuringu läbiviimise aja kavandab RMK külustuskorralduskavaga; III prioriteet; korraldaja RMK.

4.2 HOOLDUS, TAASTAMINE JA OHJAMINE

4.2.1 Kurdlehise kibuvitsa leviku ohjamine

Tegevus on vajalik väärtusele 2.1.6.1 seatud eesmärkide täitmiseks. Nii rand-ogaputk kui ka rand-seahernes vajavad avatud pindu, kuid konkurentsivõimsem võõrliik kurdlehine kibuvits laiendab oma kasvuala ja hõivab neile liikidele sobivad kooslused, mistõttu on vaja võõrliik võimalikult kiiresti alalt likvideerida. (Joon. 7)

Eelnevalt on vajalik täpsemini hinnata kurdlehise kibuvitsa levikut Nõva looduskaitseala rannikul ning selle võimalikku mõju rand-seaherne kasvukohtadele. Kibuvitsa tõrjet tehakse raiumise ning väljajuurimisena. Seejuures tuleb jälgida, et kõik risoomid saaksid eemaldatud. Tõhusa tõrje tagamiseks on vajalik kõikide isendite hävitamine, et vältida seemnete levimist kaitsealal. Piiratud alal (2,8 ha-l rand-ogaputke kasvuala piirkonnas) tehti kurdlehise kibuvitsa väljajuurimist juba 2015. a, kuid liiki on kaitsealal ka mujal. Tööde täpsem maht, sealhulgas täpsem puhastatava ala pindala, selgub peale kurdlehise kibuvitsa leviku hindamist looduskaitsealal. Pärast tööde tegemist jälgitakse kibuvitsast puhastatud ala ning rand-seaherne kasvukohti, et hinnata tõrje tulemuslikkust ning täiendavate tööde vajadust.

Kurdlehise kibuvitsa levik hinnatakse 2018. a ning vajadusel teostatakse tõrjet 2019. Tegevus on II prioriteet. Tegevuse ulatuse piiritleb KeA, tööde korraldaja RMK.

⁴ Eesti Maaülikool, 2011. Kaitsealade külustuskoormuse hindamise juhend: seiremeetodite arendamine ja rakendamine.

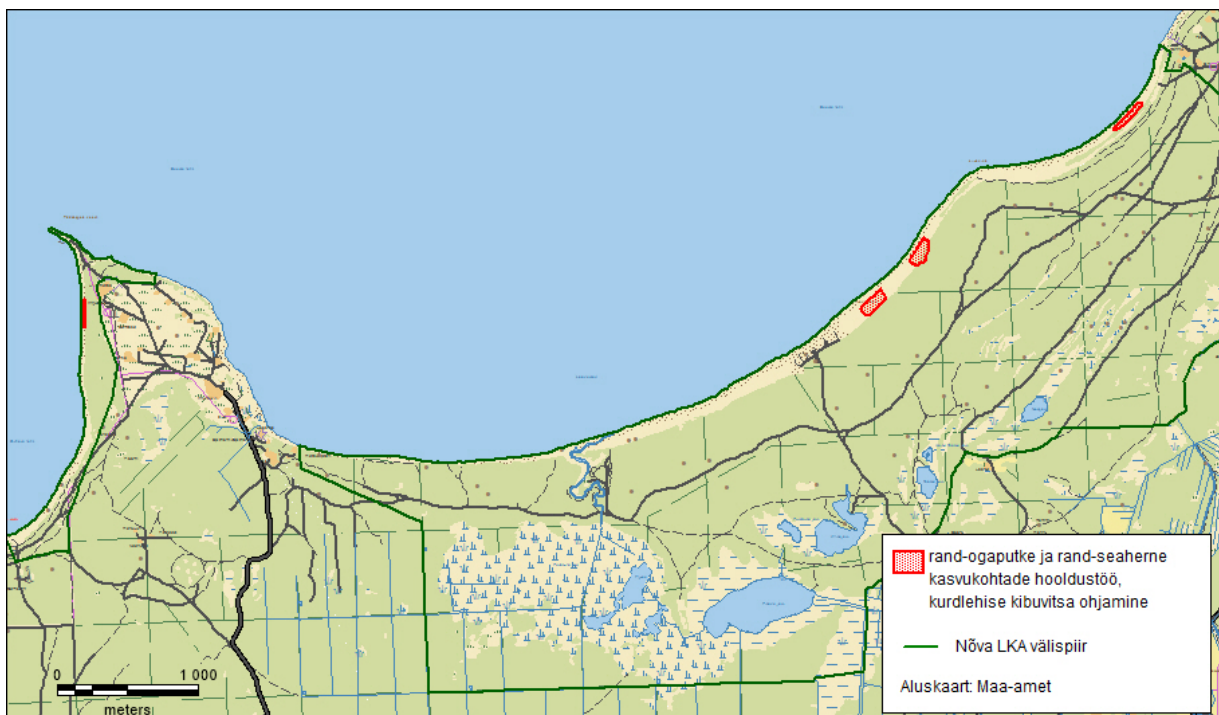
4.2.2 Rand-ogaputke ja rand-seaherne kasvukohtades avatud pindade tekitamine

Tegevus on vajalik väärtustele 0 ja seatud eesmärkideni jõudmiseks. Nii rand-ogaputk kui ka rand-seahernes vajavad avatud pindu ning seetõttu on vajalik tegevus selliste tingimuste tagamiseks.

Enne lähteülesande koostamist on vajalik määrata rand-ogaputke ja rand-seaherne kasvukohtade täpne piir ja pindala, selgitada tööde täpsem maht (orienteeruv pindala on 10 ha). (Joon. 7).

Avatud pindade tekitamiseks raiutakse võsa iga viie aasta tagant, kuna okaspuu nii kiiresti ei taastu. Vajadusel tuleb mäнди ka juurida, et alad püsiks kauem avatud.

Tööde mahu täpsustamine 2018. a, korraldaja KeA. Raietööd 2019. ja 2024. a; korraldaja RMK. II prioriteet.

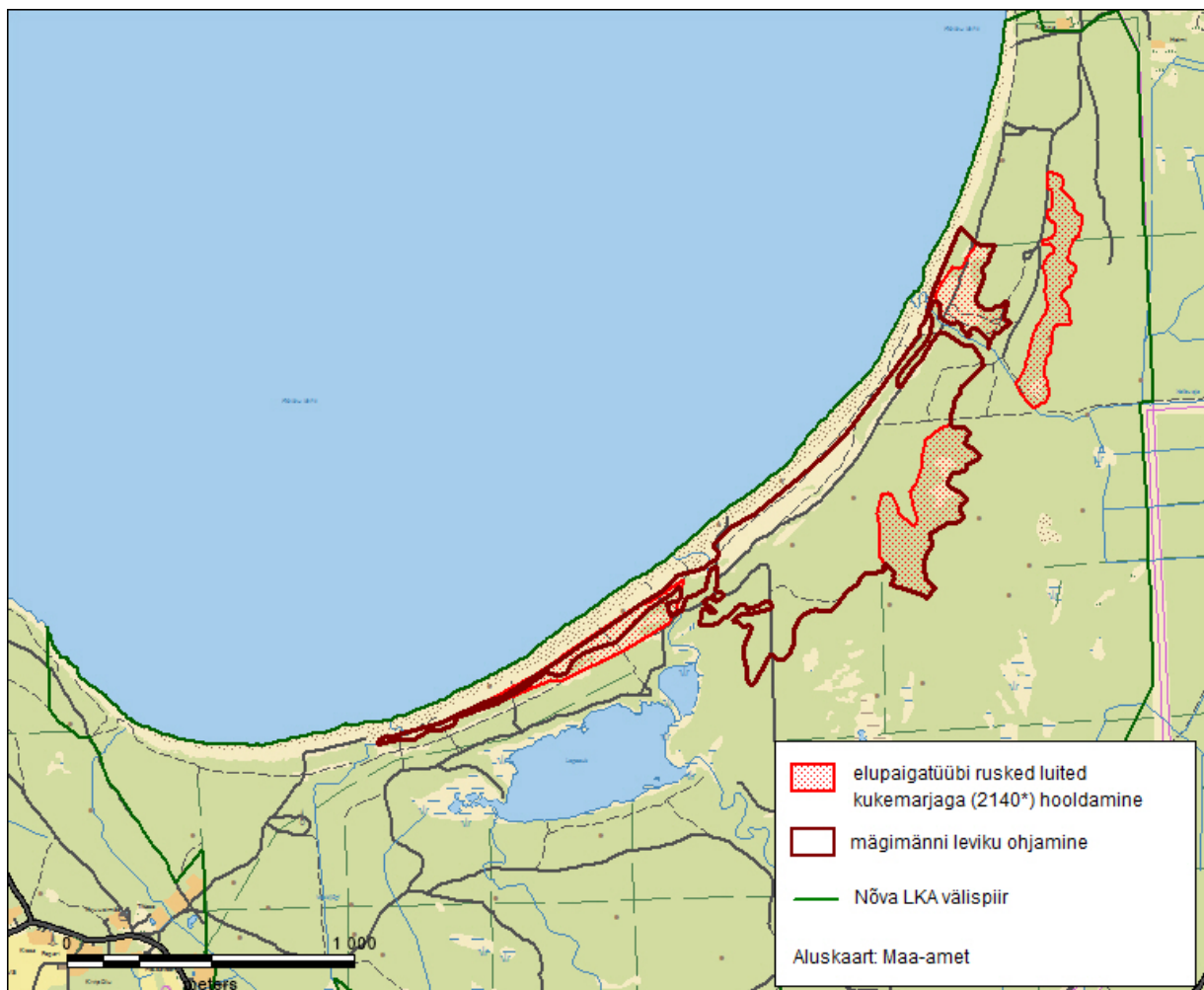
Joonis 7. Rand-ogaputke ja rand-seaherne kasvukohtades avatud pindade tekitamine ja kurdlehise kibuvitsa leviku ohjamine.

4.2.3 Mägimänni leviku ohjamine

Tegevus on vajalik väärtusele 2.3.1 seatud eesmärkide täitmiseks. Endisele metsakaitsealale on istutatud mägimändi, mis on võõrliik ning vajab seetõttu ohjamist.

Mägimänni leviku kohta täpsemad andmed puuduvad ning seetõttu esmalt määratakse liigi täpsem levik Keibu mägede piirkonnas (orienteeruvalt 13 ha suurusel alal; A. Palo 2009. a andmetel). Inventuuri alusel määratakse mägimänni ohjamise vajadus: selgitatakse, kas männid annavad järglaskonda ning kas liik laiendab levikut. Ohjamine on vajalik, kui liik võib kahjustada ja / või ohustada kohalike liikide elupaiku või elutingimusi. Tõhusaimaks mägimänni tõrjumise viisiks on nende välja raiumine. Raiutavad taimed tuleb alalt eemalda või põletada. Kuna mägimänd on istutatud endise metsakaitseala rajamisel, siis on ala puhul tegemist kultuuriväärtusega. Seetõttu tuleb vajadusel liigi levikut ohjata, aga mitte täielikult hävitada.

Mägimänni levik täpsustatakse 2018. a ning vajadusel ohjamine 2019. a. Tegevus on III prioriteet. Tegevuse ulatuse määrab KeA, tööde korraldaja RMK.

Joonis 8. Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) hooldustöö ja mägimänni leviku ohjamine.

4.2.4 Peraküla metsade loodusliku struktuuri taastamine

Tegevus on vajalik väärtustele 0 seatud eesmärkideni jõudmiseks.

Peraküla sihtkaitsevööndi metsade loodusliku struktuuri taastamiseks suurendatakse intensiivse puhkemajanduse piirkonnas olevate tihedate männipuistute struktuuri ruumilist varieeruvust ja luuakse eeldused suuremaks vanuseliseks mitmekesisuseks, seejuures tõstetakse metsade rekreatiivset väärtust.

Taastamistegevuste tulemuslikkuse seire toimub eraldi aladel, kus lisaks laiemalt rakendatavate taastamisvõtete tulemuslikkuse seirele katsetatakse ka teiste raievõtete mõju metsade taimestikule. Selleks tehakse koostöös ülikoolidega proovialad, kus kasutatakse erinevaid raievõtteid. Seire annab sisendi järgmise kaitsekorraldusperioodi tegevuste kavandamiseks.

Täpsemalt on tegevus kirjeldatud Peraküla metsade loodusliku struktuuri taastamise kavas (lisa 4).

Tegevused viiakse ellu 3–4 tsükliina kaitsekorraldusperioodi jooksul alates 2018. a, järgneb seire. II prioriteet, korraldaja RMK.

4.2.5 Viiandilaane metsade veerežiimi taastamine

Tegevus on vajalik väärtustele 0 ja 2.2.5.2 seatud eesmärkideni jõudmiseks.

Vajalikuks elupaikade taastamise tööks on Viiandilaane metsade veerežiimi taastamine Viiandilaane sihtkaitsevööndis. Taastamise eesmärk on looduslike protsesside ja nende dünaamika taastamine, liigilise struktuuri stabiliseerumine ja metsade killustatuse vähendamine. Kraavide sulgemine aitab taastada ja säilitada liigniiskeid elupaigatüüpe.

Täpsemalt on tegevus kirjeldatud Viiandilaane metsade loodusliku veerežiimi taastamise kavas (lisa 4). See, millised kraavid tuleks sulgeda, millised jäetakse looduslikule sulgumisele ja millistes kohtades peab olema tagatud vee voolamine, on näidatud lisa 4 joonisel. Vajalik on üksnes nende kraavide sulgemine, millel on lokaalne mõju. Eesvoolusid jm kraave, mis mõjutavad väljaspool kaitseala asuvate maade, sh naaberkinnistutel olevate majandusmetsade ja elamumaade veerežiimi, ei suleta. Tegevuse kavandamisel on arvestatud ka võimalikku mõju naaberkinnistutele, sh Uuejõe tee äärsele elamuehituspiirkonnale, Uuejõe vooluveega ja tuletõrje veevõtutiikide veega varustatusele.

Pärast taastamistööde teostamist toimub ala jälgimine metsade taastamise kavas välja toodud kriitilisemates punktides vähemalt ühe aasta jooksul kaks korda kuus ja järgmise kolme aasta jooksul suuremate sulavete ning vihmaperioodide ajal jooksvalt.

Ehitusprojekti koostamine on kavandatud 2019. a, kraavide sulgemine 2020. a, seire pärast tööde tegemist iga-aastaselt. Tööde täpsem ajakava määratakse ehitusprojekti koostamisel. II prioriteet. Korraldaja RMK.

4.2.6 Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) hooldamine

Tegevus on vajalik väärtusele 2.2.2.3 seatud eesmärkideni jõudmiseks.

Tagamaks kukemarja levikualade säilimine ning kaitse, tuleb teha perioodiliselt võsariiet kokku kuni 25 ha alal. Kuna mänd kiiresti ei taastu, on tegevus kavandatud 5-aastase vahega. (Joon. 8).

Tegevus on kavandatud 2019. ja 2024. a, II prioriteet. Tegevuse korraldaja RMK.

4.2.7 Kalade kudetingimuste parandamine Veski jõel

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1.3.2 seatud eesmärkideni jõudmiseks.

Jõe voolusängi taastamise tulemusena Kurkse märgala servas muutub Vaisi vesiveski paisu alune langulõik koelmualana regulaarselt kättesaadavaks ka jõesilmule. Hingul avaneb võimalus oma levila laiendamiseks kuni Vaisi paisuni. Jõesängi setetest puhastamisel ja koelmute kvaliteedi parandamisel on positiivne mõju jõesilmu ja hingu seisundile Veski jões.

Tegevus sisaldab järgmisi töid:

- 1) Veski jõe tehissängi setetest puhastamine u 0,6 km pikkuses lõigus (pinnase ajamine 2400 m³) Kurkse märgala idaservas kalade liikumise võimaldamiseks;
- 2) Veski jõe alamjooksu langulõigul (1,1–1,3 km suudmest) kruusaste koelmualade, 14 kudepaljandi rajamine (2 m³/tk). Kalade varjevõimaluste parandamiseks tuleks lisada jõesängi suuremaid kive (d=0,3...0,5 m 450 tk);
- 3) langulõigu alumises otsas oleva lagununud betoonregulaatori likvideerimine (lammutamine ja varemete eemaldamine ca 25 m³) kallaste erosiooni vältimiseks.

Tegevus on kavandatud 2018. a, II prioriteet. Korraldaja Keskkonnaamet.

4.3 TARISTU JA TEHNIKA

4.3.1 Olemasoleva külastustaristu hooldus ja remont

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks ja külastuse korraldamiseks. Külastusobjektide hooldus toimub vastavalt RMK külastuskorralduskavale; objektide renoveerimisel ja täiendamisel (nt uute laudteede rajamine) lähtutakse tehtavate külastusuuringute tulemustest. Jooksva tööna on vajalik külastusobjektide juures olevate tahvlite uuendamine lähtudes 2017. a kinnitatud Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjast.

Kaitseala Peraküla **telkimisala, Uuejõe, Uuejõe sauna, Lepaaugu, Keibu I ja II lõkkekohad, Põõsaspea neeme ja Toatsejärve puhkekohad** vajavad hooldust (joonised 4, 9, 10, 11).

Vajalik on olemasoleva külastustaristu pidev hooldamine rekreatsiooniperioodil (käimlate tühjendamine, prügikastide- ja konteinerite tühjendamine, maha visatud prügi koristamine, lõkkekohtadest tuha eemaldamine, viitade ning teabetahvlite korrasoleku kontroll, piirete korrasoleku kontroll jne). Hoolduse käigus leitud amortiseerunud detailid (käimalad, lõkkealused, katusealused, prügikastid, lauad ja pingid, piirded, laudteed, viidad, stendid jne) parandatakse ning vajadusel asendatakse.

Vajalikuks võib osutada 270 m pikkuse laudtee rajamine Keibu II lõkkekohast randa (III prioriteet).

Tegevus on regulaarne, II prioriteet. Korraldaja RMK.

Kaitseala kaks õpperada **Liivanõmme õpperada** (7,5 km) ja **Liivaseranna-Peraküla õpperada** (4,4 km pikk) vajavad hooldamist.

Vajalik on õpperadade (viitade, märgistuse, infotahvlite) korrasoleku kontroll enne rekreatsiooniperioodi algust ning pidev hooldamine rekreatsiooniperioodil. Hoolduse käigus leitud amortiseerunud detailid on vaja parandada või vajadusel asendada.

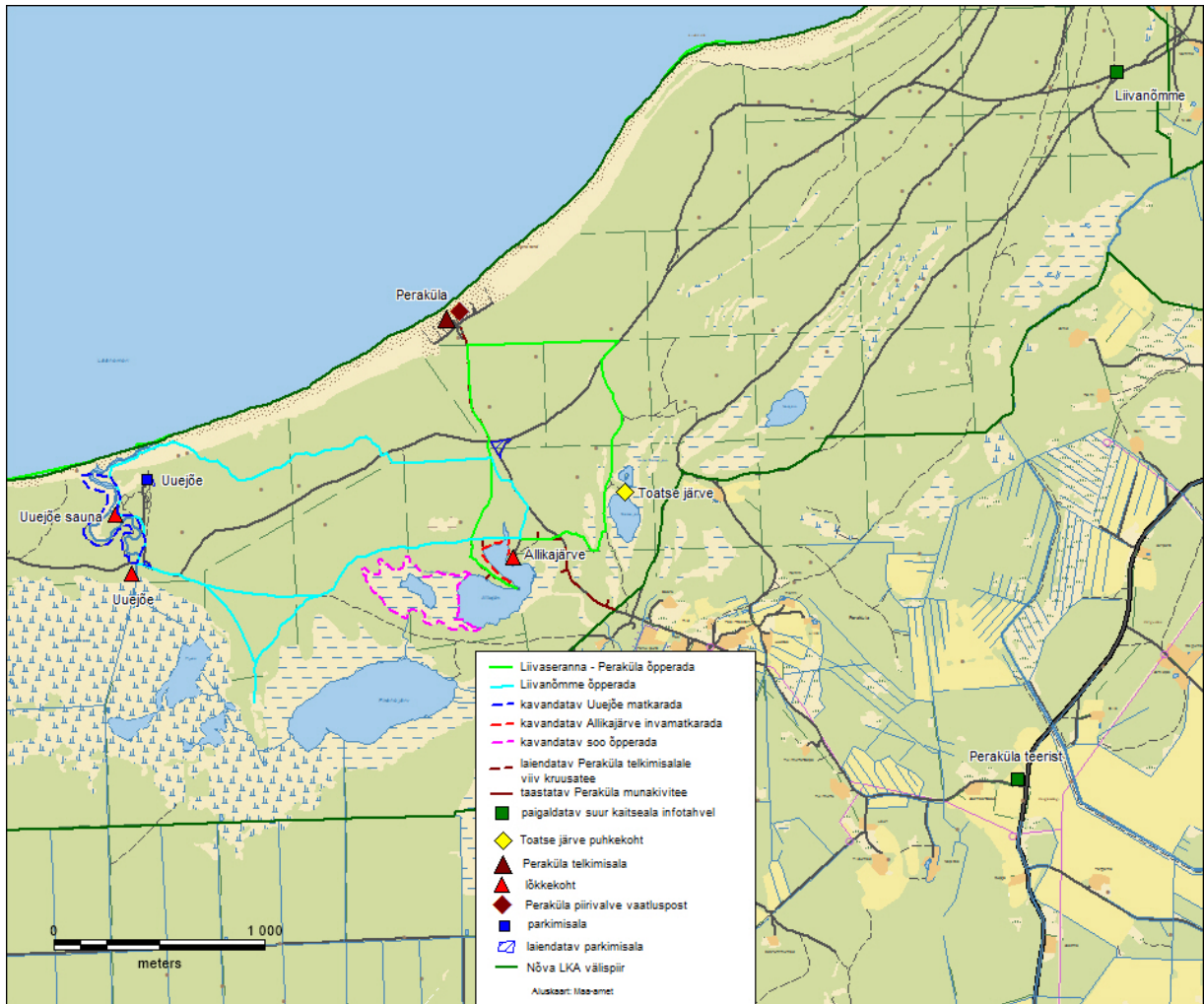
Tegevust on iga-aastane, II prioriteet. Korraldaja RMK.

Kaitseala **marjataskud** (20) ning **Lepajõe parkimistasku, Uuejõe, Metskonna ja Roosta parkla** vajavad pidevat hooldust. Hoolduse käigus leitud amortiseerunud detailid (käimla, pingid, piirded, infotahvlid jne) renoveeritakse ning vajadusel asendatakse.

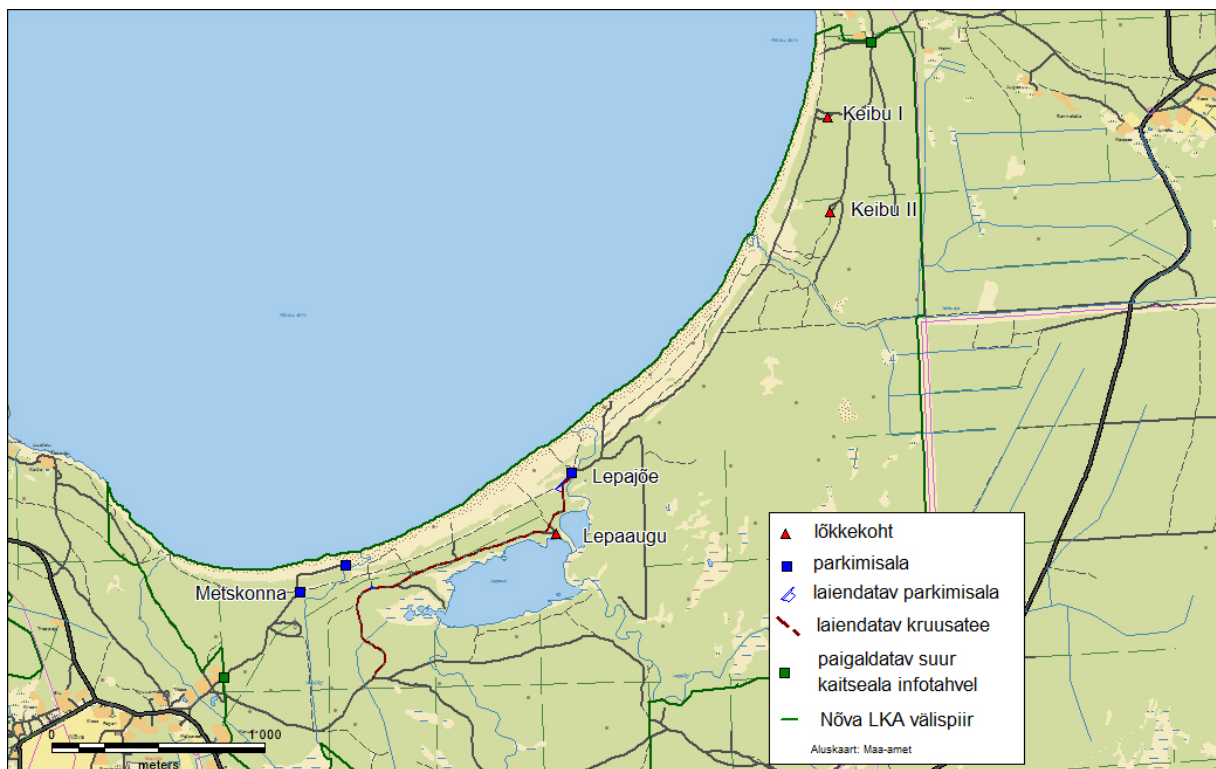
Kaitsekorralduskava koostamise ajal on teada, et 2018. a on vajalik teostada alljärgnevad renoveerimistööd (III prioriteet):

- Uuejõe parklasse käimla rajamine;
- Lepajõe parkimistaskusse käimla rajamine.

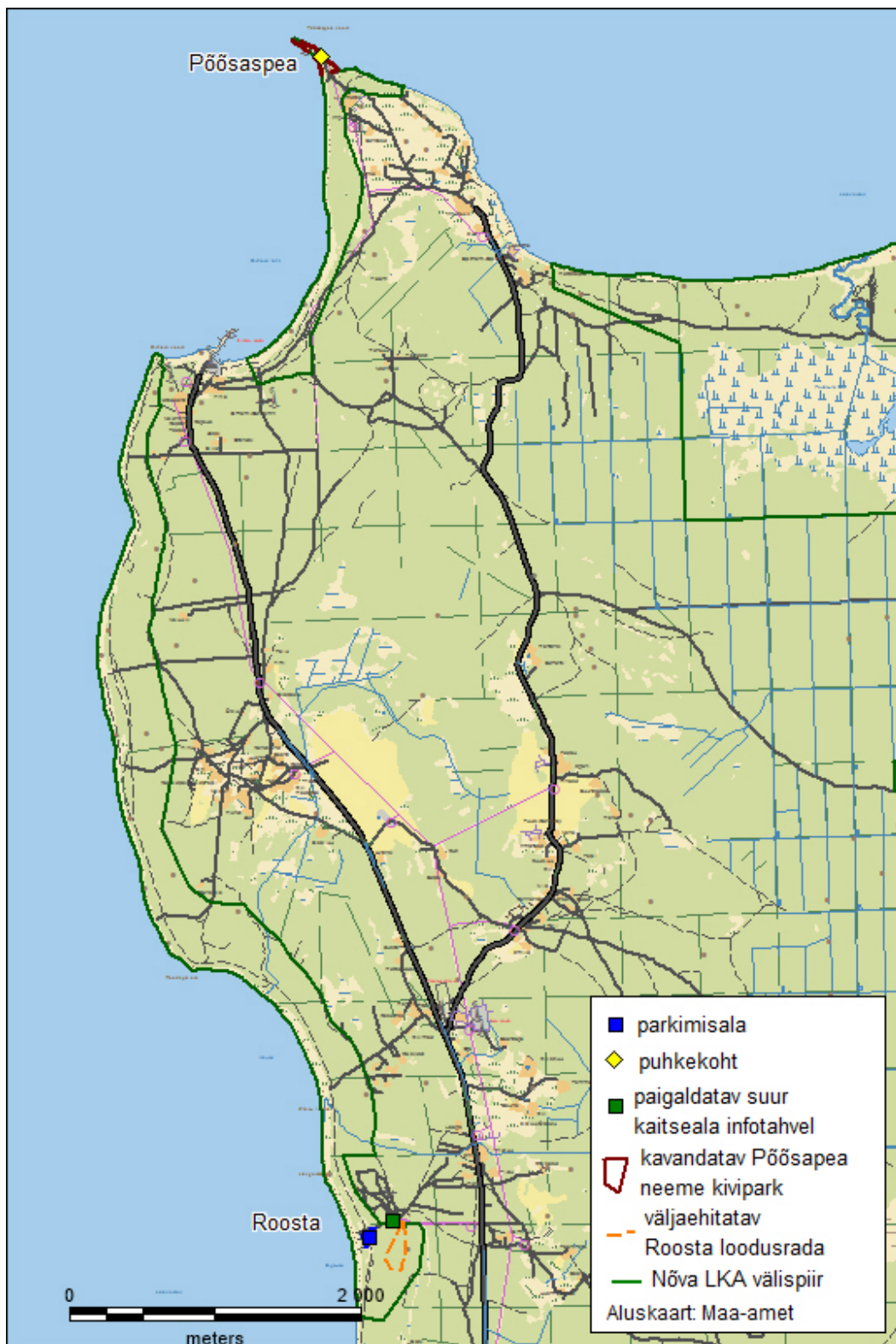
Tegevust on iga-aastane, II prioriteet. Korraldaja RMK.

Joonis 9. Peraküla külastustaristu.

Joonis 10. Keibu külastustaristu.

Joonis 11. Põõsaspea ja Roosta külastustaristu.

4.3.2 Roosta õpperaja väljaheitamine

Tegevus on vajalik pt 3-s seatud eesmärkide täitmiseks ja külastuse korraldamiseks.

Vajalik on õpperaja (viitade, märgistuse, huvipunkti tahvlid) tähistamine (joon. 11). Hoolduse käigus leitud amortiseerunud detailid on vaja parandada ning vajadusel asendada.

Kavandatav aeg 2019.-2020. a, III prioriteet. Alates 2021. on kavandatud raja hooldus (II prioriteet). Korraldaja RMK, huvilised.

Külastustaristu väljaheitamise ajakava täpsustatakse RMK külastuskorralduskavaga.

4.3.3 Uuejõe õpperaja rajamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja loodushariduse edendamiseks.

Kavandatud on väikese õpperaja rajamine Uuejõe sauna lõkkekohast mööda jõekallast kuni vanas asukohas taastatava Uuejõe rippillani, sealt üle jõe teisele kaldale ning mööda kallast Uuejõe teele ja sealt tagasi lõkkekohani (joon. 9). Raja pikkuseks on orienteeruvalt 1,6 km. Rada märgitakse sarnaselt olemasolevatele õpperadadele selliselt, et raja kulgemine oleks selgesti jälgitav. Rajale paigaldatakse vajalikud viidad ning infotahvlid. Raja täpne asukoht ja infotahvlite sisu määratakse rajaprojekti koostamise käigus.

Uuejõe rippisild on tänaseks päevaks hävinenud ent selle taastamine endises asukohas on asjakohane. Rada võib rajada ka etappide kaupa vastavalt võimalustele, nt taastada rippisild ja hiljem välja arendada õpperada.

Tegevus on kavandatud 2024. ja 2025. a, III prioriteet. Raja edasine hooldus on II prioriteet. Korraldaja on RMK.

4.3.4 Soo arengut tutvustava õpperaja rajamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja loodushariduse edendamiseks.

Soo arengu tutvustamine looduses võimaldab täiendada nii õpilaste kui ka teiste loodushuviliste teadmisi. Õpperada on kavandatud Allikajärve ümber asuvale märgalale (joon. 9). I etapi tööna tuleb välja töötada õpperaja kontseptsioon, määrata täpsem marsruut ning infotahvlite ja viitade asukohad. Õpperaja rajamisel tuleb kindlasti jälgida selle kulgu nii, et see läbiks kõiki põhilisi soo arenguastmeid (madalsoo, siirdesoo, raba). Iga arenguastme kohta peab olema vähemalt üks

infotahvel, mis sisaldab infot olulisemate taime-, looma-, linnuliikide kohta. Üks infotahvel peab tutvustama soode arengut. Matkaraja rajamisel üle soo on vajalik laudteede rajamine.

Tegevus on kavandatud 2024.–2025. a, III prioriteet. Raja edasine hooldus on II prioriteet. Korraldaja RMK, huvilised.

4.3.5 Kalastamistaskutega Allikajärve invamatkaraja rajamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja loodushariduse edendamiseks.

Liikumispuudega inimeste liikumisvõimaluste edendamiseks on kavandatud Liivanõmme õpperaja laiendamine ja invavõimalustega rajaosa väljaehitus Allikajärve lõkkekoha juurest Allikajärveni (joon. 9). Invamatkarajal on lisaks laudteele väikesed puhke- või kalastustaskud, kus oleks võimalik harrastuskalastajatel kalastada. Raja täpne asukoht määratakse projekteerimisel.

Tegevus on kavandatud 2024.-2025. a, III prioriteet. Korraldaja RMK. Raja edasine hooldus on II prioriteet.

4.3.6 Põõsaspea neemele kivipargi rajamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja loodushariduse edendamiseks ning väärtusele **Tõrge! Ei leia viiteallikat.** seatud eesmärkideni jõudmiseks.

Põõsaspea neeme üheks loodusväärtuseks on sealsed rahnud, mis on hästi nähtavad. Vajalik on nende eksponeerimine. Kivide rohkus loob eelduse nn kivipargi rajamiseks (joon. 11). Pargi arendamiseks on vajalik terviklik kontseptsioon (tähistamine, kaitsealast välja jääva osa liitmine kivipargiga jne).

Kaitsealale jääb lisaks mitmeid rahne ning kivi külve, mis väärivad eksponeerimist ning varustamist infotahvlitega. Maa-ameti põhikaardi andmetel jääb kaitsealale neli üle 2 m kõrgust kivi. Rahnude ja kivi külvide eksponeerimisel tuleb jälgida, et külastajate suunamine objektideni ei toimuks üle erakinnistute ilma omaniku nõusolekuta.

Tegevus on kavandatud 2020. a, III prioriteet. Korraldaja on RMK, huvilised.

4.3.7 Kaitseala tutvustavate infotahvlite uuendamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja loodushariduse edendamiseks.

Vajalik on paigaldada suured üldinfoga ja kaitseala uue piiriga tahvlid (joonis 9, 10, 11) kaitsealale sisenemise teedele: Keibu poolt tulles Keiburanna tee äärde, vana metskonna juurde, Perakülla keerava tee risti (olemasoleva uuendamine), Nõva jõe poolt tulles Liivanõmme tee äärde (marjatasku nr 4) riigimaa piirile, Roosta parklasse. Suurtel tahvritel näidatakse kaitseala piir ja vööndid, antakse info liikumispiirangute jm käitumisjuhiste kohta.

Tegevus on kavandatud 2018. a, II prioriteet. Infotahvlite uuendatud tekstid koostavad KeA ja RMK vastavalt kokkulepitud korrale. Uute infostendide ja infotahvlite tegemise ja paigalduse korraldab RMK. Vanad aegunud infoga tahlid eemaldatakse.

Külastusobjektide juures olevad kaitseala tutvustavad infotahvlid tuleb ajakohastada, lähtudes Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjast, külastusobjektide hoolduse käigus (joon. 5, tegevus 4.3.1).

4.3.8 Keeldudest teavitavate infotahvlite uuendamine

Tegevus on vajalik pt 3-s seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks.

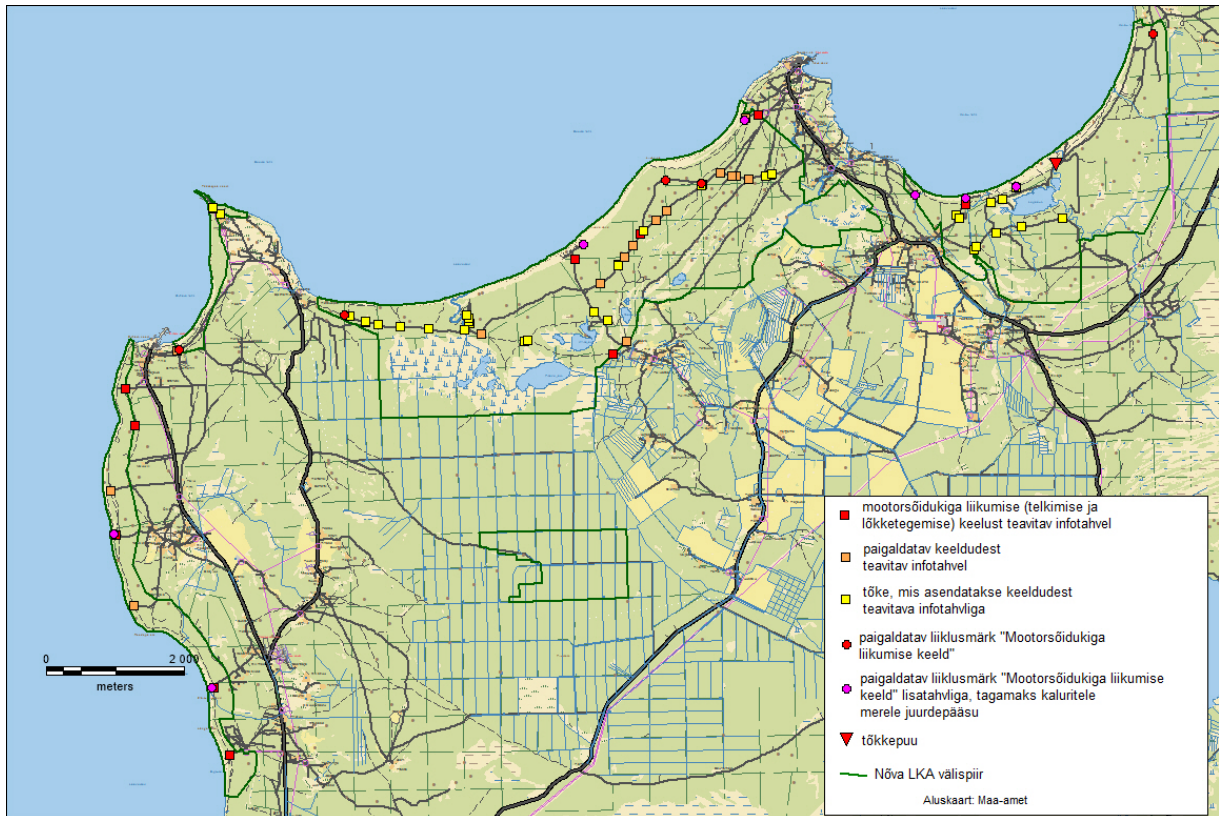
Vajalik on Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjast tulenevalt uuendada (maastikukaitseala kirjadega) lõkketegemist, telkimist ja mootorsõidukiga liiklemise keelust teavitavad infotahvlid ning lisaks paigaldada täiendavad infotahvlid (joon. 12).

Vajalik on

- asendada olemasolevad maastikukaitseala kirjaga tahvlid uutega või korrigeerida kaitseala nimi kleebise abil;
- paigaldada täiendavad keeldudest teavitavad tahvlid radade ja sihtide otstesse, kus need on vajalikud ent puuduvad;
- jooksvalt varempaigaldatud tõkete amortiseerumisel tuleb need asendada keeldudest teavitavate infotahvlitega või mootorsõiduki liiklemist keelava märgiga.

Keeldudest teavitavate tahvlite paigaldamisel on oluline paindlikkus ning vajadusest lähtuvalt tuleb neid kas lisada või eemaldada loodusest. Kui praktika näitab, et kaitseala piirile paigaldatavatel suurtel üldinfoga tahvritel olev teave on piisav, ei ole täiendavate piktogrammidega tahvlite paigaldamine vajalik ning amortiseerunud tahvleid ei uuendata, vaid eemaldatakse.

Keeldudest teavitavate infotahvlite uuendamine ja täiendavate paigaldamine on kavandatud 2018.–2019. a, II prioriteet. Korraldaja RMK.

Joonis 12. Keeldudest teavitavad infotahvlid ja mootorsõidukiga liikumist reguleerivad liiklusmärgid ning tõkkepuu.

4.3.9 Mootorsõidukitega liikumist suunavate märkide paigaldamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks ja külastajate suunamiseks.

Vajalik on paigaldada (joon. 12):

- liiklusmärgid „Mootorsõiduki sõidu keeld” lisatahvliga „välja arvatud hooldus- ja päästetöödeks”;
- liiklusmärgid „Mootorsõiduki sõidu keeld” lisatahvliga „välja arvatud hooldus ja päästetöödeks ning kaluritele võrgu- ja mörrapüügi vahendite vee äärde viimiseks“, et tähistada ligipääsud randa, mida võivad kasutada kalurid;
- liiklusmärk „Peatumise keeld” Livva-Ranna tee algusesse, et keelata parkimine Liivanõmme tee ristist Peraküla telkimisalani.

Tegevus on kavandatud 2019. a; vastavalt vajadusele probleemide ilmnemisel tuleb paigaldada täiendavad liiklusmärgid (nt varempaigaldatud tõkete asendamisel jms). II prioriteet, korraldaja RMK, huvilised.

4.3.10 Parkimisalade laiendamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks, külastuse korraldamiseks ja puhkajate suunamiseks.

Selleks, et tagada kaitseala külastamisel autode parkimine nii, et loodusväärtuste kahjustumine oleks võimalikult minimaalne, on vajalikud järgmised tegevused (joon. 4, 9, 10):

- Lepajõe parkimistasku laiendamine kuni 40 koha võrra. Laiendamine toimub olemasolevast parkimistaskust lääne suunas;
- Uuejõe parkla laiendamine kuni 15 koha võrra.

Edaspidi võib osutada vajalikuks:

- Livva-Ranna tee ja Liivanõmme tee ristumiskoha, Uuejõe paremkalda parkimistasku ja Lepaaugu tee äärse parkimistasku laiendamine.
- Roosta ranna suure parkla laiendamine ühe parkimisrea võrra nii, et keskele moodustub kaks parkimisrida. Parklat laiendada lääne suunas.

Tegevuse kavandatud aeg 2020. ja 2021. a, III prioriteet. Korraldaja RMK, huvilised.

4.3.11 Kruusateede laiendamine

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks ja külastuse korraldamiseks.

Kaitsealal ohutu liiklemise tagamiseks on vajalik olemasolevate kruusateede laiendamine. Vajalik on (joon. 9, 10):

- Peraküla telkimisalale viivat Livva-ranna teed laiendada Liivanõmme teest telkimisalani. Laiendatava lõigu pikkus on ligi 570 m. Teed laiendada kogu pikkuses nii, et tagatud oleks kahe sõiduki teineteisest möödumine; võimalusel mitte eemaldada suuri puid, pigem eemaldada noori mände;
- Lepaaugu lõkkekohta viivat Lepaaugu teed laiendada kaitseala piirist kuni Lepajõe parkimistaskuni. Laiendatava lõigu pikkus on kokku 1,7 km. Teed laiendada mitte kogu lõigu pikkuses, pigem rajada nn taskuid. Taskud peavad olema selliste vahedega, et kahel ühel lõigul oleval ja teineteist nägeval sõidukil oleks võimalik teineteisest mööduda. Taskute laiused peavad olema sellised, mis tagavad kahe sõiduki ohutu möödumise. Lisaks taskutele on vajalik kurvidest puude eemaldamine, et suurendada nähtavust. Kurvilisematel lõikudel laiendada teed tervikuna mitte taskute rajamisega. Tee laiendamisel jälgida, et eemaldatakse nii vähe puid kui võimalik ning pigem noori mände.

Tegevuse kavandatud aeg 2023.–2024. a, III prioriteet. Korraldaja RMK, huvilised.

4.3.12 Peraküla munakivitee taastamine Allikajärve poolsaare tipuni

Tegevus on vajalik väärtusele **Tõrge! Ei leia viiteallikat.**2 seatud eesmärkide täitmiseks ja külastuse korraldamiseks. Tee renoveerimine on vajalik nii kaitseala väärtuse hoidmiseks kui ka igapäevaseks liiklemiseks.

Säilinud munakivitee pikkus kaitseala piires on Peraküla ranna teelõik 540 m ja teest Allikajärveni 250 m; kokku 790 m. Selle lõigu taastamine on oluline liikluskorraldusest lähtuvalt (I etapp). Taastamist vajab pinnase alla mattunud teelõik Allikajärve poolsaareni pikkusega 460 m. Nimetatud lõigu taastamine on eelkõige kultuurilise väärtusega (II etapp). Esmalt koostatakse Peraküla raadiojaama munakivitee rekonstrueerimisprojekt ning seejärel teostatakse rekonstrueerimistööd, mille käigus mattunud teelõik puhastatakse pinnasest. Joon. 9.

Projekti koostamine on kavandatud 2023. a ning tee rekonstrueerimine 2024. a; III prioriteet. Korraldaja RMK koostöös kohaliku omavalitsusega.

4.3.13 Piirivalverajatiste korrastamine

Tegevus on vajalik väärtusele **Tõrge! Ei leia viiteallikat.**2.2 seatud eesmärkide täitmiseks ja loodushariduse edendamiseks.

Vajalik on tellida hinnang piirivalverajatiste seisukorra ja kasutuskõlblikkuse kohta ning selle alusel otsustada taastamise või konserveerimise mõttekus, edasise kasutamise võimalus ja/või lammutamise vajadus.

Hinnang on kavandatud tellida 2019. a ja vajadusel lammutamine 2020. a. Võimalik rajatise konserveerimine/taastamine on kavandatud 2023. a. Tegevus on III prioriteet; korraldaja RMK koostöös kohaliku omavalitsusega.

4.3.14 Looduskaitseala välis- ja vööndite piiri tähistamine

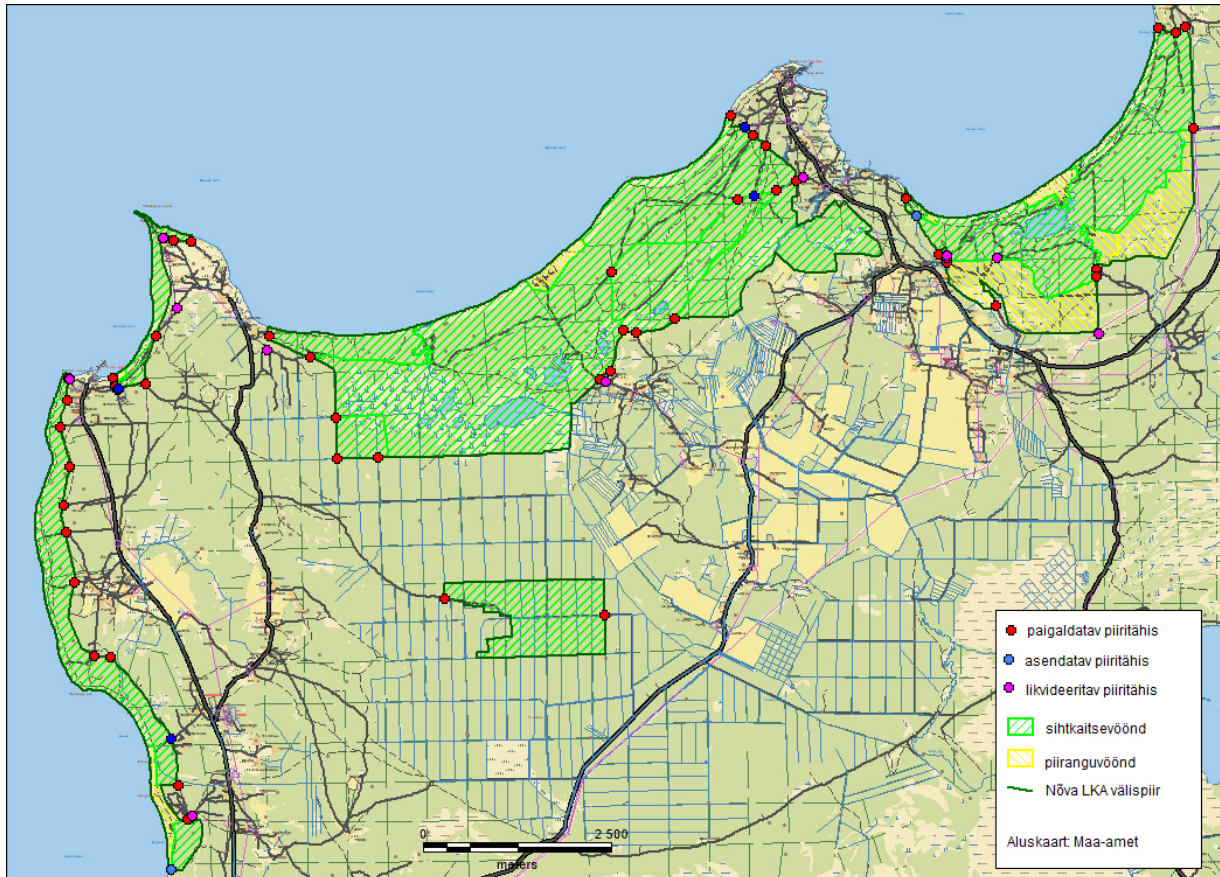
Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärkide täitmiseks.

Inimeste teavitamiseks on vajalik paigaldada piiritähised tavapäraste liikumisteede äärde. Olemasolevad maastikukaitseala tähised likvideeritakse, asendatakse looduskaitseala tähistega, vajalik on paigaldada tähised kaitstava ala laienduste piirile ning liikumispiiranguga alade piirile. Kokku on vajalik likvideerida 11 piiritähist, paigaldada 55 Nõva looduskaitseala piiritähist, millest neli on asendatavad (joon. 13).

Mustjärve sihtkaitsevööndi piiritähistele tuleb lisada liikumispiirangu aeg 1.veebruar – 31. juuli ning Pikane sihtkaitsevööndi piiritähistele liikumispiirangu aeg 15. veebruar – 31. juuli.

Tegevus on kavandatud 2018. a, II prioriteet. Korraldaja RMK.

Piiritähiste hooldamine on jooksev tegevus ja vajadusel rikunud või amortiseerunud tähised uuendatakse.

Joonis 13. Kaitseala välis- ja vööndite piiritähised.

4.4 KAVAD, EESKIRJAD

4.4.1 Kaitsekorralduskava täitmise vahehindamine ja uue perioodi kaitsekorralduskava koostamine

Kaitsekorralduskava täitmise vahehindamist tuleb teha kaitsekorraldusliku perioodi keskel 2022. a. Vahehindamise väljundiks on kavandatud tegevuste täitmise hinnang, väärtuste ja kaitse-eesmärkide täpsustus vastavalt tehtud seirele ja inventuuridele ning vajadusel ka kaitsekorralduslikult oluliste tegevuste täpsem kirjeldus ja tegevuskava täiendamine. Tegevus on I prioriteet, korraldaja KeA.

Järgmiseks kaitsekorraldusperioodiks (2028–2037) koostatakse kaitsekorralduskava 2027. aastal. Kava koostamisel analüüsitakse möödunud perioodil tehtud tegevuste mõju kaitse-eesmärkidele ja teiste oluliste liikide säilimisele, hinnatakse kaitsekorraldusperioodi tulemuslikkust (Tabel 14). Kaitsekorralduskavas sõnastatakse eesmärgid väärtuste jätkuvaks hoidmiseks ning kavandatakse konkreetsed tegevused.

Tegevus on I prioriteet, korraldaja KeA.

4.5 KAITSEALA TUTVUSTAMINE JA KESKKONNAHARIDUS

4.5.1 Nõva looduskaitsealal asuvate maastike kujunemist tutvustav interaktiivne töövahend

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärgi täitmiseks, loodushariduse edendamiseks.

Nõva looduskaitsealal asuvad maastikud on kujunenud looduslike protsesside tulemusena, mille tutvustamine läbi interaktiivse töövahendi on huvitav ning hariv nii õpilastele kui ka teistele loodushuvilistele. Taolise vahendiga antaks piltlik ülevaade rannaprotsessidest, luidete kujunemisest, maakerkest jms.

Tegevus on kavandatud 2019. a, III prioriteet. Korraldaja RMK koostöös Keskkonnaametiga.

4.5.2 Õlireostuse kogumise teemaline teabepäev

Tegevus on vajalik pt-s 3 seatud eesmärgi täitmiseks, keskkonnahariduse edendamiseks.

Selleks, et olla valmis õlireostuse korral tegutsemiseks ning reostuse kogumiseks on vajalik pädevate vabatahtlike olemasolu kohalike elanike seas. Selleks viiakse koostöös Päästeametiga kohalikele elanikele läbi õlireostuse likvideerimise teabepäev kohalikele elanikele.

Tegevus on kavandatud 2019. a, III prioriteet. Korraldaja KeA.

4.5.3 Nõva looduskaitseala kaart-voldik

Tegevus on vajalik peatükis 3 seatud eesmärgi täitmiseks, loodushariduse edendamiseks ja külastajate suunamiseks.

Kaitseala tutvustav voldik on vaja uuendada (koostada tekst ja kujundada). Esialgne versioon oleks kättesaadav internetist pdf-failina ja trükkida võib voldikut rahaliste võimaluste tekkimisel hiljem. Voldik koostatakse eesti, inglise ja vene keeles.

Voldiku koostamine on kavandatud 2019. a, II prioriteet. Korraldaja KeA.

4.6 MUU

4.6.1 Jõesuudmete avamine suurema püsiva üleujutusohu tekkimisel päästetööna

Jõesuudmete avamine päästetööna osutub vajalikuks selliste olukordade puhul, kui vee liikumine on takistatud ning see ohustab kaitseala väärtusi. Tegevuse täpset aega pole võimalik määrata. Tegevus on II prioriteet. Korraldaja RMK.

4.7 EELARVE

Eelarve tabelis (Tabel 13) on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu; see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus, kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 13. Nõva looduskaitseala kaitsekorralduskava eelarve ja ajakava

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prio-ri-teet	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
Tõrge! Ei leia viitealikat.	Linnustiku inventuur	Inventuur	KAUR, EOÜ	II					30						30
4.1.2	Nahkhiirte inventuur	Inventuur	KeA	II		15	15	15							45
4.1.3	Vingerja ja jõesilmu inventuur	Inventuur	KeA	II		15									15
4.1.4	Apteegikaani (kirjukaani) inventuur	Inventuur	KeA	II		10									10
4.1.55	Kaitsealuste taimeliikide inventuur	Inventuur	KeA	II					20						20
4.1.6	Sammalde ja samblike inventuur	Inventuur	KeA, huvilised	III				15							15
4.1.7	Valitud elupaigatüüpide inventuur	Tulemus-seire	KeA	II					20						X
Tõrge! Ei leia viitealikat.	Apteegikaani seire	Riiklik seire	KAUR	I											X

4.2.4	Peraküla metsade loodusliku struktuuri taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	II	30	30	30					30	30	30		180
4.2.5	Viiandilaane metsade veerežiimi taastamine	Koosluse taastamistöö	RMK	II		20	60									80
4.2.6	Elupaigatüübi rusked lited kukemarjaga (2140*) hooldamine	Koosluse hooldustöö	RMK	II		40						40				80
4.2.7	Kalade kudetingimuste parandamine Veski jõel	Liigi elupaiga taastamistöö	KeA	II	80											80
Taristu																
4.3.1	Olemasoleva külastustaristu hooldus ja remont	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade hooldamine	RMK	II	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	X
4.3.2	Roosta õpperaja väljaehitamine	Radade, külastuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	RMK, huvilised	III		5	15									20

4.3.3	Uuejõe õpperaja rajamine	Radade, külustuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	RMK	III							10	25			35
4.3.4	Soo arengut tutvustava õpperaja rajamine	Radade, külustuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	RMK	III							10	25			35
4.3.5	Kalastamistasku tega Allikajärve invamatkaraja rajamine	Radade, külustuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	RMK	III							10	25			35
Tõrge! Ei leia viitealli kat.6	Põõsaspea neemele kivipargi rajamine	Radade, külustuskeskuste ja puhkekohtade rajamine	RMK, huvilised	III			15								15
4.3.7	Kaitseala tutvustavate infotahvlite uuendamine	Infotahvlite hooldamine	RMK	II	40										40
Tõrge! Ei leia viitealli kat.8	Keeldudest teavitavate infotahvite uuendamine	Külustuskoormuse reguleerimine	RMK	II	10	5									15
4.3.4	Mootorsõidukitega liikumist suunavate märkide paigaldamine	Külustuskoormuse reguleerimine	RMK	II		30									30

4.3.5	Parkimisalade laiendamine	Muu taristu rajamine	RMK	III			50	50							100
4.3.11	Kruusateede laiendamine	Muu taristu hooldamine	RMK	III						50	50				100
4.3.12	Peraküla munakivitee taastamine Allikajärve poolsaare tipuni	Kultuuriväärtuste taastamine/konserveerimine	RMK, huvilised	III						40	40				80
4.3.13	Piirivalverajatis-te korrastamine	Kultuuriväärtuste taastamine/konserveerimine	RMK, huvilised	II		10	10			30					50
Tõrge! Ei leia viitealli kat.14	Looduskaitseala välis- ja vööndite piiri tähistamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	50										50
Kavad, eeskirjad															
4.4.1	Kaitsekorralduskava täitmise vahehindamine ja uue perioodi kaitsekorralduskava koostamine	Tegevuskava	KeA	I										X	X
Kaitseala tutvustamine ja keskkonnaharidus															

4.5.1	Nõva looduskaitsealal asuvate maastike kujunemist tutvustav interaktiivne töövahend	Salvestised ja interaktiivne tutvustamine	RMK, KeA	III	20										20
4.5.2	Õlireostuse kogumise teemaline teabepäev	Teabepäevade korraldamine	KeA	III	x										X
4.5.3	Nõva looduskaitseala kaart-voldik	Trükiste väljandmine ja info-tahvlite koostamine	KeA	II	10										10
Muu															
4.6.1	Jõesuudmete avamine suurema püsiva üleujutuse ohu tekkimisel päästetööna	Muu	RMK	II											X

5 KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine tuleb kaitsekorraldusperioodi jooksul läbi viia kahes etapis. Tulemuslikkuse vahehindamisel (kaitsekorraldusperioodi keskel 2022. a) hinnatakse esimese perioodi kavandatud tööde tulemuslikkust. Vahehindamise järel tuleb vajadusel kaitsekorralduskava täiendada. Tulemuslikkuse lõpphindamine toimub kaitsekorraldusperioodi lõpus 2027. a. Hindamise kriteeriumid on toodud tabelis 14.

Tabel 14. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1.1	Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)	elupaiga seisund pesitsevate paaride arv	elupaik kassikakule sobiv haudepaaride arv 1	kassikaku elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar	Riiklik seire, eksperthinnang
2.1.1.2	Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	elupaiga seisund pesitsevate paaride arv	sobiv elupaik haudepaaride arv 1	must-toonekure elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar	Riiklik seire, eksperthinnang
2.1.1.3	Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	elupaiga seisund pesitsevate paaride arv	sobiv elupaik haudepaaride arv 1	merikotka elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar	Riiklik seire, eksperthinnang
2.1.1.44	Metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	elupaiga seisund mängus olevate kukkede arv	sobiv elupaik mängus olevate kukkede arv 3	metsise elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks mängus on vähemalt 3 kukke	Riiklik seire, eksperthinnang
2.1.1.55	Karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>)	elupaiga	sobiv elupaik	karvasjalg-kaku elupaikade seisund	Linnustiku inventuur, eksperthinnang

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
		seisund pesitsevate paaride arv	haudepaaride arv 2	on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks pesitsusaegne arvukus vähemalt 2 haudepaari	
2.1.1.66	Laanerähn (<i>Picoides tridactylus</i>)	elupaiga seisund pesitsevate paaride arv	sobiv elupaik 25 ha paaride arv 2	laanerähni elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks esineb vähemalt kahe paarina	Riiklik seire, linnustiku inventuur, eksperthinnang
2.1.1.77	Nõmmekiur (<i>Anthus campestris</i>)	liigi olemasolu alal	kaasaegsed andmed liigi esinemise kohta puuduvad	nõmmekiur esineb alal.	Linnustiku inventuur
2.1.1.8	III kaitsekat linnuliigid: laanepüü, öösorr, nõmmelõoke, musträhn, väike-kärbsenäpp, värbkakk, herilaseviu, händkakk, sookurg, täpikhuik, raudkull, õõnetuvi, väike-kirjurähn, lõopistrik, hoburästas	liikide arvukus	vt tabel 5	III kaitsekategooria linnuliikide arvukused ei vähene (tabel 5) soo- ja metsaelupaikade seisund paraneb	Linnustiku inventuur, eksperthinnang
2.1.2.1	Põhja-nahkhiir (<i>Eptesicus nilssonii</i>), habelendlane (<i>Myotis mystacinus</i>) ja suurkõrv (<i>Plecotus auritus</i>)	liigi esinemine elupaikade säilimine	andmed arvukuse kohta puuduvad sobivate elupaikade olemasolu	liigid on alal esindatud elupaigad on säilinud	Inventuur, eksperthinnang
2.1.2.2	Saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	liigi esinemine	liik esineb alal, täpsemad arvukusandmed puuduvad	liik on kaitsealal esindatud	Riiklik seire, inventuur
2.1.3.1	Vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>)	liigi esinemine alal elupaikade olemasolu	alal on liigile sobivad elupaigad liik esineb alal	liik on alal esindatud elupaigad on säilinud	Inventuur, eksperthinnang
2.1.3.2	Jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>)	liigi esinemine alal	alal on liigile sobivad elupaigad	liik on alal esindatud elupaigad on säilinud	Inventuur, eksperthinnang

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
		elupaikade olemasolu	liik esineb alal		
2.1.4.1	Tiigikonn (<i>Rana lessonae</i>)	liigi esinemine alal elupaikade olemasolu	alal on liigile sobivad elupaigad liik esineb alal	liik on alal esindatud elupaigad on säilinud	Eksperthinnang
2.1.5.1	Apteegikaan ehk kirjukaan (<i>Hirudo medicinalis</i>)	liigi esinemine	esineb Toatse ja Väike-Toatse järves	liigi elupaigad Toatse ja Väike-Toatse järves on säilinud	Riiklik seire
0	Rand-ogaputk (<i>Eryngium maritimum</i>)	kasvukohtade pindala	teadaolevate kasvukohtade pindala 10 ha	vähemalt olemasolevad kasvukohad (10 ha) on säilinud ning liik on nendes esindatud	Inventuur
2.1.6.2	II kaitsekategooria sootaimed: Russowi sõrmkäpp, sale villpea, tume nokkhein	elupaikade pindala liigi esindatus	sooelupaikade esinemine alal liigid esinevad alal	liikide olemasolevad sooelupaigad on säilinud liigid on kaitsealal esindatud	Inventuur
2.1.6.3	III kaitsekategooria soo- ja soostuvate niitude taimed: lääne-mõökrohi, harilik porss, sooneiuvaip, kahkjaspunane sõrmkäpp	liikidele sobivate sooelupaikade pindala liikide esinemine alal	liikidele sobivad sooelupaigad 250 ha liigid on kaitsealal esindatud	liikidele sobivad sooelupaigad (250 ha) on säilinud liigid on kaitsealal esindatud	Inventuur
2.1.6.4	Veetaimed: väike vesiroos, valge vesiroos	teadaolevate elupaikade olemasolu liikide esinemine alal	väikese vesiroosi 3 ja valge vesiroosi 1 teadaolev elupaik liigid on esindatud	teadaolevad elupaigad (väikese vesiroosi 3 ja valge vesiroosi 1) on säilinud liigid on kaitsealal esindatud	Inventuur
2.1.6.5	Muud III kaitsekategooria taimeliigid: rand-seahernes, aas-karukell, roomav öövilge, lodukannike	teadaolevate elupaikade olemasolu liikide esinemine alal	liigid on kaitsealal esindatud	teadaolevad elupaigad on säilinud liigid on kaitsealal esindatud	Inventuur
2.1.7.1	Liiv-maakeel (<i>Thuemenidium</i>)	liigi levikuala	liigi levikuala kogupindala	liigi olemasolev elupaik on säilinud	Inventuur

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
	<i>atropurpureum</i>)		7,57 ha	ning selle pindala on vähemalt 7,6 ha • liik on kaitsealal esindatud	
0	Rannikulõukad (1150*)	• esinduslikkus	• 17 ha, puudub esinduslikkuse hinnang	• Lepaauk kui rannikulõugas (17 ha) on säilinud	Ekspert hinnang, inventuur
2.2.1.2	Esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640)	• pindala • esinduslikkus	• esmaseid rannavalle A-esinduslikkusega 1,25, B 3,85 ja C 0,1 ha • püsitaimestuga liivarandu A-esinduslikkusega 6,3, B 28,7 ja C 0,7 ha	• elupaigatüüpide pindala (46 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud • püsitaimestuga liivarandu (1640) vähemalt 41 ha (A 8 ja B 33 ha) • esmaseid rannavalle A esinduslikkusega vähemalt 5 ha	Ortofotod, paikvaatlused
2.2.2.1	Eelluited (2110), valged luited (2120)	• pindala • esinduslikkus	• eelluited B esinduslikkusega 4 ha • valgeid luited A-esinduslikkusega 12,7, B 37,5 ha	• elupaigatüüpide pindala (54 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud • vähemalt 13 ha A-esinduslikkusega ja 41 ha B	Ortofotod, paikvaatlused
0	Hallid luited (2130*)	• pindala • esinduslikkus	• elupaigatüübi kogupindala 31,8 ha • 6 ha esinduslikkus A, 25,8 ha B	• elupaigatüübi pindala (31 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud • vähemalt 6 ha on esinduslikkus vähemalt A, üldjäänud B	Ortofotod, paikvaatlused
2.2.2.33	Rusked luited kukemarjaga (2140*)	• pindala • esinduslikkus	• elupaigatüübi kogupindala 18,9 ha • esinduslikkus B	• elupaigatüübi pindala (19 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud • esinduslikkus vähemalt B	Paikvaatlus, ortofotod
2.2.2.44	Luidetevahelised niisked nõod (2190)	• pindala • esinduslikkus	• pindala 40 ha • esinduslikkus 13 ha A, 5 ha B ja 22 ha hindamata	• elupaigatüübi pindala (40 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud • vähemalt 13 ha on väga esinduslikud (A) ja 5 ha esinduslikud (B), ülejäänud 22 ha vähemalt C	Paikvaatlus, ortofotod
2.2.2.5	Liivikud (2330)	• pindala • esinduslikkus	• 11,2 ha • 0,7 ha A, 10,5 ha B	• elupaigatüübi pindala (11 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud • esinduslikkus 1 ha A, 10 ha vähemalt B	Paikvaatlus, ortofotod

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.2.2.6	Kuivad nõmmed (4030)	pindala esinduslikkus	4 ha C-esinduslikkusega	elupaigatüübi kuivad nõmmed (2330*) pindala on vähemalt 4 ha kogu ulatuses esinduslikud (B)	Ortofotod, paikvaatlus
0	Vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140)	pindala esinduslikkus	33,5 ha	33 ha looduskaitsealine väärtus A	Inventuur
2.2.3.2	Jõed ja ojad (3260)	pindala esinduslikkus	4,4 km	elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) on säilinud 2,6 ha-l (4,4 km) väga esinduslik (A) on vähemalt 1,5 ha ja 1,1 ha esinduslik (B)	Ortofotod, paikvaatlus
0	Niiskuselembesed kõrgrohustud (6430)	pindala esinduslikkus	0,5 ha D-esinduslikkusega	elupaigatüübi pindala 0,5 ha	Paikvaatlus
2.2.4.2	Siirde ja õõtsiksood (7140)	pindala esinduslikkus	18 ha neist 3,5 ha A-esinduslikkusega	elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksood (7140) pindala on vähemalt 18 ha vähemalt 3,5 ha on väga esinduslikud (A)	Ortofotod, paikvaatlus, inventuur
2.2.4.3	Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)	pindala esinduslikkus	33,8 ha neist 4,8 ha B-esinduslikkusega	elupaigatüübi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) pindala on vähemalt 34 ha vähemalt 16 ha on väga esinduslikud (A) ja 18 ha esinduslikud (B)	Ortofotod, paikvaatlus, inventuur
2.2.4.4	Liigirikad madalsood (7230)	pindala esinduslikkus	209,2 ha neist 3,1 ha B-esinduslikkusega, 8,1 ha C ja 0,2 ha D	liigirikaste madalsoode pindala ei ole vähenenud - 209 ha	Ortofotod, paikvaatlus, inventuur
2.2.5.1.1	Metsastunud luited (2180)	pindala esinduslikkus	239 ha A-esinduslikkusega 8,7 ha, B 125,2 ha, C 66,5 ha	elupaigatüübi metsastunud luited (2180) pindala on vähemalt 239 ha esinduslikkus on vähemalt 6 ha-l väga kõrge (A), 125 ha-l vähemalt kõrge (B) ja 108 ha arvestatav (C)	Ortofotod, paikvaatlus, metsateatiste menetlemine ja kontroll
2.2.5.1.2	Vanad loodusmetsad (9010*)	pindala esinduslikkus	408 ha A-esinduslikkusega 5,7 ha, B 25,1 ha, C 66,5 ha, ülejäänud D/p	elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) pindala on vähemalt 382 ha vähemalt 6 ha ulatuses väga	Ortofotod, paikvaatlus

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
				esinduslikud (A), 25 ha esinduslikud (B) ja 150 ha arvestatava esinduslikkusega (C)	
2.2.5.1.3	Vanad laialehised metsad (9020*)	pindala esinduslikkus	2,3 ha B-esinduslikkusega	vähemalt 2,3 ha B- esinduslikkusega	Ortofotod, paikvaatlus
2.2.5.1.4 4	Soostuvad- ja soolehtmetsad (9080)	pindala esinduslikkus	155,7 ha 0,6 ha A-esinduslikkusega, 67,4 ha B, 29,3 ha C	elupaigatüübi soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) pindala on vähemalt 143 ha vähemalt 66 ha ulatuses esinduslikud (B) ja 26 ha arvestatava esinduslikkusega (C)	Ortofotod, paikvaatlus
2.2.5.1.5	Lammi- ja lodumetsad (91E0*)	pindala esinduslikkus	0,1 ha D-esinduslikkus	elupaigatüübi lammi- ja lodumetsad (91E0*) pindala on vähemalt 0,1 ha esinduslikkus vähemalt arvestatav (C)	Ortofotod, paikvaatlus
2.2.5.2	Maastikuliselt väärtuslikud metsaosad	vanuseline mitmekesisus mägimänni kui võõrliigi levik	kohati skv metsade väike vanuseline mitmekesisus kohati väike rekreatsiooniline väärtus mägimänni kui võõrliigi levik Keibu luitestik	kaitseala metsamaastikku iseloomustab looduslik mitmekesisus, mets on säilitanud oma rekreatsioonilise väärtuse	Ortofotod, paikvaatlus, kavandatud tegevuste teostuse kontroll, seire
2.3.1	Rannikumaastik	seisund	looduslik	rannikumaastik ei ole otsese inimtegevuse tõttu muutunud	Paikvaatlused, eksperthinnang
2.3.2	Pärandkultuuriobjektid: Allikajärve (Tantsujärve) raadiojaam, Pikane metsavahikoht, munakiviteed, Uuejõe jõevahikoht ja ripsild piirivalverajatised	koondatud info eksponeeritus objektide olemasolu	munakiviteed on mattunud Uuejõe ripsild lagunenu Piirivalverajatised lagunenu, kasutuseta	info objektide kohta on koondatud objektid on korrastatud, eksponeeritud ja tähistatud Peraküla munakivitee rekonstrueeritud Alliksaare ps tipuni (1250 m) rannas asuvad piirivalve vaatluspostid on taastatud ja selle	Tegevuste fikseerimine, paikvaatlus

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
				kaudu eksponeeritakse nõukogudeaegset ajalugu • Uuejõe ripsild on taastatud	

6 KASUTATUD KIRJANDUS

- Arold, I.** 2005. Eesti Maastikud. Tartu ülikooli kirjastus. Tartu Ülikooli Geograafiainstituut
- Eltis, J.,** Leito, A., Leivits, A., Luigujõe, L., Mägi, E., Nellis, R., Nellis, R., Ots, M., Pehlak, H. 2013. Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2008–2012. *Hirundo* 26: 80–112
- Kaitsealade** külastuskoormuse hindamise juhend: seiremeetodite arendamine ja rakendamine. 2011. Eesti Maaülikool
- Kangur, M.** 2003. Kalanduslikud uuringud Läänemaa veekogudel 2001-2003. Lõpparuanne. TÜ EMI, Tallinn
- Kassikaku** (*Bubo bubo*) kaitse tegevuskava 2014-2018
- Kirjukaani** (*Hirudo medicinalis*) kaitse tegevuskava. Eelnõu
- Kukk, T.** 2004. Eesti taimede kukeaubits. Kirjastus Varrak, Tallinn
- Laanerähni** (*Picoides tridactylus*) kaitse tegevuskava. Eelnõu
- Laasimer, L.** 1965. Eesti NSV Taimkate. Valgus. Tallinn
- Lauringson, G.** 2011. Nõva ja Veskiõe sõõrsuuse ja kalastiku uuring. MTÜ Trulling, Tallinn
- Loodusmälestised 17.** Läänemaa. Noarootsi, Nõva, Osmussaar. 2008. Koost.: H. Kink. MTÜ Pakri Looduskeskus, TTÜ Geoloogia Instituut, Teaduste Akadeemia Kirjastus
- Merikotka** (*Haliaetus albicilla*) kaitse tegevuskava. 2013-2017
- Metsise** (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava 2015-2019
- Must-toonekure** (*Ciconia nigra*) kaitse tegevuskava 2009-2013
- Nahkhiirlaste** (*Vespertilionidae*) kaitse tegevuskava. Kinnitatud 2017
- Neljandik, T.** 2005. Pärändkultuur metsas. Nõva puhkeala. Riigimetsa Majandamise Keskus
- Nõva looduskaitseala** Viiandilaane sihtkaitsevööndi kraavide sulgemise vajaduse hinnang metsaelupaigatüüpide taastamiseks. 2017. Koost.: AS Maves
- Nõva maastikukaitseala** metsade taastamise kava. 2009. Koost.: Eestimaa Looduse Fond
- Nõva puhkeala** Peraküla ja Uuejõe teeninduspiirkonna puhkerajatiste projekt. Koost.: AS Eesti Projekt. Töö nr RE-324-01
- Paal, J.** 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Teine parandatud trükk. Keskkonnaministeerium. Auratrükk, Tallinn
- Palo, A. 2010. Loodusdirektiiv metsaelupaikade inventeerimise juhend. Tartu
- Pirrus, E.** 2009. Eestimaa suured kivid. Suurte rändrahnude lugu. TTÜ Geoloogia Instituut.
- Projekteerimistööd ja keskkonnamõjude hindamine** kalade koelmutingimuste parandamiseks Loode-Eesti jõgedes. Kalade koelmutingimuste parandamine Veskiões. Keskkonnamõju eelhindang. 2015. Koost AS MAVES
- Selart, T.** 2006. Nõva Puhkeala kasutuskorralduskava. Riigimetsa Majandamise Keskus. Puhkemajanduse osakond
- Soode looduskaitseline inventeerimine.** 2013. Koost.: J. Paal, E. Leibak, Projekti "Eesti soode inventeerimise lõpuleviimine tagamaks nende bioloogilise mitmekesisuse

säilimist” (Estonian mires inventory completion for maintaining biodiversity) aruanne.
Tartu

Treufeldt, R. 2009. VASAR: Peeter Suure merekindlusest sõja ja rahu ajal. Sirp.
15.05.2009

LISA 1. NÕVA LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRI

Vabariigi Valitsuse määrus

Nõva looduskaitseala kaitse-eeskiri¹

Vastu võetud 26.10.2017 nr 152

Määrus kehtestatakse looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk ÜLDSÄTTED

§ 1. Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärk

(1) Nõva looduskaitseala² (edaspidi *kaitseala*) eesmärk on kaitsta, taastada ja säilitada:

1) Loode-Eestile omast ranniku- ja luitemaastikku, looduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike;

2) elupaigatüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need on rannikulõukad (1150*)³, esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640), eellited (2110), hallid lited (2130*), rusked lited kukemarjaga (2140*), metsastunud lited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), liivikud (2330), vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), kuivad nõmmed (4030), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), siirde- ja õõtsiksood (7140), lubjarikkad madalood lääne-mõõkrohuga (7210*), liigirikkad madalood (7230), vanad loodumetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning lammi-lodumetsad (91E0*);

3) nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ II lisas nimetatud liikide elupaiku. Need liigid on jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), vingerjas (*Misgurnus fossilis*) ja saarmas (*Lutra lutra*);

4) rändlinnuliike ning kaitsealuseid liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas, ja nende elupaiku. Need on karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), nõmmekiur (*Anthus campestris*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), kassikakk (*Bubo bubo*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), sookurg (*Grus grus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), täpikhuik (*Porzana porzana*), händkakk (*Strix uralensis*) ja metsis (*Tetrao urogallus*);

5) nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ IV ja V lisas nimetatud liike ja nende elupaiku. Need liigid on põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), habelendlane (*Myotis mystacinus*), suurkõrv (*Plecotus auritus*), tiigikonn (*Rana lessonae*) ja apteegikaan (*Hirudo medicinalis*);

6) kaitsealuseid taimeliike ja nende kasvukohti. Need liigid on lääne-mõõkrohi (*Cladium mariscus*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), rand-ogaputk (*Eryngium maritimum*), sale villpea (*Eriophorum gracile*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), rand-seahernes (*Lathyrus japonicus*), harilik porss (*Myrica gale*), valge vesiroos (*Nymphaea alba*), väike vesiroos (*Nymphaea candida*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*), tume nokkhein (*Rhynchospora fusca*) ja lodukannike (*Viola uliginosa*);

7) kaitsealust seeneliiki liiv-maakeelt (*Geoglossum arenarium*) ja tema kasvukohti;

8) kaitsealuseid linnuliike ja nende elupaiku. Need liigid on raudkull (*Accipiter nisus*), õõnetuvi (*Columba oenas*), väike-kirjurähn (*Dendrocopus minor*), lõopistrik (*Falco subbuteo*) ja hoburästas (*Turdus viscivorus*).

(2) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheksaks sihtkaitsevööndiks ja seitsmeks piiranguvööndiks.

(3) Kaitsealal kehtivad looduskaitseaduses sätestatud piirangud käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 2. Kaitseala asukoht

(1) Kaitseala asub Harju maakonnas Lääne-Harju vallas Keibu külas, Lääne maakonnas Lääne-Nigula vallas Dirhami külas / Derhamnis, Elbiku külas / Ölbäckis, Rooslepa külas / Roslepis, Spithami külas / Spithamnis, Tuksi külas / Bergsbys, Perakülas, Rannakülas, Nõva ja Vaisi külas.

(2) Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

§ 4. Kaitse alla võtmise ja piirangute põhjendused

Määruse seletuskirjas⁵ on esitatud põhjendused:

- 1) kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele;
- 2) loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta;
- 3) kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta;
- 4) kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiride kulgemise kohta;
- 5) kaitsekorra kohta.

2. peatükk

KAITSEKORRA ÜLDPÕHIMÕTTED

§ 5. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud § 11 punktis 3 sätestatud ajal sihtkaitsevööndis.

(2) Telkimine ja lõkke tegemine kaitsealal on lubatud õuemaal ning kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud.

(3) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel ning jalgrattaga sõitmine ka radadel. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, Põõsaspea sihtkaitsevööndis liinirajatiste hooldustöödel ja kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ning riigikaitsealasel eesmärgil Liivase piiranguvööndis.

(4) Kaitseala veealal on lubatud sõitmine mootorita ujuvvahendiga, välja arvatud vesijalgrattaga.

(5) Kaitsealal on lubatud jahipidamine ja kalapüük.

§ 6. Keelatud tegevus

(1) Kaitseala veealal on keelatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid;
- 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 4) lubada ehitada ehitusteatisel kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda;
- 5) anda projekteerimistingimusi;
- 6) anda ehitusluba;
- 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatisi;
- 8) jahiulukeid lisaõõta.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

(1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

(2) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmise korral tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.

3. peatükk SIHTKAITSEVÖÖND

§ 8. Sihtkaitsevööndi määratlus

(1) Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste ja maastikuilme säilitamiseks.

(2) Kaitsealal on kaheksa sihtkaitsevööndit:

- 1) Keibu sihtkaitsevöönd;
- 2) Mustjärve sihtkaitsevöönd;
- 3) Peraküla sihtkaitsevöönd;
- 4) Pikane sihtkaitsevöönd;
- 5) Põõsaspea sihtkaitsevöönd;
- 6) Rooslepa sihtkaitsevöönd;
- 7) Uuejõe sihtkaitsevöönd;
- 8) Viiandilaane sihtkaitsevöönd.

§ 9. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

(1) Keibu, Põõsaspea, Rooslepa ja Uuejõe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ökosüsteemide arengu tagamine loodusliku protsessina ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

(2) Mustjärve, Peraküla, Pikane ja Viiandilaane sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on koosluste looduslikkuse taastamine ja looduslikule arengule jätmine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

§ 10. Lubatud tegevus

(1) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:

- 1) olemasolevate ehitiste hooldustööd;
- 2) ehitise püstitamine kaitseala tarbeks, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt võib ehitisi püstitada ka ehituskeeluvööndis, ning tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks;
- 3) Mustjärve, Peraküla ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis kaitsealuste liikide soodsate elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus;
- 4) Mustjärve, Peraküla ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile, kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja, -liigi ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu raiejärgse koosseisu ja täiuse osas;
- 5) Peraküla, Pikane ja Viiandilaane sihtkaitsevööndis loodusliku veerežiimi taastamine;
- 6) pilliroo ja adru varumine.

(2) Kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud selleks ettevalmistatud ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistatud kohas. Ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 30 osalejaga selleks ettevalmistatud ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistatud kohas on rahvaürituse korraldamine lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul.

§ 11. Keelatud tegevus

Sihtkaitsevööndis on keelatud, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega:

- 1) majandustegevus;
- 2) loodusvarade kasutamine;
- 3) inimeste viibimine Mustjärve sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 31. juulini ning Pikane sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

§ 12. Vajalik tegevus

Peraküla sihtkaitsevööndis on soolupaikades vajalik lokaalse mõjuga kraavide sulgemine.

4. peatükk PIIRANGUVÖÖND

§ 13. Piiranguvööndi määratlus

(1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.

(2) Kaitsealal on seitse piiranguvööndit:

- 1) Dirhami piiranguvöönd;
- 2) Keibu piiranguvöönd;
- 3) Lepaaugu piiranguvöönd;
- 4) Lepajõe piiranguvöönd;
- 5) Liivanõmme piiranguvöönd;
- 6) Liivase piiranguvöönd;
- 7) Roosta piiranguvöönd.

§ 14. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

(1) Dirhami, Lepaaugu, Liivase ja Roosta piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide kaitse.

(2) Keibu, Lepajõe ja Liivanõmme piiranguvööndi kaitse-eesmärk on elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine, kaitsealuste liikide kaitse ning metsa- ja soolupaigatüüpide soodsa seisundi tagamine.

§ 15. Lubatud tegevus

(1) Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades käesoleva määrusega sätestatud erisustega, kusjuures metsa majandamisel tuleb säilitada või taastada koosluse looduslik tasakaal ning liikide ja vanuse mitmekesisus.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud:

1) ehitise, kaasa arvatud ajutise ehitise püstitamine avalikuks kasutuseks, kusjuures kaitse-eesmärgist lähtuvalt võib ehitisi püstitada ka ehituskeeluvööndis, ning Lepajõe piiranguvööndis ka ehitise püstitamine kinnistu tarbeks;

2) rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas;

3) turberaie langi pindalaga kuni viis hektarit, kusjuures elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb säilikpuudena jätta raielangile alles puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 10 tihumeetrit hektari kohta esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast;

4) lageraie kuusikutes ja hall-lepikutes langi pindalaga kuni üks hektar, kusjuures elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb säilikpuudena jätta raielangile alles puid tüvepuidu kogumahuga vähemalt 10 tihumeetrit hektari kohta esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast.

(3) Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab.

§ 16. Keelatud tegevus

Piiranguvööndis on keelatud:

- 1) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 2) veekogude veetaseme ja ranna- või kaldajoone muutmine;
- 3) maavara kaevandamine;
- 4) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud õuemaal;
- 5) puhtpuistuste kujundamine ja energiapuistute rajamine.

5. peatükk LÕPPSÄTTED

§ 17. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

§ 18. Määruse muutmine

Vabariigi Valitsuse 28. veebruari 2006. a määruses nr 59 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne maakonnas” tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõike 1 punkt 8 sõnastatakse järgmiselt:
„8) Nõva-Osmussaare hoiuala, mille kaitse eesmärk on nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüüpide veealuste liivamadalate (1110), liivaste ja mudaste pagurandade (1140), laiade madalate lahtede (1160), karide (1170), väikesaarte ning laidude (1620), rannaniitude (1630*), püsirohttaimestuga liivarandade (1640), kadastike (5130), lubjarikkal mullal kuivade niitude (6210) ning alvarite (6280*) kaitse ning II lisas nimetatud liikide ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ I lisas nimetatud liikide ning I lisas nimetamata rändlinnuliikide elupaikade kaitse. Liigid, kelle elupaika kaitstakse, on merivart (*Aythya marila*), aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), sõtkas (*Bucephala clangula*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), hahk (*Somateria mollissima*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), mustlagle (*Branta bernicla*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*), vööt-põösalind (*Sylvia nisoria*), kõre (*Bufo*

calamita), hallhüljes (*Halichoerus grypus*), nõmmnelk (*Dianthus arenarius* ssp. *arenarius*) ja soohiilakas (*Liparis loeselii*);²

2) kolmas normitehniline märkus sõnastatakse järgmiselt:

„³ Hoiualade piirid on kantud määruse lisas esitatud kaardile, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kaartidega saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris (register.keskkonnainfo.ee) ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).”;

3) määruse lisas esitatud Nõva-Osmussaare hoiuala kaardid „Nõva-Osmussaare” ja Nõva-Osmussaare 2” asendatakse käesoleva määruse lisas 2 esitatud kaartidega (lisatud).

§ 19. Määruse kehtetuks tunnistamine

Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2005. a määrus nr 77 „Nõva maastikukaitseala kaitse-eeskiri” tunnistatakse kehtetuks.

§ 20. Menetluse läbiviimine

Määruse menetlus viidi läbi keskkonnaministri 1. veebruari 2011. a käskkirjaga nr 174 algatatud haldusmenetluses, mille ülevaade koos ärakuulamise tulemustega on esitatud käesoleva määruse seletuskirjas.

§ 21. Vaidlustamine

Määrust on võimalik vaidlustada, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist.

¹ EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

² Kaitseala on moodustatud Haapsalu Rajooni RSN Täitevkomitee 21. augusti 1985. a otsusega nr 216 „Nõva taimestiku ajutise kaitseala loomine” moodustatud Nõva taimestikukaitseala ning Vabariigi Valitsuse 17. juuni 1997. a määrusega nr 120 „Nõva maastikukaitseala kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine” moodustatud ja Vabariigi Valitsuse 11. aprilli 2005. a määrusega nr 77 „Nõva maastikukaitseala kaitse-eeskiri” muudetud Nõva maastikukaitseala baasil. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktist 35 hõlmab kaitseala osaliselt Nõva-Osmussaare linnuala ja lisa 1 punkti 2 alapunktist 260 osaliselt Nõva-Osmussaare loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju linnuala ja loodusala kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

³ Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

⁴ Kaitseala välis- ja võõndite piirid on kantud määruse lisas esitatud kaardile, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid. Kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris (register.keskkonnainfo.ee) ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

⁵ Seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi veebilehel www.envir.ee.

LISA 2. EUROOPA KOMISJONILE ESITATAV NATURA 2000 VÖRGUSTIKU ALADE NIMEKIRI

Vastu võetud 05.08.2004 nr 615

RTL 2004, 111, 1758

jõustumine 05.08.2004

NATURA 2000 VÖRGUSTIKU ALADE – LINNUALADE JA LOODUSALADE NIMEKIRI

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) I lisas nimetatud linnuliikide ja I lisast puudevate rändlinnuliikide elupaikade kaitseks asutatud linnualade nimekiri.

35) Nõva-Osmussaare linnuala (EE0040201) Lääne ja Harju maakonnas: liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on nõmmekiur (*Anthus campestris*), merivart (*Aythya marila*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), mustlagle (*Branta bernicla*), kassikakk (*Bubo bubo*), sõtkas (*Bucephala clangula*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), aul (*Clangula hyemalis*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*) ja hahk (*Somateria mollissima*);

2. Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) I ja II lisas nimetatud elupaigatüüpide või liikide kaitseks asutatud loodusalade nimekiri.

260) Nõva-Osmussaare loodusala (EE0040201) Lääne ja Harju maakonnas: I lisas nimetatud kaitstavad elupaigatüübid on veealused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), karid (1170), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), merele avatud pankrannad (1230), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (liikuvad rannikuluited – 2120), hallid luited (kinnistunud rannikuluited – *2130), rusked luited kukemarjaga (*2140), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), kadastikud (5130), kuivad niidud lubjarikkal mullal (*olulised orhideede kasvualad – 6210), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (*6270), lood (alvarid – *6280), sinihelmikakooslused (6410), niiskuslembesed kõrgrohustud (6430), siirde- ja õõtsiksood (7140), lubjarikkad madalsood lääne-mõökrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodsmetsad (*9010), vanad laialehised metsad (*9020), soostuvad ja soolehtmetsad (*9080), siirdesoo- ja rabametsad (*91D0) ning lammi-lodumetsad (*91E0); II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse, on saarmas (*Lutra lutra*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*) ja nõmmnelk (*Dianthus arenarius subsp. Arenarius*);

LISA 3. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Nõva looduskaitseala kaitse-eesmärgid, neid mõjutavad tegurid, meetmed ja oodatavad tulemused

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
ELUSTIK					
2.1.1.1	Kassikakk (<i>Bubo bubo</i>)	Kassikaku elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega (1 paar)	Pesitsusaegne häirimine	Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaegadest	Kassikaku elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar
			Pesapaikade nappus	Säilitada tuleb järskudel nõlvadel ning linnurikaste merelahtede ääres kasvavaid vanu männikuid	
				Seire käigus hinnata kassikaku elupaigas Mustjärve sihtkaitsevööndis alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamise vajadust ja sellest lähtuvalt kavandada töid.	
			Saagialade kvaliteedi langus	Tagada kassikaku peamiste toiduobjektide jaoks sobilikud elutingimused	
Piirata kassikakule toidukonkurentsi pakkuvate väikekiskjate (nt mink, kährik, rebane) arvukust					
Pesade rüüstamine röövlomade poolt	Piirata väikekiskjate ja metssigade arvukust kaitsealal				
		Kaitsealale ei tohi rajada metssigade			

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
				söödaplats	
			Õlireostus	Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele	
2.1.1.2	Must-toonekurg (<i>Ciconia nigra</i>)	Must-toonekure elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt ühe paariga	Pesitsusaegne häirimine	Orienteerumisürituste korraldajate teavitamine tundlikest piirkondadest ja aastaegadest	Must-toonekure elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar
				Toitumispaikadel toimuvat häirimist saab vähendada inimasustusest eemal asuvate sobivate toitumiskohtade hooldamisega või ka pesitsusvõimaluste loomisega sobivate toitumiskohtade lähedusse	
			Toitumisalade degradeerumine	Kraavide veekvaliteedi parandamiseks kaevata rohkem settetiike, tuletõrjeveetiike või lihtsalt sügavamaid kohti, mis ei kuivaks põua ajal ja suurendaks vee-elustiku elupaikade mitmekesisust	
				Kindlustada potentsiaalsete must-toonekure toitumisveekogude puhtus- ning varjetingimuste olemasolu antud veekogude ääres	
				Vältida kohati üleujutatud alade (jõgede ja järvede ümbrus, madalamad niidud jne) liigset kuivendamist, laiendades sel teel võimalikke must-toonekure toitumisalasid	
			Pesade rüüstamine röövloomade poolt	Piirata metsnugiste arvukust kaitsealal	

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
2.1.1.3	Merikotkas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	Merikotka elupaik on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 1 paar	Pesapaikade hävimine	Looduslike vanade metsamassiivide säilitamine kaitsealal	Merikotka elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 1 haudepaar
			Pesitsusaegne häirimine	Merikotka elupaiga kaitseks on moodustatud Pikane sihtkaitsevöönd, kus on kehtestatud ajaline liikumiskiirang 15. veebruarist 31. juulini ja kehtivad piirangud metsaraiele. Metsateatiste menetlemisel tingimuste seadmisel pesitsusedukuse tagamiseks seada ajaline raiepiirang 500 m raadiuses pesast 1. veebruarist 31. juulini	
				Ei tohi kooskõlastada rahvaütusi merikotkaste pesitsusajal nende pesapuude lähedusse.	
2.1.1.4	Metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	Metsise elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega, mängus vähemalt 3 kukke	Elupaikade kvaliteedi langus	Metsa majandamisel tuleb tagada mängualade ümbruse võimalikult suur metsasus, ent luua mosaiikne mets	Metsise elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, mängus on vähemalt 3 kukke
				Olemasolevate kraavide täitmine, vanade kuivendussüsteemide looduslikule arengule jäätmine	
				Tervikliku elupaiga säilimise tagamine ning metsise elutegevuseks sobimatute alade (nt suured lageraielangid) minimeerimine elupaigas	
				Seire käigus hinnata elupaigas Mustjärve ja Peraküla sihtkaitsevööndis alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamise vajadust ja sellest lähtuvalt	

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
				kavandada töid	
			Häirimine	Mänguplatsi ümbruses (umbes 1 km raadiuses) metsatööde ja inimeste liikumise keelamine väljaspool teid ja radasid 1. veebruarist 31. juunini	
				Ei tohi kooskõlastada rahvaütusi metsise mängu- ja pesitsusajal nende mängu- ja pesitsusala läheduses	
			Pesade rüüstamine ja lindude murdmine röövloomade poolt	Piirata väikekiskjate ja metssigade arvukust kaitsealal	
				Kaitsealale ei tohi rajada metssigade söödaplatsse	
2.1.1.5	Karvasjalg-kakk (<i>Aegolius funereus</i>)	Karvasjalg-kaku elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 haudepaari	Elupaikade kvaliteedi langus, uute pesakohtade vähesus	Piiranguvööndi metsi tuleb majandada viisil, et säiliks kakkudele sobivaid elupaiku. Üle 60 a vanuse metsa osakaal ei tohi langeda alla 50%. Raiesmikele tuleb jätta varitsuspuid. Lageraied ei tohi ulatuda pesale lähemale kui 15 m	Karvasjalg-kaku elupaikade seisund on säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, pesitsusaegne arvukus vähemalt 2 haudepaari
				Jälgida, et piirkonnas leiduks sobivaid puuõnsusi pesapaikadeks	
			Pesade rüüstamine röövloomade poolt	Piirata metsnugiste arvukust kaitsealal koostööd kohalike jahiseltsidega	
			Pesitsusaegne häirimine	Pesitsusajal ei tohi metsatöid teha asustatud pesale lähemal kui 25 m	
2.2.2.6	Laanerähn (<i>Picoides</i>)	Laanerähni elupaigad	Pesapaikade vähesus	Piiranguvööndis metsade majandamisel	Laanerähni elupaikade seisund on

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	<i>tridactylus</i>)	on säilinud, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 paari.		säilitada metsaosasid, kus kogu raieküpsset metsa maha ei raiuta, vaid jäetakse alles potentsiaalseid pesapuid	säilinud praegusel tasemel või muutunud liigile soodsamaks, liik on kaitsealal esindatud vähemalt praeguse arvukusega 2 paari
			Pesade rüüstamine röövloomade poolt	Piirata väikekiskjate arvukust kaitsealal koostöös kohalike jahiseltsidega	
2.1.1.7	Nõmmekiur (<i>Anthus campestris</i>)	Liik on alal esindatud	Liigi elupaiga teadmatu kahjustamine levikuandmete puudumise tõttu	Liigi inventuur	Liik on alal esindatud
			Pesade rüüstamine röövloomade poolt	Piirata väikekiskjate arvukust kaitsealal koostöös kohalike jahiseltsidega	
2.1.1.8	III kaitsekat linnuliigid: laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>), öösorr (<i>Caprimulgus europaeus</i>), nõmmelõoke (<i>Lullula arborea</i>), musträhn (<i>Dryocopus martius</i>), väike-kärbsenäpp (<i>Ficedula parva</i>), värbkakk (<i>Glaucidium passerinum</i>), herilasevi (<i>Pernis apivorus</i>), händkakk (<i>Strix uralensis</i>), sookurg (<i>Grus grus</i>), täpikhuik (<i>Porzana porzana</i>), raudkull (<i>Accipiter nisus</i>), õõnetuvi (<i>Columba</i>	III kaitsekategooria linnuliikide arvukused ei vähene (tabel 5) ning soo- ja metsaelupaikade seisund paraneb		liikide kaitse tagatakse metsa- ja sooelupaikade ning katusliikide kaitsega	III kaitsekategooria linnuliikide arvukused ei vähene (tabel 5) ning soo- ja metsaelupaikade seisund paraneb

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	<i>oenas</i>), väike-kirjurähn (<i>Dendrocopus minor</i>), lõopistrik (<i>Falco subbuteo</i>), hoburästas (<i>Turdus viscivorus</i>)				
2.1.2.1	Põhja-nahkhiir (<i>Eptesicus nilssonii</i>), habelendlane (<i>Myotis mystacinus</i>) ja suurkõrv (<i>Plecotus auritus</i>)	Põhja-nahkhiir, habelendlane ja suurkõrv on kaitsealal esindatud ning nahkhiirte elupaigad säilinud	Ebapiisav kaitse planeerimine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest	Nahkhiirte inventuur ning levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse	Põhja-nahkhiir, habelendlane ja suurkõrv on kaitsealal esindatud ning nahkhiirte elupaigad säilinud
			Põhja-nahkhiire ja habelendlase puhul saakputukate vähenemine veekogude kuivendamise või kinnikasvamise tõttu	Inimtegevusest põhjustatud veekogude kinnikasvamise vältimine	
2.1.2.2	Saarmas (<i>Lutra lutra</i>)	Saarmas on kaitsealal esindatud	Jõgede seisundi muutused tingituna tegevustest väljaspool kaitseala	Väljaspool kaitseala kavandatavate kuivendussüsteemide hooldamise ja ehitusega seotud taotluste menetlemisel arvestada tegevuse mõjuga kaitseala väärtustele	Saarmas on kaitsealal esindatud
2.1.3.1	Vingerjas (<i>Misgurnus fossilis</i>)	Vingerjas on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud	Ebapiisav kaitse ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest	Inventuur võimalikes elupaikades ning andmete kandmine keskkonnaregistrisse	Vingerjas on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud
2.1.3.2	Jõesilm (<i>Lampetra fluviatilis</i>)	Jõesilm on kaitsealal esindatud ning liigi	Rändetõkked Veskiõe alamjooksul	Rändetee avamine Veskijärve ja mere vahel	Jõesilm on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
		elupaigad on säilinud	Sigimis- ja kasvuala madal kvaliteet	Koelmuala kvaliteedi parandamine, kruusklibu ja paiguti kivide lisamine kudealadel	
			Ebapiisav kaitse planeerimine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest	Inventuur võimalikes jõesilmu levikupaikades ning andmete kandmine keskkonnaregistrisse	
2.1.4.1	Tiigikonn (<i>Rana lessonae</i>)	Tiigikonn on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud	Olulised ohutegurid puuduvad		Tiigikonn on kaitsealal esindatud ning liigi elupaigad on säilinud
2.1.5.1	Apteegikaan ehk kirjukaan (<i>Hirudo medicinalis</i>)	Teadaolevad apteegikaani elupaigad Toatse ja Väike-Toatse järves on säilinud	Ebapiisav kaitse korraldamine ja liigi võimalike elupaikade kahjustamine tulenevalt levikuandmete puudumisest	Inventuur ala kõikides järvedes ja levikuandmete kandmine keskkonnaregistrisse	Teadaolevad apteegikaani elupaigad Toatse ja Väike Toatse järves on säilinud
2.1.6.1	Rand-ogaputk (<i>Eryngium maritimum</i>)	Rand-ogaputke vähemalt olemasolevad kasvukohad (10 ha) on säilinud ning liik on nendes esindatud	Looduskaitseala külastuse mõju läbi tallamise, noppimise ning luidetel sõitmise	Külastatavates randades (Peraküla, Uuejõe) infotahvlitele liiki tutvustava ning liigi tallamist ja korjamist keelava info ülespanemine Külastusega seotud infrastruktuuride rajamisel peab tagama kasvukohtade säilimise	Rand-ogaputke vähemalt olemasolevad kasvukohad (10 ha) on säilinud ning liik on nendes esindatud
			Kasvupaikade kinnikasvamine	Avatud alade tekitamine	

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
2.1.6.2	II kaitsekategooria sootaimed: Russowi sõrmkäpp, sale villpea, tume nokkhein	Liikide olemasolevad soolupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on selline tegevus keelatud.	Liikide olemasolevad soolupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud
			Märgalade kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks	Piirkonnas kavandatud maaparandustööde kooskõlastami seada kaitseala ja sealsete liikide seisundi säilitamiseks vajalikke tingimusi	
2.1.6.3	III kaitsekategooria soo- ja soostuvate niitude taimed: lääne-mõõkrohi, harilik porss, soo-neiuvaip, kahkjaspunane sõrmkäpp	Liikidele sobivad soolupaigad (250 ha) on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on selline tegevus keelatud ning mõjutegur ohjatud	Liikidele sobivad soolupaigad (250 ha) on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud
			Märgalade kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks	Piirkonnas planeeritavate maaparandustööde kooskõlastamisel lähtuda kaitseala ja sealsete liikide seisundi säilitamiseks vajalikest tingimustest	
2.1.6.4	Veetaimed: väike vesiroos, valge vesiroos	Väikese vesiroosi (kolm) ja valge vesiroosi (üks) olemasolevad elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud	puuduvad		Väikese vesiroosi (kolm) ja valge vesiroosi (üks) olemasolevad elupaigad on säilinud, liik on kaitsealal esindatud
2.1.6.5	Muud III kaitsekategooria taimeliigid: rand-seahernes, aas-	teadaolevad elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud	Taimede tallamine ja korjamine liikide ebapiisava väärtustatuse ja teadmatus tõttu on	Infostendidel kaitsealuste taimede tutvustamine ja nende korjamist keelava info lisamine stendidele	teadaolevad elupaigad on säilinud, liigid on kaitsealal esindatud

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	karukell, roomav öövilge, lodukannike		potentsiaalseks ohuteguriks		
2.1.7.1	Liiv-maakeel (<i>Geoglossum arenarium</i>)	Liigi olemasolevad elupaigad on säilinud ning nende pindala (7,6 ha) ei ole vähenenud, liik on kaitsealal esindatud	Liigi tallamine ebapiisava väärtustatuse ja teadmatuse tõttu	Infostendidel liigi tutvustamine	Liigi olemasolevad elupaigad on säilinud ning nende pindala (7,6 ha) ei ole vähenenud, liik on kaitsealal esindatud
			Kasvualade, samblike- ja kukemarjakoosluste, kinnikasvamine (metsastumine)	Männi raie, lubatud on karjatamine	
KOOSLUSED					
2.2.1.1	Rannikulõukad (1150*)	Lepaaugu kui rannikulõuka esinduslikkus vastab vähemalt hinnangule kõrge (B)	Teabe puudumine Lepaaugu seisundi kohta võib viia ekslike otsusteni kaitsemeetmete kavandamisel	Veekogu seisundi hindamine	Lepaaug kui rannikulõugas on säilinud
2.2.1.2	Esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga liivarannad (1640) ja eelluited (2110)	Elupaigatüüpide pindala (46 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud; püsitaimestuga liivarandu (1640) vähemalt 41 ha (A 8 ja B 33 ha); esmaseid rannavalle A esinduslikkusega vähemalt 5 ha	Mootorsõidukitega liiklemine väljaspool teid	Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine	Elupaigatüüpide pindala (46 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud; püsitaimestuga liivarandu (1640) vähemalt 41 ha (A 8 ja B 33 ha); esmaseid rannavalle A esinduslikkusega vähemalt 5 ha
				Mootorsõidukitega liikumist keelavate tahvlite, märkide ning tõkete paigaldamine probleemsetesse kohtadesse	

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
			Õlireostus	Õlireostuse kogumise koolitus kohalikele inimestele	
2.2.2.1	Eelluited (2110), valged luited (2120)	Elupaigatüüpide pindala (54 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud; vähemalt 13 ha A-esinduslikkusega ja 41 ha B	Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid	Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine	Elupaigatüüpide pindala (54 ha) ei ole inimtegevuse tulemusena vähenenud; vähemalt 13 ha A-esinduslikkusega ja 41 ha B
				Mootorsõidukitega liikumist keelavate märkide ning liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine	
2.2.2.2	Hallid luited (2130*)	Elupaigatüübi hallid luited (2130*) pindala (31 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud; vähemalt 6 ha-l on väga esinduslikud (A), 25 ha-l B	Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid	Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine	Elupaigatüübi hallid luited (2130*) pindala (31 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud ning vähemalt 6 ha-l on väga esinduslikud (A), 25 ha-l B
				Mootorsõidukitega liikumist keelavate märkide ning liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine	
2.2.2.3	Rusked luited kukemarjaga (2140*)	Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) pindala on vähemalt 19 ha, esinduslikkus B	Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid	Kaluritele ja kalastajatele merele ligipääsude tähistamine	Elupaigatüübi rusked luited kukemarjaga (2140*) pindala on vähemalt 19 ha, esinduslikkus B
				Mootorsõidukitega liikumist keelavate märkide ning liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine	
			Kukemarjanõmmede kinnikasvamine männiga ja liigirikkuse vähenemine	Võsaraie kukemarjaluidetel	
2.2.2.4	Luidetevahelised	Elupaigatüübi	Metsamaterjali väljavedu	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on	Elupaigatüübi luidetevahelised

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	niisked nõod (2190)	luidetevahelised niisked nõod (2190) pindala (40 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud; vähemalt 13 ha esinduslikkus A, 5 ha B	külmumata pinnasel läbi märgalade	selline tegevus keelatud ning mõjutegur ohjatud	niisked nõod (2190) pindala (40 ha) ei ole inimtegevuse tagajärjel vähenenud ning vähemalt 13 ha on väga esinduslikud (A) ja 5 ha esinduslikud (B), ülejäänud vähemalt arvestatava esinduslikkusega
2.2.2.5	Liivikud (2330)	Elupaigatüübi liivikud (2330*) pindala on vähemalt 11 ha, 1 ha vähemalt A-esinduslikkusega, 10 ha B	Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid Avatud liivikute kinnikasvamine, valdavalt männiga	Mootorsõidukitega liikumist keelavate märkide ning liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine Männi väljaraie liivikutel. Vajalik on see Keibu luitestik u 1,2 ha	Elupaigatüübi liivikud (2330*) pindala on vähemalt 11 ha, 1 ha vähemalt A-esinduslikkusega, 10 ha B
2.2.2.6	Kuivad nõmmed (4030)	Elupaigatüübi kuivad nõmmed (2330*) pindala on vähemalt 4 ha ja kogu ulatuses esinduslikud (B)	Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid Avatud nõmmede kinnikasvamine, valdavalt männiga	Mootorsõidukitega liikumist keelavate märkide ning liikumispiirangutest teavitavate tahvlite paigaldamine Mägimänni kui ka hariliku männi väljaraie	Elupaigatüübi kuivad nõmmed (2330*) pindala on vähemalt 4 ha ja kogu ulatuses esinduslikud (B)
2.2.3.1	Vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140)	Elupaigatüüp vähe-kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) on säilinud ja looduskaitse väärtuse hinnang vähemalt 33 ha-l väga kõrge (A)	Täpsema teabe puudumine järvede seisundi kohta võib viia ekslike otsusteni kaitsemeetmete kavandamisel	Veekogude seisundi hindamine	Elupaigatüüp vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) on säilinud ja looduskaitse väärtuse hinnang vähemalt 33 ha-l väga kõrge (A)
2.2.3.2	Jões ja ojad (3260)	Elupaigatüüp jõed ja	puuduvad		Elupaigatüüp jõed ja ojad (3260) on

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
		ojad (3260) on säilinud 2,6 ha-l (4,4 km), millest väga esinduslik (A) on vähemalt 1,5 ha ja 1,1 ha esinduslik (B)			säilinud 2,6 ha-l (4,4 km), millest väga esinduslik (A) on vähemalt 1,5 ha ja 1,1 ha esinduslik (B)
2.2.4.1	Niiskuselembesed kõrgrohustud (6430)	Elupaigatüübi niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) pindala on vähemalt 0,5 ha	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks sooelupaigatüüpidele	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on selline tegevus keelatud ning mõjutegur seeläbi ohjatud	Elupaigatüübi niiskuselembesed kõrgrohustud (6430) pindala on vähemalt 0,5 ha
			Kuivenduskraavide mõju	Märgalakooslusi mõjutavad kraavid tuleb jätta looduslikule arengule, olemasolevaid eesvoolusid võib uuendada minimaalses vajalikus mahus	
2.2.4.2	Siirde- ja õõtsiksood (7140)	Elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksood (7140) pindala on vähemalt 18 ha ning vähemalt 3,5 ha on väga esinduslikud (A)	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks sooelupaigatüüpidele	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on selline tegevus keelatud ning mõjutegur seeläbi ohjatud	Elupaigatüübi siirde- ja õõtsiksood (7140) pindala on vähemalt 18 ha ning vähemalt 3,5 ha on väga esinduslikud (A)
2.2.4.3	Lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*)	Elupaigatüübi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) pindala on vähemalt 34 ha, kusjuures vähemalt 16 ha on väga esinduslikud (A) ja 18 ha esinduslikud (B)	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks sooelupaigatüüpidele	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on selline tegevus keelatud ning mõjutegur seeläbi ohjatud	Elupaigatüübi lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (7210*) pindala on vähemalt 34 ha, kusjuures vähemalt 16 ha on väga esinduslikud (A) ja 18 ha esinduslikud (B)

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
2.2.4.4	Liigirikkad madalsood (7230)	Liigirikaste madalsoode pindala ei ole vähenenud - 209 ha	Metsamaterjali väljavedu külmumata pinnasel läbi märgalade on potentsiaalseks ohuteguriks soolupaigatüüpidele	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on selline tegevus keelatud ning mõjutegur seeläbi ohjatud	Liigirikaste madalsoode pindala ei ole vähenenud - 209 ha
2.2.5.1.1	Metsastunud luited (2180)	Elupaigatüübi metsastunud luited (2180) pindala on vähemalt 239 ha ning esinduslikkus on vähemalt 150 ha-l väga kõrge (A), 83 ha-l kõrge (B) ja 6 ha-l arvestatav (C).	Raietegevus metsastunud luidetel on potentsiaalseks ohuteguriks	Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on raietegevus, välja arvatud metsakoosluste kujundamine, sihtkaitsevööndis, kus valdav osa elupaigatüübist paikneb, keelatud. Piiranguvööndis saab metsateatiste menetlemisel seada tingimusi koosluse säilitamiseks.	Elupaigatüüp metsastunud luited (2180) pindala on vähemalt 239 ha ning esinduslikkus on vähemalt 6 ha-l väga kõrge (A), 125 ha-l vähemalt kõrge (B) ja 108 ha arvestatav (C)
			Ehitamine ja kasutamiseega kaasnev tallamiskoormus on potentsiaalseks ohuteguriks	Ehitamise lubamine väljapoole kaitstavaid elupaigatüüpe	
			Nn metsik turism	Optimaalne külastustaristu, tähistamine ja pidev järelevalve	
2.2.5.1.2	Vanad loodusmetsad (9010*)	Elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) pindala on vähemalt 382 ha; vähemalt 25 ha ulatuses väga esinduslikud (A), 100 ha esinduslikud (B) ja ülejäänud arvestatava esinduslikkusega (C)	Puuduvad		Elupaigatüübi vanad loodusmetsad (9010*) pindala on vähemalt 382 ha; vähemalt 6 ha ulatuses väga esinduslikud (A), 25 ha esinduslikud (B) ja 150 ha arvestatava esinduslikkusega (C)
2.2.5.1.3	Vanad laialehised	Elupaigatüübi vanad	Puuduvad		Elupaigatüübi vanad laialehised

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	metsad (9020*)	laiialehised metsad (9020*) pindala on vähemalt 2,3 ha, esinduslikud (B)			metsad (9020*) pindala on vähemalt 2,3 ha, esinduslikud (B)
2.2.5.1.4	Soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	Elupaigatüübi soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) pindala on vähemalt 143 ha, vähemalt 65 ha väga esinduslikud (A), 30 ha ulatuses esinduslikud (B) ja ülejäänud arvestatava esinduslikkusega (C)	Metsakoosluste kuivendamine on potentsiaalseks ohuteguriks	Vähendada soostuvates metsades kraavide negatiivset mõju, need jäetakse looduslikule arengule (kinnikasvamisele) või suletakse. Eesvoolusid võib puhastada minimaalses mahus (voolutaksitused, oksad ja risu), et tagada vee liikumine. Keelatud on uute kraavide rajamine	Elupaigatüübi soostuvad ja soolehtmetsad (9080*) pindala on vähemalt 143 ha, vähemalt 66 ha ulatuses esinduslikud (B) ja 26 ha arvestatava esinduslikkusega (C)
2.2.5.1.5	Lammi- ja lodumetsad (91E0*)	Elupaigatüübi lammi- ja lodumetsad (91E0*) pindala on vähemalt 0,1 ha ning elupaigatüübi esinduslikkus vähemalt kõrge (B)	Raietegevus lammi- ja lodumetsades on potentsiaalseks ohuteguriks	Metsateatiste menetlemisel saab seada tingimusi ja anda soovitusi metsaraiele kalda piiranguvööndis	Elupaigatüübi lammi- ja lodumetsad (91E0*) pindala on vähemalt 0,1 ha ning elupaigatüübi esinduslikkus vähemalt arvestatav (C)
2.2.5.2	Maastikuliselt väärtuslikud metsaosad	Kaitseala metsamaastikku iseloomustab looduslik mitmekesisus, mets on säilitanud oma rekreatsioonilise väärtuse	Noorte männikute erivanuselise struktuuri puudumine, vähene rekreatsiooniline väärtus ja suur tuleohtlikkus Mägimänni kui võõrliigi leviku Keibu luitestiku metsakooslustes	Kujundusraied vähemväärtuslikes metsaosades loodusliku struktuuri taastamiseks Hinnangu andmine võimaliku võõrliigi leviku ja invasiivsuse kohta, mille põhjal teostada vajadusel mägimänni leviku ohjamine, osaline tõrjumine või väljaraie	Kaitseala metsamaastikku iseloomustab looduslik mitmekesisus, mets on säilitanud oma rekreatsioonilise väärtuse

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
			Raietegevus piiranguvööndis vääriselupaiga tunnustele vastavates metsaosades	Vääriselupaiga tunnustele vastavate metsaosade määramine vääriselupaikadena (VEP aladena)	
MAASTIK JA ÜSIKOBJEKTID					
2.3.1	Rannikumaastik	Rannikumaastik on säilinud looduslikus seisus	Prahistamine	Olemasolevate puhkekohtade ja infrastruktuuri hooldus	Rannikumaastik ei ole otsese inimtegevuse tõttu muutunud (v.a. piirivalve vaatluspostide lammutamine)
			Mootorsõidukitega sõitmine väljaspool teid ning sihtide kasutamine teedena	Kaluritele ja kalastajatele võimalike merele ligipääsude tähistamine	
				Mootorsõidukitega liikumist keelavate liiklusmärkide ja keelust teavitavate tahvlite paigaldamine, randa viivate sihtide sulgemine. Kulastajate suunamine nii, et Keibu mägedes külastuskoormus ei suurene	
				Parkimisalade laiendamine	
KKI ei ole võimeline piisavat järelevalvet tagama	Keskonnainspeksiooni reidid, seejuures ajavahemikus 15. juuni-15. august iga nädala reedel või laupäeval; politsei kaasamine; rajakaamerate kasutamine, infotahvlitele telefoninr 1313				
2.3.2	Pärandkultuuriobjektid : Allikajärve (Tantsujärve) raadiojaam, Pikane metsavahikoht, munakiviteed, Uuejõe	Info pärandkultuuriobjektid e kohta on koondatud, objektid on eksponeeritud ja väärtustatud	Pärandkultuuriobjektid on halvas seisus, lagunened, tähistamata ning eksponeerimata	Pärandkultuuriobjektide korrastamine, eksponeerimine ja tähistamine	Info pärandkultuuriobjektide kohta on koondatud, objektid on korrastatud, eksponeeritud, tähistatud, väärtustatud

Jrn	Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegur	Meede	Oodatav tulemus
	jõevarikoht ja rippild, piirivalverajatised,				

LISA 4. NÕVA LOODUSKAITSEALA METSADE TAASTAMISKAVA

Nõva looduskaitseala metsade taastamiskava lähtub 2002. aastal koostatud „Metsade looduslikkuse taastamise juhendist“ (Toim. A. Lõhmus ja P. Tomson).

Nõva looduskaitseala metsade üldine iseloomustus ja seotud väärtused on kirjeldatud Nõva looduskaitseala kaitsekorralduskavas.

Nõva looduskaitseala metsade taastamine on jaotatud kaheks:

- 1) Peraküla metsade loodusliku struktuuri taastamine;
- 2) Viiandilaane metsade veerežiimi taastamine.

Kava lahutamatu osa on joonis.

Metsade taastamiskava on koostanud 2009. a Nõva looduskaitseala kaitsekorralduskava koostamise käigus ELF eksperdid Kaupo Kohv ja Liis Kuresoo. Koostamises osalesid RMK esindajad Tanel Ehrpais ja Jürgen Kusmin. Kava on ajakohastatud, lähtudes Nõva looduskaitseala kaitse-eeskirjast, 2015. a ekspert Renno Nellise Viiandilaane piirkonnas tehtud metsainventuurist ja 2017. a AS MAVES poolt koostatud Nõva looduskaitseala Viiandilaane kraavide sulgemise vajaduse hinnagust.

PERAKÜLA METSADE LOODUSLIKU STRUKTUURI TAASTAMINE

Peraküla metsade hulgas domineerivad rannikuluidetel kujunenud nõmmemännikud, mis on viimase 100 aasta jooksul olnud pidevalt inimese poolt mõjutatud. Samas on suur osa metsi olnud majandatud ekstensiivselt, säilitades esimese rinde vanemaid puid. Seetõttu on alal registreeritud palju Loodusdirektiivi erinevaid metsaelupaiku. Samas esineb alal üle saja hektari tihedaid (täiusega üle 0,8) männikultuure, mis on rajatud peale vanade puistute hukkumist tormides või peale lageraieid. Peraküla-Rannaküla teest lõuna poole jäävad metsad on liigendatud luidete vahele jäävate soostunud nõgudega. Peraküla-Rannaküla teega piirnevate metsade puhul tuleb arvestada ka väga kõrge rekreatiivse huviga, kuna need metsad on marjaliste ja seeneliste seas kõrgelt hinnatud.

Looduslikest häiringutest on nõmmemetsades oluliseimad põlengud, millele aitab kaasa metsade suur kuivus põuaperioodidel. Põlengud nõmmemetsades haaravad reeglina enda alla suure territooriumi, teatud osa puudest põlengu tagajärjel surevad. Põlengutest on enam mõjutatud kuused, lehtpuud ja nooremad männid, mis kuivavad lühikese aja jooksul. Ka vanadest mändidest osa kuivab, kuid tavaliselt surevad kahjustatud puud aeglaselt. Kahjustatud puud võivad elada koos kahjustamata puudega üle veel mitu põlengut.

Enamusel juhtude on nõmmemetsades looduslikkuse taastamisel ainuõigeks võtteks põlendike rajamine. Kuid Peraküla metsade puhul tuleb arvestada nende kõrge rekreatiivse väärtuse ja intensiivse puhkemajandusliku kasutusega. Samuti välistab antud piirkonnas põletamise taastamisvõttena kohaliku kogukonna vastuseis, mis tuleneb piirkonnas lähiajaloo esinenud suurtest põlengutest. Seega ei saa Peraküla metsade

puhul olla taastamise eesmärgiks metsaökossüsteemi kujundavate looduslike protsesside ja dünaamika taastamine, vaid kitsamalt metsa struktuuri looduslähedasemaks muutmine.

Peraküla metsade taastamise eesmärk

Suurendada intensiivse puhkemajanduse piirkonnas olevate tihedate (täiusega üle 0,8) männipuistute struktuuri ruumilist varieeruvust ja luua eeldused suuremaks vanuseliseks mitmekesisuseks, seejuures püüdes tõsta metsade rekreatiivset väärtust.

Taastamismeetmed

Tihedates männipuistutes (vt kaart) tuleb teostada klassikaline harvendusraie (täiuseni 0,6-0,7) kombineerituna häilraietega. Nimelt tuleb lisaks harvendamisele raiuda puistute ruumilise heterogeensuse tekitamiseks kuni 4 häilu, mille külje pikkus on 1,5-2 korda puistu kõrgusest (läbimõõt kuni 20 meetrit). Häilud peavad haarama enda alla vähemalt 10% langi pindalast. Häilud tuleb teha nii, et need ei asetseks metsamaa servades. Häilud peaksid olema üksteisest vähemalt 20 m kaugusel, kuid vältida tuleb häilude korrapärast paigutust. Häilud paigutatakse maastikku topograafiat arvestades nii, et päike maapinnale paistaks. Künklikus maastikus tehakse häilud soovitatavalt lõunaküljele ja põhjapoolsetel nõlvadel peavad häilud olema suuremad. Häilus langetatakse peaaegu kõik ülarinde männid. Osa puudest võib jätta vigastatuna püsti, kuna see võimaldab saada häiludesse aeglaselt surevaid puid. Rajatavates häiludes olevad teised puuliigid peale männi jäetakse kasvama, samuti peaks võimalusel säilitama puutumatult olemasolevad tüükad, jalalseisvad surnud puud ning vanemad lamapuud. Häilu keskoht ja säilitatavad puud märgitakse värviga. Seejärel langetatakse näiteks ringikujuliselt kõik märgistamata puud, jättes ka tüvemurdusid. Puid langetatakse eri suundades ja üksteise peale. Sellega tagatakse laguneva puidu pikem kestvus. Raie käigus tekkinud puitu jäetakse ha kohta alles ca 20 tihumeetrit kõige jämedamaid puid. Ülejäänud raiejätmed, kas põletatakse või kõrvaldatakse muul moel tuleohutuse tagamiseks. Raie tuleb teostada lumisel ajal ja raie tegemisel tuleb vältida raieid luidetevahelistes nõgudes ning sulglohkudes. Samuti tuleb välistada väljavedu läbi liigniiskete reljeefivormide.

Tabel 1. Taastatavate metsade jagunemine kasvukohatüüpidesse

Kasvukohatüüp	Pindala (ha)
Kanarbiku	52
Sambliku	52
Pohla	5
Mustika	1

Tabel 2. Taastatavate metsade vanuseline jagunemine

Vanusgrupp	Pindala (ha)
0-20	1
30-40	52
40-50	30
50-60	10
60-70	16

Taastamise ajakava

Peraküla metsade taastamistegevusi ei tohiks ajaliselt liigselt killustada. Tegevused tuleks läbi viia 3-4 korraga 10 aasta jooksul.

Seire

Taastamistegevuste seire toimub eraldi aladel, kus lisaks laiemalt rakendatavate taastamisvõtete tulemuslikkuse seirele katsetatakse ka teiste raievõtete mõju metsade taimestikule. Selleks tehakse koostöös ülikoolidega proovialad, kus kasutatakse erinevaid raievõtteid (häiludest kuni erinevate väljaraiemääradeni (kuni 0,3 täiuseni)). Seire peab andma sisendi järgmise kaitsekorraldusperioodi tegevuste planeerimisele.

VIIANDILAANE METSADE VEEREŽIIMI TAASTAMINE

Viiandilaane piirkonnas domineerivad eelkõige soovikumetsad ja Peraküla soostiku servaaladel ka madalsoo- ja siirdesoometsad. Piirkonda on 80-ndatel aastatel rajatud ulatuslik kuivenduvõrk, mille mõju metsakooslustele on olnud mõõdukas. Kuivenduskraavide mõju on eelkõige piiratud kraavide lähiümbrusega, ulatudes 20-30 m kauguseni kraavist. Kuivenduse piiratud mõju ulatust võib seletada nii mullastiku eripära, kui ka süsteemi suhteliselt väikese vanusega. Metsaala ise on olnud endine puisniit ja – karjamaa. Metsa struktuuris on selgelt eristatavad üksikud suured kased, sanglepad ja kuused, samuti on säilinud vanad heinaküünid. Struktuurile on iseloomulik avatumate laikude esinemine, mis on iseloomulik looduslikele metsade. Antud juhul on seda kindlasti soodustanud varasem maakasutus.

Viiandilaane metsade looduslikkuse taastamise eesmärk

Looduslike protsesside ja nende dünaamika (ajutised liigveeperioodid) taastamine, liigilise struktuuri stabiliseerumine (kuivendusest tingitud muutuste peatumine) ja metsade killustatuse vähendamine.

Taastamismeetmed

Loodusliku veerežiimi taastamiseks on Viiandilaane metsade lõunapoolsetes massiivides vajalik kraavide täitmine osaliselt või täies ulatuses või sulgeda kraavid tammidega (Nõva looduskaitseala Viiandilaane sihtkaitsevööndi kraavide sulgemise vajaduse hinnang metsaelupaigatüüpide taastamiseks; koost.: AS MAVES 2017). Samas, põhjapoolsetes soostuvates kooslustes on kraavid hakanud sulguma juba loodusliku kinnikasvamise tulemusena ja seal ei ole otstarbekas nende kraavide sulgemiseks täiendavalt kulutusi teha.

Viiandilaane metsi läbivad mitmed eesvoolud, mis koguvad oma veed ka väljaspoolt kaitseala. Neid eesvoole pole planeeritud sulgeda ja vee liikumine on vaja neis tagada.

Veerežiimi taastamisega paralleelselt on võimalik vähendada ka metsade killustatust. Kuna metsasihte pole looduslikule arengule jäävates sihtkaitsevööndites majandamiseks vaja ning samuti ei ole Viiandilaane metsades tuleohtu, siis peale veerežiimi taastamist võib jätta sihid looduslikult kinni kasvama. Metsatööde käigus puruks sõidetud tee Viiandilaane lõunaosas ei ole praeguses seisukorras läbitav. Pärast ala

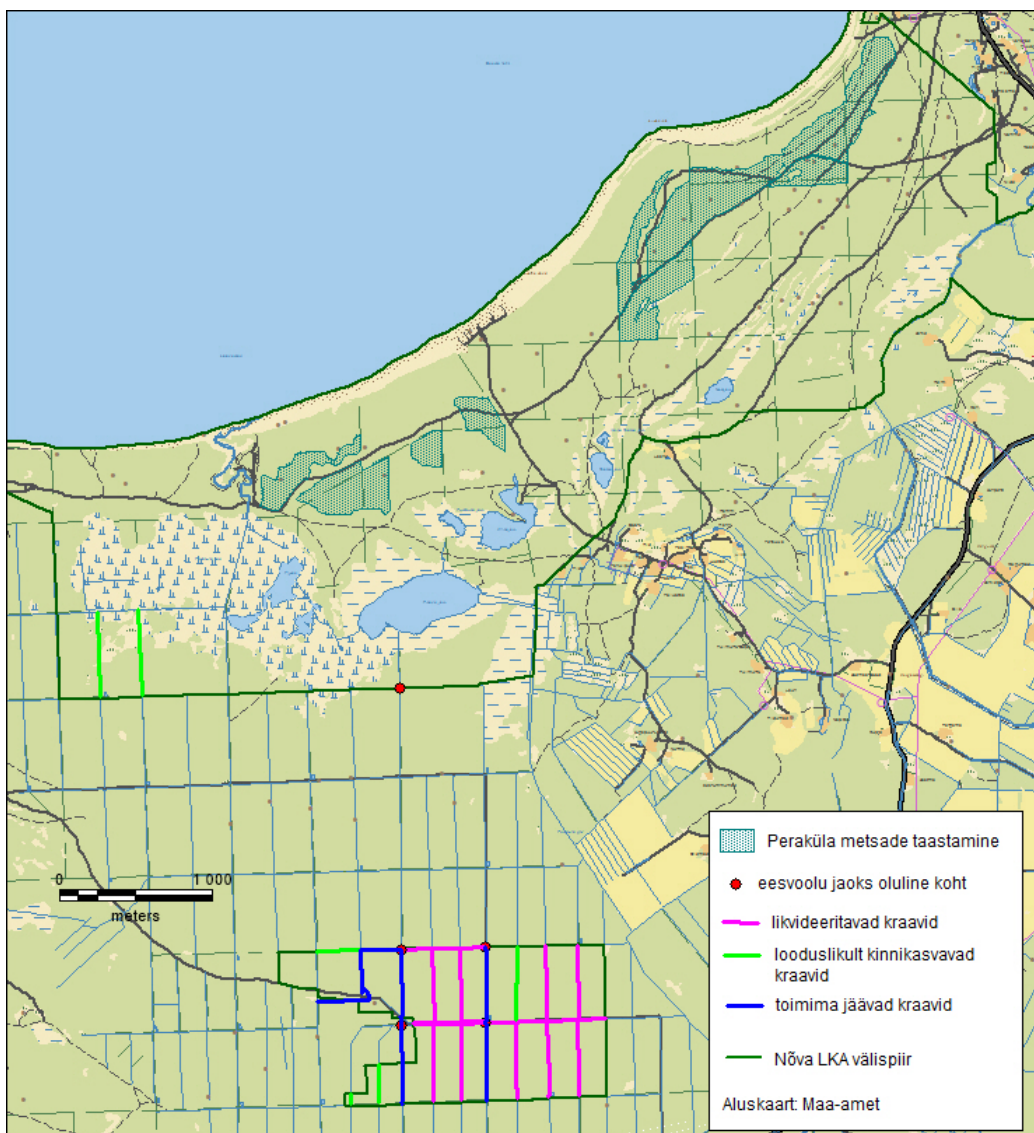
sihtkaitsevööndisse määramist ei ole teed edaspidi metsatööde teostamiseks vaja, samuti ei oma tee tähtsust ümbritsevate metsade majandamise seisukohast. Samas tuleb jälgida, et tee likvideerimisel säilitataks eesvoolude hea seisund.

Taastamise ajakava

Tegevused tuleks teostada ühekordse tegevusena

Seire

Peale tööde teostamist peab toimuma ala jälgimine ehitusprojektis välja toodud kriitilisemates punktides vähemalt 1 aasta jooksul 2 korda kuus ja järgmise 3 aasta jooksul suuremate sulavete ning vihmaperioodide ajal jooksvalt

Joonis. Peraküla ja Viandilaane metsade taastamiskava.

LISA 5. ULATUSLIKE LOODUSÕNNETUSTE LIKVIDEERIMINE JA METSAKAHJUSTUSTE LEVIKU TÕKESTAMINE KAITSEALA PIIRANGUVÖÖNDIS

Kaitstava loodusobjekti piiranguvööndis üldreeglina lubatakse tegevusi, mille mõju objekti kaitse-eesmärgile on neutraalne või positiivne. Nendel aladel on tolereeritavad ka majanduslikel eesmärkidel tegevused viisil ja mahus, mis ei ole vastuolus kaitstava loodusobjekti kaitse-eesmärgiga. Paratamatult võib ette tulla ka olukordi, mida ei ole võimalik lahendada tavapäraselt selleks kasutatavate õigusnormide järgi (nt lageraiet oleks vaja teha suuremal alal, kui kaitsekord seda võimaldab). Tüüpilisteks sellisteks näideteks on loodusõnnetused metsamaal, nagu torm, tuli või ulatuslik metsakahjustuse levik, invasiivse võõrliigi levik jmt. Looduskaitseks on sellistel juhtudel tegemist metsa ökosüsteemile omaste protsessidega, millesse pole vaja tingimata sekkuda, kuid mis maaomanikule võib tähendada majanduslikku kahju. Lisaks esineb ka olukordi, kus mitte sekkumisega võivad kahjustused kanduda väljapoole kaitstavaid alasid: näiteks metsakahjurid võivad kaitsealalt levida majandusmetsadesse. Seetõttu peab kaitseala valitseja erandolukordades kaaluma erinevaid huve ja otsima kompromisslahendusi.

Metsaseadus võimaldab loodusõnnetuste likvideerimiseks või metsakahjustuste leviku tõkestamiseks teha lageraiet või sanitaariaiet (kuni täiuseni 0,3). Kaitsealadel tuleb sealjuures arvestada ka kaitse-eeskirjaga seatud piirangutega (langi suurusele, täiusele vmt). Lisaks eelnevale on võimalik teha ka kujundusraiet, kui kaitsekorralduskava seda ette näeb.

Alljärgnevalt ongi toodud piiranguvööndis rakendatavad kujundusraie põhimõtted, mida kasutatakse metsakahjustuste leviku tõkestamiseks ja ulatuslike loodusõnnetuste likvideerimiseks, kui neid erandolukordi ei ole võimalik lahendada kaitsekorraga ettenähtud metsamajandamise reeglite raames (lageraie või sanitaarraiena). Kujundusraie kooskõlastamine toimub kaitseala valitseja kaalutusotsuse alusel: kaitseala valitseja hindab kujundusraie teostamise vajalikkust ja kooskõla kaitse-eesmärgiga.

Kaitstava loodusobjekti valitseja võib lubada piiranguvööndis teha kujundusraiet, arvestades järgmisi põhimõtteid:

- 1) kahjustuste likvideerimine kiirendab kaitse-eesmärgi tagamiseks vajaliku uue metsapõlve teket või see pole vastuolus kaitse-eesmärgiga.
- 2) see on vajalik võõrliigi tõrjeks või metsakahjurite leviku tõkestamiseks kaitsealalt väljapoole.